

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΑ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ, ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ, ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ Σ. Ι. ΒΟΥΤΥΡΑΣ.

ΑΡΙΘΜΟΣ 20.

ΤΟΜΟΣ Β΄.

7 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1893.

ΤΟ ΛΟΥΜΑ ΤΗΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ ΤΩΝ ΑΡΑΒΙΝΔΟΥ ΚΑΙ ΤΑ ΑΓΙΑΣΜΑΤΑ ΠΑΡ' ΗΜΙΝ*.

Πλὴν τῶν ἄλλων ναῶν, παρατηροῦμεν ὅτι οἱ Ἑλ-
ληνες ἀνέπτυξαν τὴν λατρείαν τοῦ ὕδατος ἐπὶ τὸ
συστηματικώτερον ἔτι ἢ μυθολογία αὐτῶν εἶνε
πλουσιωτέρα καὶ παρὶσσότερι σύνολον τελειότερον τῶν
λοιπῶν μυθολογιῶν· παρ' αὐτοῖς ὁ ὠκεανός, οἱ πο-
ταμοί, αἱ λίμναι, αἱ πηγαί, καὶ ἅπαντα ἐν γένει ἢ φύ-
σις λαμβάνουσι ζῶν, ὁ πόντος καὶ οἱ ποταμοὶ παι-
δοποιοῦσιν, οἱ ἀθάνατοι μίγονται θνητοῖς, τὰ ὕδα-
τα μεταβάλλονται εἰς θεούς, καὶ ἦρωες γεννῶνται ἐξ
αὐτῶν. Ὁ Πόντος ἐγέννησε τὸν Νηρέα καὶ ὁ Νηρεὺς
τὰς Νηρηίδας, μεταξὺ τῶν ὁποίων τὴν Ἀμφιτρίτην,
τὴν Γαλάτειαν, τὴν Θέτιδα, μητέρα τοῦ Ἀχιλλέως,
καὶ καθ' ἑξῆς. . . Τὸ ὕδωρ παρ' Ἑλλήσιν ἔφερε χαρα-
κτῆρα ἱερὸν ἀναμινύμενον ἐν ταῖς θυσίαις, ὡς δὲ
παρ' Ὀμήρῳ βλέπομεν, ὁ τοῖς θεοῖς εὐχόμενος ἠγνί-
ζετο πρῶτον δι' ὕδατος. Ὁ Τηλέμαχος πρὶν ἢ ἀνα-
χωρήσῃ ἐξ Ἰθάκης, πρὸς ἀναζήτησιν τοῦ πατρὸς
αὐτοῦ, ἐλθὼν εἰς τὴν ὄχθην τῆς θαλάσσης καὶ «χεῖ-
ρας νιψάμενος, εὐχετ' Ἀθήνη»¹. Ἡ Πη-
νελόπη, μαθοῦσα κατόπιν τὴν ἀναχώρησιν αὐτοῦ,
ἔμενε ἀπαρηγόρητος, ἐφ' ᾧ καὶ ἡ τροφὸς αὐτῆς προέ-
τρπεν αὐτὴν ἵνα ἀγνισθεῖσα δι' ὕδατος εὐχνηθῇ τῇ
Ἀθηνᾷ ὑπὲρ τοῦ υἱοῦ αὐτῆς·

Ἄλλ' ὕδρηναμένη, καθαρὰ χροῖ· εἴμαθ' ἔλουσα,
εἰς ὑπερῷ ἀναβλῖσα σὺν ἀμφιπέλοισι γυναίξιν,
εἴχ' Ἀθηναίη, κοίρη Διὸς αἰγιόχοιο.

Αὕτη ὄθεν λουσθεῖσα καὶ ἀλλάξασα ἐνδύματα «ἐν
δ' ἔθετ' οὐ λοχύτας κανέφ, ἠρᾶτο δ' Ἀθή-
νη»².

νῆ»¹ καὶ ὁ Ὀδυσσεὺς αὐτὸς προσδομιθεὶς εἰς τὴν
νῆσον τοῦ Ὑπερίονος Ἥλιου παρακαλεῖ τοὺς θεοὺς
ὑπὲρ τῆς ἐπανόδου αὐτοῦ εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ ἀ-
γνισθεὶς πρῶτον δι' ὕδατος·

Ἄλλ' ὅτε δὴ διὰ νήσοι ἰὼν ἤλυξα ἐταίρους
χεῖρας νιψάμενος, δὴ' ἐπὶ σκέπησ ἦν ἀνέμοιο,
ἠρώμην πάντεσσι θεοῖς οἷ' Ὀλυμπον ἔχουσιν.²

Παρὰ δὲ τῷ Σοφοκλεῖ, ἐν τῷ Οἰδίποδι ἐπὶ Κολωνῷ
βλέπομεν τὸ αὐτό· τὸ ὕδωρ ἐνταῦθα θεωρεῖται ἱερὸν,
ὡς ἱερὸν ἦν τὸ ἄλσος, ἐν ᾧ εὐρίσκεται τὸ τέμενος
τῶν Εὐμενίδων καὶ ἡ ἐκεῖ ἀναβλύζουσα πηγή. Ὁ
ἐκεῖ χορός, ὃς ἀπετελεῖτο ἐκ γερόντων ἐκ Κολωνοῦ,
προτρέπει τὸν Οἰδίποδα νὰ ποιήσῃται σπονδὰς λα-
βῶν ὕδωρ ἐκ τῆς ἐκεῖ κρήνης ὡς ἐξῆς

Πρῶτον μὲν ἱερὰς ἐξ ἀειρότου χοῦς
κρήνης ἱνεγκοῦ, δι' ὁπίων χειρῶν θιγῶν,

νὰ ποιήσῃται δὲ τὰς σπονδὰς ταύτας στραφεὶς πρὸς
ἀνατολὰς «χοῦς χεῖσθαι στάντα πρὸς πρώτην ἔω»³,
ἐξ οὗ παρατηροῦμεν καὶ ἕτερον, ὅτι οἱ ἀρχαῖοι Ἑλ-
ληνες, ὡς καὶ οἱ Ρωμαῖοι ἐξετέλουν τὰ θρησκευτικὰ
αὐτῶν καθήκοντα, ἦτοι θυσίας, προσευχὰς καὶ τὰ
τοιαῦτα, πρὸς ἀνατολὰς πάντοτε στρεφόμενοι. Ὁ
Θαλῆς «πάντων ἀρχὴν ὑπέλαθεν εἶναι τὸ ὕδωρ», καὶ
οἱ θεοὶ ἐν ἀρχῇ ὀμνύουσιν εἰς τὸ ὕδωρ, ὡς λ. χ. εἰς
τὸ ὕδωρ τῆς Στυγός, καὶ θεωροῦσι τὸν ὄρκον τοῦτον
ἀπαραβίαστον· ὁ Ρίττερος ὁμῶς ὑποθετεῖ ὅτι ὁ Θα-
λῆς διὰ τοῦ ὕδατος ἐννοεῖ τὸ κοσμογόνον ὡν τῶν
Ὀρφικῶν³.

Ὁ Ρῶσος ἀρχιμανδρίτης Χρῦσανθος, ἐν τῷ συγ-
γράμματι αὐτοῦ «Τὰ θρησκευτὰ τοῦ ἀρχαίου κό-

1) Ὀμῆρ. Ὀδ. Δ 761.

2) Ὀμῆρ. Ὀδ. Μ 335-37.

3) Ἱστορία τῆς Φιλοσοφίας ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρό-
νων μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς ὑπὸ Ν. Κοτζίτς, τόμος Α',
σελ. 78, 79.

* Ἴδε ἀριθ. 19, σελ. 361-366.

1) Ὀμῆρ. Ὀδ. Β 260-261.

2) Ὀμῆρ. Ὀδ. Δ 750-53.

ομου», ἀναφέρει ὅτι ἐν Ἑλλάδι, ἐν τοῖς μυστηρίοις, τὸ ὕδωρ ἐπέλεξε τόπον σπουδαῖον· οἱ νεόφυτοι κατ' ἀρχὰς ὑπεχρεοῦντο νὰ ἀγνισθῶσι δι' ὕδατος, ἐν δὲ τοῖς μυστηρίοις τῆς Σαμοθράκης ἢ δ' ὕδατος καθαρῶς συνωδεύετο καὶ ὑπὸ τῆς ἐξομολογήσεως τῶν ἀμαρτιῶν, ἐπὶ τούτοις μάλιστα ἀναφέρεται καὶ τὸ ἐξῆς, ὅτι, ὅτε ὁ στρατηγὸς Λύσανδρος ἠθέλησε νὰ γίνῃ δεκτὸς εἰς τὰ μυστήρια ταῦτα ὁ ἱεροφάντης ἀπῆλθε παρ' αὐτοῦ νὰ ἐξομολογηθῆ τὸ σπουδαιότερον τῶν ἀμαρτημάτων αὐτοῦ, ἐρωτήσας δὲ ὁ Λύσανδρος εἰς οἱ θεοὶ ἀπῆλθον τοῦτο ἢ αὐτὸς ὁ ἱεροφάντης, οὗτος ἀπεκρίθη ὅτι οἱ θεοὶ οὕτως ἐπέτασσον, ἐφ' ᾧ καὶ ὁ Λύσανδρος ὑπεσχέθη νὰ εἴπῃ τοῦτο τοῖς θεοῖς οὐχὶ δὲ τῷ ἱεροφάντη.¹ Τὸ ὕδωρ ἐν τοῖς ναοῖς μετετρέπετο ὡς καὶ παρ' ἡμῖν εἰς ἀγιασμὸν ποζλάκις, πρὸς ἀγνισμὸν τῶν προσερχομένων πιστῶν. Οἱ ἱερεῖς λαμβάνοντες ὕδωρ κοινὸν ἔθετον αὐτὸ ἐντὸς τῶν ἔνδον τῆς θύρας τεθειμένων περιρραντηρίων καὶ βυθίζοντες δαυλὸν ἀνημμένον ἐπὶ τῆς ἐστίας τοῦ θυθιαστηρίου μετέβαλλον αὐτὸ εἰς ἀγιασμὸν· τοιαῦτα περιρραντήρια ἐτίθεντο καὶ παρὰ τὰς θύρας τῶν οἰκιῶν, ἔνθα ὑπῆρχε νεκρὸς, ἵνα οἱ ἐξερχόμενοι δύνωνται νὰ καθαρῶσι τὰ περιρραντήρια ταῦτα ἵδαν ἐν χρῆσει καὶ παρὰ τοῖς χριστιανικοῖς ναοῖς ἐπὶ Βυζαντινῶν καὶ ἐκαλοῦντο ψιάλια. Ἐκ τῶν ψιαλῶν τούτων ἢ τὰ μάλιστα περιώνυμος ἦν ἡ τῆς Ἁγίας Σοφίας, ἦν ὁ ποιητὴς Παῦλος Σιλεντιάριος, ὃς ἔζη κατὰ τὸν 5' αἰῶνα, περιέγραψεν ὡδὲ πῶς

Μηκεδαν' ἄς δ' ἐρίτιμον ἐς ἀμφαλὸν ἴσταται ἀλλ' ἄς
εὐρυτάτῃ ψιάλῃ τις, ἱατπίδος ἔκτομος ἄκρης,
ἔνθα ρόος κελαδῶν ἀναπλάσσεται ἡέρι πέμπειν
ὄλκον ἀναθρώσκοντα βίη γαλκίρεος αὐτοῦ,
ὄλκον ὄλων παθέων ἐλαττήριον . . . . .

Ἐπὶ τῆς ψιάλης ταύτης λέγεται ὅτι ἦν κεκαραγμένος καὶ ὁ γνωστὸς καρκινκὸς στίχος·

Νίψον ἀνομήματα μὴ μόνον ὄψιν²

Τὸ ἔθος τοῦτο τῶν ψιαλῶν ὑφίσταται καὶ νῦν εἰς-εἰ ἐν τοῖς ναοῖς τῶν Λατίνων ὑπὸ τὸ ὄνομα ἀγιασματοδόχων (bénitiers)· οἱ Δυτικοὶ ἐμβάπτοντες ἐν αὐταῖς τοὺς δακτύλους τῆς χειρὸς ἀγιάζονται στυροκοποῦμενοι. Ὁ Λουδοβίκος Λεβλουά ἐκ Στρασβούργης βεβαίως ὅτι τὸ καθαρτήριο τοῦτο ὕδωρ τῶν εἰδωλολατρικῶν ναῶν καθὼς καὶ τὸ θυμίαμα εἰσῆχθησαν εἰς τοὺς χριστιανικοὺς ναοὺς ἀπὸ τοῦ τετάρτου αἰῶνος καὶ ἐντεῦθεν.³ Ἡ λατρεία τοῦ ὕδατος καὶ μάλιστα τῶν πηγῶν καὶ ποταμῶν παρ' Ἑλλήνων ἀνέρχεται εἰς ἀρχαιοτάτους χρόνους· ἐν τοῖς ὁμηρικῶς ἔμνοις, ἐν τῷ ἔμνῳ εἰς τὸν Ἀπόλλωνα Πύθιον βλέπομεν τὴν πηγὴν Τεῖφουσαν, ἣτις ἦν ἱερά, ἐρίζουσαν πρὸς τὸν Φοῖβον περὶ πρωτείων ἐν τῷ χώρῳ ἐκείνῳ, ἐξ οὗ συμπεραίνομεν ὅτι ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἑλλάδι ἢ λατρεία τῶν πηγῶν καὶ ποταμῶν

ἐπάλασε κατὰ τῆς τοῦ Φοῖβου καὶ ὅτι ἐκ τῶν περὶ αὐτῶν μύθων ἢ θεοποιήσεως αὐτῶν κατέστη ἐπικρατὴς,⁴ διὸ ταχθέντες μεταξὺ τῶν θεοτήτων ἀναπαρίσταντο ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον καὶ ὑπὸ μορφῆν ἀνθρωπίνην, διὸ καὶ εἰς πλεῖστα μέρη παρθένοι ἐμνηστεύοντο τοῖς ποταμοῖς· οὕτως ἐν Τρωάδι ὠδήγουν εἰς τὸν Σκάμανδρον τὰς μεμνηστευμένας παρθένους, ἔνθα αὐταὶ λουόμεναι προσέφερον τὰς ἱεράς θεωρούμενας λέξεις «Λάβε, Σκάμανδρε, τὴν παρθενίαν»⁵.

Παρ' Ἑλλήσι τὸ ὕδωρ ἐθεωρεῖτο ὡς ἔχον τὴν δύναμιν νὰ ἐξαγνίσῃ τὸν ἄνθρωπον καὶ καθαρίσῃ, ἀπὸ παντὸς ῥύπου ἐγκλήματος καὶ οὐ καὶ φόνου. Ὁ Ὁρέστης φονεύσας τὴν μητέρα αὐτοῦ Κλυταμνήστραν κατέστη ἐναγής, διὸ καὶ οὐδεὶς τῶν Τροϊζηνίων ἤθελε νὰ δεχθῆ αὐτὸν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ πρὶν ἢ καθαρθῆ, «καθῆραι δὲ ψάσιν Ὁρέστην, προστίθουσιν ὁ Πausanias, καθαρσίους καὶ ἄλλους καὶ ὕδατι ἀπὸ τῆς Ἰππου κρήνης», ὡς ὁ ἴδιος ἡμᾶς πληροφορεῖ· ἐκεῖ ὑπῆρχε καὶ τὸ ἱερὸν τοῦ Ἀπόλλωνος μετὰ οἰκοδομήματος ἔμπροσθεν αὐτοῦ, Ὁρέστου καλούμενον οἰκινύ. Εἰς πλεῖστα μέρη παρὰ τὰς πηγὰς, ἃς οἱ ἀρχαῖοι ἐθεώρουν ὡς ἱεράς, ἀνηγείροντο βωμοὶ καὶ ἀφιερῶντο εἰς διαφόρους θεοὺς, πρὸ παντὸς ὅμως τῇ Ἀθηνᾷ καὶ ταῖς Νύμφαις· τὰ ὕδατα τῶν πηγῶν τούτων δὲν ἐστεροῦντο καὶ θαυματοποιοῦ ἐνίοτε δυνάμει κατὰ τὴν δοξασίαν τῶν Ἑλλήνων ἐκέκταντο δύναμιν θεραπευτικὴν καὶ ἐμπνέουσαν, εἰς τὴν κατηγορίαν δὲ ταύτην συγκαταλέγονται καὶ τὰ ὕδατα τῶν ποταμῶν. Ὁ Pausanias ὁμιλῶν περὶ τῆς Ἠλείας, λέγει ὅτι παρὰ τὴν θάλασσαν ὑπῆρχε τὸ Σαμικὸν λεγόμενον χωρίον καὶ παρ' αὐτῷ ὁ Ἄνυγρος ποταμὸς· «οὐκ ἀπόθεν δὲ τοῦ ποταμοῦ, προστίθουσιν, ἐστὶ σπάλαιον, καλούμενον Ἄνυγριδῶν Νυμφῶν, ὃς δ' ἂν ἔχον ἄλφον ἢ λεύκον ἐς αὐτὸ ἐσέλθῃ, πρῶτα μὲν ταῖς Νύμφαις εὐχασθαι καθέστηκεν αὐτῷ καὶ ὑποσχέσθαι θυσίαν ὁποῖαν δὴ τινα, μετὰ δὲ ἀποσμήχει τὰ νοσοῦντα τοῦ σώματος· διανηξάμενος δὲ τὸν ποταμὸν ὄνειδος μὲν ἐκεῖνα κατέλιπεν ἐν τῷ ὕδατι αὐτοῦ, ὁ δὲ ὑγιῆς τε ἀνεισι καὶ ὁμόχρως». Αἱ μεταλλικαὶ πηγαὶ κυρίως δὲν διαφεύγουσιν τὴν προσοχὴν τῶν Ἑλλήνων· αὐτὰ περιεβάλλοντο ὡς καὶ αἱ λοιπαὶ ὑπὸ τοῦ σεβασμοῦ τοῦ ὄχλου καὶ ἀφιερῶντο συνήθως εἰς τὸν Ἡρακλέα, ὡς σύμβολον τῆς ἐξ αὐτῶν ἐπιγιγνομένης ἐνισχύσεως τῆς σωματικῆς ῥώμης, ἂν καὶ ἡ πρώτη ἐκ τῆς γῆς ἀνάβλυσις αὐτῶν, ἐνίοτε ἀποδίδεται ἐκ παραδόσεως τῇ Ἀθηνᾷ.

Ὁ Ἡρόδοτος ἀναφέρει ὅτι κατὰ τὴν εἴσοδον τῶν Θερμοπυλῶν ὑπῆρχον θερμὰ λουτρά, «τὰ Χύτρους καλέουσι οἱ ἐπιχώριοι, καὶ ὅτι βωμὸς ἵδρυται Ἡρακλέος ἐπ' αὐτοῖσι»⁶. Ὁ σεβασμὸς οὗτος πρὸς τὰς θερμὰς πηγὰς ὑφίστατο καὶ παρὰ Ῥωμαίους ἐπίσης, ἀφιέρουν δ' αὐτὰς εἰς τὸν προμνησθέντα καὶ οὗτοι ἦρωα, ὡς λέγει ὁ Σενέκας· μάλιστα καθ' ὅλην τὴν διάρκεια τοῦ πολυθεϊσμοῦ ἐπιστεύετο ὅτι ἐν τοῖς ὕδασι τῶν πηγῶν τούτων κατόικουν πνεύματα, ὡς

1) Τὰ θρησκευτάτα τοῦ ἀρχαίου κόσμου, τόμος Β', 1875, ἐν Περουπόλει, σελ. 539.

2) Παῦλος Σιλεντιάρχου. ἔκρη α; εἰς τὴν Μεγάλῃν Ἑκκλησίαν. Ἐκδ. Βενετίας, 1729, σελ. 192, 205.

3) Louis Leblois, Les Bibles et les initiateurs religieux de l'humanité, livre I, Paris, 1883, σελ. 197.

4) Ἔμνοι· Ὁμηρικοί. II, εἰς Ἀπόλλωνα τὴν Πύθον, στ. 65—109. Ἐκδ. Λεσβίας, 1865.

5) Monographie de la Voie Sacrée Eleusinienne, de ses monuments et de ses souvenirs, par François Lenormant, tome I, Paris 1864, σελ. 289.

6) Ἡρόδοτος, βίβλ. Ζ, κερ. 176.

παρατηρείται εκ του Εύναμιου αναφέροντος, εν τῷ βίῳ τοῦ Πορφύριου, ὅτι ὁ φιλόσοφος οὗτος ἐξεδίωξεν ἐκ τοῦ ὕδατος, λουόμενος, δαίμονα Καύσανθον καλούμενον ὑπὸ τὸν κατοίκων, εἰς ὃν ἀπεδίδοτο ἡ ἀδιότης τοῦ ὕδατος· τούτου ἕνεκα. Ἐκτὸς τῶν πηγῶν, περὶ ὧν ἐποιοῦμεθα λόγον, ὑπῆρχον καὶ ἕτεροι περιώνυμοι καταστάσαι καθ' ἅπαντα τὸν ἑλληνικὸν κόσμον τῆς ἀρχαιότητος, ἀποτελοῦσαι μέρος ὀνομαστῶν ναῶν ἢ μαντείων· τοιαῦτα δὲ εἶνε καὶ ἡ πηγὴ Κασταλία ἐν Δελφοῖς, ἀφιερωμένη τῷ Ἀπόλλωνι καὶ ταῖς Μούσαις, πηγάζουσα ὑπὸ τὸν βράχον τῆς Ἰαυπίας, ἐν ἣ ὁ προσερχόμενος εἰς τὸ μαντεῖον ἐλούοντο πρὸς ἀγνισμόν ἢ ἐπινον ἐκ τοῦ ὕδατος αὐτῆς πρὶν ἢ εἰσελθεῖν εἰς τὸν ναόν. Μεταξὺ τῶν ὀνομαστοτέρων δυνατὸν γὰ καταταχθῶσι καὶ ἡ πηγὴ τοῦ Διονύσου ἐν Ἄνδρῳ, ἥς τὰ ὕδατα μετεβάλλοντο εἰς οἶνον· ἡ Ἰπποῦ κρήνη ἐν Ἐλικῶνι, ἐνθα ἦν καὶ ἱερὸν τῶν Μουσῶν καὶ ἕτεροι ἀλλαχοῦ· εἰς τὰς πηγὰς ταύτας ὡς γνωστὸν πλῆθος συνέερχεν ὄχλου μέγα, ὡς καὶ παρ' ἡμῖν τὰ νῦν συμβαίνει, πρὸς ἀγνισμόν ἢ πρὸς τέλειον ἑορτῶν καὶ πανηγύρεων ἐπὶ σκοπῷ διασκεδάσεως. Κατὰ τὰς δοξασίας τοῦ ὄχλου αἱ παρὰ τὰ ἱερὰ πηγὰ πάντοτε διέμενον ῥέουσαι οὐδέποτε ξηραίνονται, ὡς αἱ ἄλλαι κοιναὶ πηγὰ, ὑπὸ τοῦ αὐχμοῦ· περὶ τούτου φέρομεν τὸν Παιδαίαν καὶ πάλιν εἰς μαρτυρίαν λέγοντα, ἐν Τροϊζίνι ἦν καὶ Διὸς ἱερὸν, ἐπὶ κλησὶν Σωτήρος· ὕδωρ δὲ ὀνομάζουσι Χρυσογόαν· αὐχμοῦ δὲ ἐπὶ ἔτη συμβάντος σφίσι ἐννεά, ἐν οἷς οὐχ' ἔεν ὁ Θεός, τὰ μὲν ἄλλα ἀναξηρανθῆναι, φασὶν ὕδατα, τὸν δὲ Χρυσογόαν τοῦτον καὶ τότε ὁμοίως διαμεῖναι ῥέοντα.

Ἄπαντα τοῦ ἀνὰ τὸν ἑλληνικὸν καὶ ῥωμαϊκὸν κόσμον, τοιαῦται πηγὰ, φέρουσαι χαρακτῆρα ἱερὸν ὑπῆρχον κατὰ μέγαν ἀριθμόν. Ἐν Κρήτῃ, ὡς ὁ Θεόφραστος βεβαίως, πλεῖστον σπηλαίου τινος τῆς Ἰδης ἦν πηγὴ ἱερὰ καλούμενη, βραδύτερον γνωστὴ ὑπὸ τὸ ὄνομα Σαῦρος. Εἰς τὰ πέριξ μάλιστα τῆς Ἀρκαδίας ἐκείντο καὶ ἕτεροι πηγὰ θανασιὰ, αἵτινες ἐξαφανισθεῖσαι ἐπὶ τινὰ καιρὸν, ἔνεκα τῆς ἀποχερσώσεως τῆς χώρας, ἤρξαντο πάλιν ἀναβρῆσαι, τῆς χώρας καλλιεργηθείσης ἐσαυθις· τὴν θέσιν ταύτην ὑποτίθεται ὅτι κατέχει ἡ σημερινὴ μονὴ γνωστὴ ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἀρκάδι². Ἐν τῷ χωρίῳ Παλαιό-Καστρο κατέχοντι τὰ νῦν μέρος τῆς θέσεως, ἐφ' ἧς ἐκεῖτο ἡ ἄλλοτε διάσημος πόλις τῶν Πολυρρηνίων ὑπάρχει πηγὴ, ἐπὶ τῆς βορείας πλευρᾶς, γιννομένη ἐντὸς ὑδραγωγείου³ παρ' ᾧ καὶ σπήλαιον μετὰ σπηλαίου ἐσφίξετο τὸ ἀγαλμα τῆς νύμφης ἢ θεᾶς εἰς ἣν ἀφιέρονται ἡ πηγὴ· πέριξ αὐτῆς εἰσὶν ἐστασμένα τῆδε κακῆς λείψανα κιονοκράνων, καὶ ἑτέρων μαρμάρων, μαρτυροῦντων ἐνταῦθα τὴν ὑπαρξιν κατὰ τὴν ἀρχαιότητά ναοῦ, δυνάμεθα δὲ εἰπεῖν ὅτι οὗτος εἶνε τὸ παρὰ Στράβωνι ἀναφερόμενον ἱερὸν τῆς Διὸς ἐν τῷ Ἄνδρῳ.

1) Ἰδὲ τὸ μέγα Λεβέκον τοῦ Laronsee ἐν τῇ λίξει Nympe.
 2) Ἀκριβὴ περιγραφή τῆς Κρήτης ὑπὸ Δάπερ, κατὰ μεταφράσιν Βερνάρδου τοῦ Κρητῆ, Ἀθήναι 1836, Σελ. 43, 104.
 3) L'Heure Crète de George Perrot, Paris 1867, Σελ. 45, 46.

κύννησι. Ἐν Ἐρμουπόλει τῆς Σύρου, ἐπὶ τῶν θέσεων τοῦ ναοῦ τῆς Κοιμηθείσεως, Παγτοπωλεῖα υ, ψ, υ, λ, α, κ, ω, κτλ. ἐνθα τὸ πάλαι ἐκεῖτο ἡ ἀρχαία πόλις Σύρος ὑπάρχουσι λείψανα ὑδραγωγείου περὶ οὗ ἀναφέρει ὁ Tournefort, «τὸν ἐβεβαίουν δὲ οἱ τότε Σύριοι ὅτι εἰς τὸ ὕδωρ τοῦ ὑδραγωγείου τούτου ἐκαθαρίζοντο οἱ προσκυνηταὶ πρὶν μεταβῶσι εἰς λατρείαν τοῦ ἐν Δήλῳ Θεοῦ. Ἡ παράδοσις δὲ αὕτη συμφωνεῖ μετὰ τῆς ἑτέρας, καθ' ἣν οἱ προσκυνηταὶ καθαρῶμενοι εἰς πηγὴν ἀνήρχοντο· εἰς τὸ βουνὸν Δῆλι (Μυζαράκι), καὶ ἐκεῖθεν προσήρχοντο βλέποντες τὸν ἐν Δήλῳ ναὸν τοῦ Ἀπόλλωνος καθ' ὃν τρόπον καὶ οἱ σήμερον Χριστιανοὶ ἐκ τῆς θέσεως Νησάκι, βλέποντες τὸν ἐν Τήνῳ ναὸν τῆς Εὐαγγελιστρίας²».

Παρὰ τὰς πηγὰς, ἥς ὁ λαὸς ἐσέβετο ἀνεγείροτο βωμοὶ μετὰ τοῦ ἀγάλματος τῆς πάτρωνος θεᾶς, συνήθως ὅμως τοιοῦτον σεβασμὸν ἀπελάμβανον αἱ πηγὰ αἱ ἀναβλύζουσαι ἐντὸς σπηλαίων ἢ παρ' αὐτοῖς· τὰ σπήλαια ταῦτα ἐθεωροῦντο, ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ὡς οἰκητήρια τῶν νυμφῶν καὶ ἐκείντο εἰς γραφικωτάτας θέσεις, ἐντὸς σπηλαίων ἄλλωθεν ἢ ἐπὶ εὐσκήτου κορυφῆς, ὑπὲρ τὴν θάλασσαν ὡς τὸ σπήλαιον τῆς Καλυψοῦς, οὗτινες τὴν περιγραφὴν ποιεῖται ὁ Ὅμηρος ὡς ἑξῆς

μέγα σπέος... τῷ Ἰνὶ Νύμφῃ
 νατ' ἑὺπλόκαμος...
 Ἰλῆ δὲ σπῆσι ἀμφὶ περὶ κεί τηλεθώσα,
 κλιθρη τ' αἰετρός τε καὶ εὐώδης κυπάριστος·
 ἐνθα δὲ τ' ὄρνιθες τανυσίπτεροι εὐνάζοντο,
 κρήνη δ' ἐξείης πίσυρες ῥέον ὕδατι λευκῷ³.

Ἐπὶ τῶν σπηλαίων τούτων καὶ τῶν κρηνῶν βραδύτερον ἀνηγέρθησαν μεγαλοπρεπῆ κτίρια χαρακτῆρος ἀγροτικοῦ ἐκ μαρμάρου λελαξευμένου κατὰ κοσμοῦ ὑπὸ κογχυλίων, Νύμφαια ἐπικληθέντα. Ἐπὶ Ῥωμαίων ἡ πλεῖστος τῶν Νυμφαίων ἦν μεγίστη, πρὸ παντὸς ἐν Ῥώμῃ· τοιαῦτα δὲ ἀνηγείροντο καὶ ἐπὶ τοποθεσιῶν ἀξιοθαυμάστων, ἐν μέσῳ κήπων ἢ εἰς τὰς δημοσίας πλατείας καὶ ἀπεμυμνῶντο φυσικὰ σπήλαια μετὰ στοῦν καὶ περιουλίῳν καταστάντα θέσεις συνενεργῶν ἐνθα ὁ λαὸς συνέερχετο κατὰ πλῆθος. Ἐν Ἑλλάδι τὰ ὀνομαστότερα τῶν Νυμφαίων εἰσὶ τὸ τῶν Ἀγιορείδων νυμφῶν καὶ τῶν Κύθερωνιδῶν. Ἐν τῇ Ἀττικῇ οὐχὶ πρὸ πολλοῦ ὑπῆρχεν Νύμφαιον ἀνεγερθὲν ὑπὸ τινος Ἀρχιδάμα, ὡς ἀπεδεικνύετο ἐκ τινος ἐπιγραφῆς εὐρεθείσης ἐκεῖ, ὁ δὲ Φιλόστρατος ἐν τῷ βίῳ Ἀπολλ. τοῦ Τρανῶος⁴ διδὲι περιγραφὴν σαφῆ τῶν τοιοῦτων κτιρίων προδοθεῖς ὅτι τοιαῦτα ἀνεγείροντο καὶ παρὰ τὰ βαλάντια ἢ παρὰ τὰς θεομαγὰς πηγὰς καὶ ἐχρησίζετο ὡς αἰδοῦσαι ἀναψύχης. Ὁ Βιργίλιος ἐν τῇ πέμπτῃ ἐκλογῇ (églogue) αὐτοῦ ἀναφέρει ὅτι οἱ Ῥωμαῖοι ἐώρταζον, ταῖς νύμφαις

1) Γεωγραφικὰ Στράβωνος, τομ. 2, σελ. 674, ὅπου φησὶ
 2) Ἱστορία τῆς νήσου Σύρου ὑπὸ Τιμολέοντος, Λατ. Ἀμπελᾶ, ἐν Ἐρμουπόλει 1874, Σελ. 94, 95.
 3) Ὅμηρος Ὀδύσσεια Ε, 57, 58, 63, 64, 65, 70.
 4) Φιλόστρατος ἐν τῷ βίῳ Ἀπολλ. τοῦ Τρανῶος Β' 8, 12.

5) Dictionnaire Général de Biographie et d'Histoire Ch. Debry, Paris 1889, ζήτησιν τῆς λέξεως Fontanales

Βαθυδὸν ὅμως ἡ ἐφορτὴ αὐτὴ ἀποδέσασα τὸν ἱερὸν αὐτῆς χαρακτῆρα κατέλαξεν εἰς ὄργια, ὡς ἐκ τῶν ὁτίκων τοῦ Ὁρατίου καὶ τοῦ Ὀβιδίου καταδείκνυται. Ἐπὶ τῶν πρώτων μάλιστα χρόνων τοῦ χριστιανισμοῦ ἀναφέρεται ὅτι ἡ ἀστυνομία ἐν Ρώμῃ ἐκώλυε τοὺς πρὸς ὕδρευσιν προσερχομένους εἰς τὰς πηγὰς ταύτας χριστιανούς, ἐπιτρέπουσα τοῦτο τοῖς πλουσιωμένοις σπονδὰς εἰς τὰ εἶδωλα μόνον!

ΓΡ. Π. ΚΑΚΑΒΑΣ.

Ο ΕΝ ΤΟΙΣ "ΗΘΙΚΟΙΣ," ΠΑΟΥΤΑΡΧΟΥ ΤΟΥ ΧΑΙΡΩΝΕΩΣ ΘΗΣΑΥΡΟΣ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΩΝ ΓΝΩΣΕΩΝ*

Β'.

70. Ἑλληνικὸν καὶ ἀστεῖον ἢ πρόνοια, βαρβαρικὸν δὲ καὶ φαῦλον ἢ θρασυτής· καὶ δεῖ τὸ μὲν ζηλοῦν τὸ δὲ δυσχεραίνειν.

71. Αἰσχύλος, Ἰσθμοὶ πύκτου πληγέντος εἰς τὸ πρόσωπον καὶ κραυγῆς γενομένης, «οἶον (εἶπεν) ἡ ἄσκησις ἐστίν. Οἱ θεώμενοι βοῶσιν, ὁ δὲ πληγεὶς σιωπᾷ».

72. Ὡσπερ ἐν ταῖς ρωμαῖς ἡ μὲν μέλιττα διώκει τὸ ἄνθος, ἡ δ' αἰζὶ τὸν θαλλόν, ἡ δ' ὕς τὴν ρίζαν, ἄλλα δὲ ζῶα τὸ σπέρμα καὶ τὸν καρπὸν. οὕτως ἐν ταῖς ἀναγνώσεσι τῶν ποιημάτων ὁ μὲν ἀπκνθίζεται τὴν ἱστορίαν, ὁ δ' ἐμφύεται τῷ κἀλλει καὶ τῇ κατασκευῇ τῶν ὀνομάτων, ... οἱ δὲ τῶν πρὸς τὸ ἦθος εἰρημένων ὠφελίμως ἔχονται.

73. Δεινὸν ἐστὶ τὸν μὲν φιλόμυθον μὴ λανθάνειν τὰ κινῶς ἱστοροῦμενα καὶ περιττῶς, μηδὲ τὸν φιλόλογον ἐκφεύγειν τὰ καθαρῶς πεφορασμένα καὶ ρητορικῶς, τὸν δὲ φιλότιμον καὶ φιλόκαλον καὶ μὴ παιγνίας ἀλλὰ παιδείας ἕνεκα ποιημάτων ἀπτόμενον, ἀργῶς καὶ ἀμειλῶς ἀκούειν τῶν πρὸς ἀνδρείαν ἢ σωφροσύνην ἢ δικαιοσύνην ἀναπεφωνημένων.

74. Τὸ ἐν κινδύνῳ τοῦ διασθαρῆσαι καὶ ἀπολέσθαι μετὰ πάντων ὄντα τὸν φρονιμώτατον ὄραν τὸ αἰσχρὸν δεδοικότεν καὶ τὸ ἐπονειδιστον ἀλλὰ μὴ θάνατον, ἐμπαθῆ ποιήσει πρὸς ἀρετὴν τὸν νέον.

75. Ἐνδείκνυται (Ὁμηρος) μόνον εἶναι τῶν ἡμετέρων θεοφιλῆς καὶ θεῖον ἀρετὴν.

76. Μεγάλου δοκοῦντος εἶναι καὶ ὄντος τοῦ κρατεῖν ὀργῆς, μειζρόν ἐστίν ἡ φυλακὴ καὶ ἡ πρόνοια τοῦ μὴ περιπεσεῖν ὀργῇ μηδ' ἄλωνα.

77. Τὸ ἐπισφαλῶς πρὸς ὀργὴν ἔχοντα καὶ φύσει τραχὺν ὄντα καὶ θυμοειδῆ μὴ λανθάνειν ἑαυτὸν, ἀλλ'

«Cette fête durait une demi-journée, pendant laquelle on couronnait les puits de fleurs et de feuillage. ἐωρτάζετο δὲ ἡ ἐφορτὴ αὕτη τὴν 13 ὁκτωβρίου, ἦτοι τὴν τρίτην ἡμέραν πρὸ τῶν ἰδων, Fontanalina ὀνομαζομένη.

1) Αὐτόθι: acte de St. Sebastien (XVIII, 65) ζῆτες τὴν λέξιν Nymphæum.

*) Ἰδὲ ἀριθ. 18, σελ. 345—347.

ἐξευλαβεῖσθαι καὶ φυλάττεσθαι τὰς αἰτίας καὶ προκαταλαμβάνειν τῷ λογισμῷ πρόρωθεν ὅπως οὐδ' ἄκων τῷ πάθει περιπεσεῖται, θαυμαστῆς ἐστὶ πρόνοιας.

78. (Οἱ ἀπαίδευτοι ὑπεκκαύματα τοῖς πάθεσι συλλέγουσι, καὶ πρὸς ἃ μάλιστα κακῶς καὶ ὀλισθηρῶς ἔχουσι αὐτοὺς προιένται).

79. Ὡσπερ τοὺς ἵππους οὐκ ἐν τοῖς δρόμοις χαλινοῦσιν ἀλλὰ πρὸ τῶν δρόμων, οὕτω τοὺς δυσκαθέκτους πρὸς τὰ δεινὰ καὶ θυμοειδεῖς προκαταλαμβάνοντες τοῖς λογισμοῖς καὶ προκαταρτύοντες, ἐπὶ τοὺς ἀγῶνας ἄγουσι.

80. Προσφιλῶς ἅμα καὶ κεχαρισμένως ἀνθρώποις ὁμιλεῖν.— Μανθάνειν τὰ καλὰ καὶ προσέχειν τοῖς διδασκούς.

81. Θεϊότατον φρόνησις καὶ βασιλικώτατον.

82. Οὔτε ψεύδονται φρόνιμοι οὔτε κακομαχοῦσιν ἐν τοῖς ἀγῶσιν οὔτε παρ' ἀξίαν ἐτέροις ἐγκαλοῦσιν.

83. Σέβεισθ' αἰδῶ συνεργὸν ἀρετῆς δορυμάχου.

84. Αἰσχύλος καὶ τὸ πρὸς δόξαν ἔχειν ἀτύφως καὶ μὴ διασβεῖσθαι μηδ' ἐπαίρεσθαι τοῖς παρὰ τῶν πολλῶν ἐπαίνους, ἐν τῷ φρονεῖν τίθεται.

85. Οὐ γὰρ δοκεῖν (Ἀμφικράτος) ἄριστος ἀλλ' εἶναι θέλει, βαθεῖαν ἄλοκα διὰ φρονὸς καρπούμενος, ἀφ' ἧς τὰ κεδνὰ βλαστάνει βουλεύματα.

86. Τὸ ἐφ' ἑαυτῷ καὶ τῇ διαθήσει τῇ περὶ αὐτὸν οὔση κρατίστη μεγαλοφρονεῖν, νοῦν ἔχοντος ἀνδρὸς ἐστὶ.

87. Ἡ μὲν μέλιττα φυσικῶς ἐν τοῖς δρυμυτάτοις ἄνθεισι καὶ ταῖς τραχυτάταις ἀκάνθαις ἐξκνευρίσκει τὸ λειότατον μέλι καὶ χρηστικώτατον· οἱ δὲ παῖδες, ἂν ὀρθῶς ἐντρέφονται τοῖς ποιήμασι, καὶ ἀπὸ τῶν φαύλους καὶ ἀτόπους ὑποψίας ἐχόντων ἔλκειν τι χρησιμὸν ἀμωσγέπως μαθήσονται καὶ ὠφέλιμον.

88. Οὐδὲ κυνὸς ἀντάξιος οὐδ' ὄνου μὰ Δία δειλὸς ἀνὴρ καὶ ἀνάγκης, ὑπὸ πλοῦτος καὶ μαλακίας διερρυηκός.

89. Τί δ' αἰσχρὸν, εἰ μὴ τοῖσι χρωμένοις δοκεῖ;

90. Αἰσχρὸν τὸ γ' αἰσχρὸν, ἂν δοκῇ καὶ μὴ δοκῇ.

91. Τὰ ἃ μὴ δεῖ βουλόμενον λαβεῖν καὶ τυγχάνειν οἰκτρὸν ἐστὶ καὶ ἄζηλον.

92. Δεῖ σε χαίρειν, μὴ λυπεῖσθαι τυγχάνοντα μετρίων (ἢ κακῶν συμμέτρων).

93. . . . . ἀνθρώποις κκύν, ὅταν τις εἰδῇ τῶν καλῶν, χρῆται δὲ μή.

94. Θηριῶδες, καὶ ἄλογον, καὶ οἰκτρὸν εἶδός τὸ βέλτιον ὑπὸ τοῦ χείροτος ἐξ ἀχραστίας καὶ μαλακίας ἀγεσθαι.

95. Τρόπος ἔσθ' ὁ πείθων τοῦ λέγοντος, οὐ λόγος. (Καὶ τρόπος μὲν οὖν καὶ λόγος ἢ τρόπος διὰ λόγου, καθάπερ ἵππεὺς διὰ χαλινῶν καὶ διὰ πηδαλίου κυβερνήτης, οὐδὲν οὕτω φιλόανθρωπον, οὐδὲ συγγενῆς ἐχούσης τῆς ἀρετῆς ὄργανον ὡς τὸν λόγον).

96. Θάροςος τὰ θεῖα τοῖσι δώφροσι βροτῶν· φόβος δὲ τοῖς ἄφροσι καὶ ἀνοήτοις καὶ ἀχαρίστοις, ὅτι καὶ τὴν παντὸς

αίτιαν ἀγαθοῦ δύναμιν καὶ ἀρχὴν ὡς βλάπτουσαν ὑφορῶνται δεδίασι.

97. Ὡς φαρκάκου πρὸς ἓν ἀρμόσσαντος νόσημα τὴν δύναμιν κατακαθόντες οἱ ἰατροὶ μετὰ χροῦσι καὶ χρῶνται πρὸς ἄπαν τὸ παραπλήσιον, οὕτω καὶ λόγον κοινοῦν καὶ δημοσιεύειν τὴν χρεῖαν δυνάμενον οὐ χρη περιορᾶν ἐνὶ πράγματι συνηρημένον ἀλλὰ κινεῖν ἐπὶ πάντα τὰ ὅμοια, καὶ τοὺς νέους ἐθίζειν τὴν κοινότητα συνορᾶν καὶ μεταφέρειν ὀξέως τὸ οἰκεῖον, ἐν πολλοῖς παραδείγμασι ποιουμένους μελέτην καὶ ἀσκησιν ὀξυσηκίας.

98. Μακχάριος ὅστις οὐσίαν καὶ νοῦν ἔχει* (δόξαν καὶ νοῦν ἔχει, λόγου δύναμιν καὶ νοῦν ἔχει κτλ.).

99. Πύεις, (κυβεύεις, ὀρτυγοκοπεῖς, καπηλεύεις, τοκογλυφεῖς) ἀρίστου πατρὸς Ἑλλήνων γεγῶς;

100. Μὴ πλοῦτον εἶπης. Οὐχὶ θαυμάζω θεόν, ὃν ἕως κακίστος ρηδίως ἐκτίησας.

101. Τῆς δειλίας αἰσχρὰ γίγνεται τέκνα· (ἀκολασίας, δεισιδαιμονίας, φθόνου κτλ.).

102. Διδάσκειν τοὺς νέους ὄνειδος ἡγεῖσθαι καὶ λοιδορίαν τό: «*χρήμασι ἀρίστε,*» καὶ «*δειπνοῖς ἀρίστε*» κτλ.»

103. Δεῖ ἐκ τῶν καλῶν διώκειν τὴν ὑπεροχὴν καὶ περὶ τὰ πρῶτα πρῶτον εἶναι καὶ μέγαν ἐν τοῖς μεγίστοις.

104. Ἡ ἀπὸ μικρῶν δόξα καὶ φυχῶν ἄδοξός ἐστι καὶ ἀφιλότιμος.

105. Ἐμψασις (ἐν τοῖς Ὀμήρου ποιήμασι) γίγνεται μεγάλη τοῦ τὰ σωματικὰ καὶ τυχηρὰ μὴ μεγάλης ἄξια σπουδῆς νομίζειν.

106. Μηδενὶ τύχην ἐπαχθῶς καὶ ἀνοήτως ὀνειδίζειν.

107. Αὐτοὺς χρησαμένους τύχαις μὴ ταπεινοῦσθαι μηδὲ τερπύττεσθαι, φέρειν δὲ πρῶτος καὶ σκώματα καὶ λοιδορίας καὶ γέλωτας.

108. Ἦδιον οὐδὲν οὐδὲ μουσικώτερον ἔστ' ἢ δύνασθαι λοιδορούμενον φέρειν.

107. Καθ' ἕπερ οἱ τὰ ἱμάτια μαστιγοῦντες οὐχ ἀπτονται τοῦ σώματος, οὕτως οἱ δυστυχίας τινὰς ἢ δυσγενείας ὀνειδίζοντες εἰς τὰ ἐκτὸς ἐντείνονται κενῶς καὶ ἀνοήτως, τῆς ψυχῆς δ' οὐ θιγγάνουσιν οὐδὲ τῶν ἀληθῶς ἐπαυροθώσεως δεομένων καὶ δόξων.

108. Ὡσπερ . . . πρὸς τὰ φαῦλα καὶ βλαβερὰ ποιήματα λόγους καὶ γνώμας ἀντιτάσσοντες ἐνδόξων καὶ πολιτικῶν ἀνδρῶν, δοκοῦμεν ἀπιστᾶναι καὶ ἀνακρούειν τὴν πίστιν· οὕτως ὅ,τι ἂν ἀστεῖον εὐρωμεν παρ' αὐτοῖς καὶ χρηστόν, ἐκτρέφειν χρῆ καὶ αὐξίνει ἀποδείξεισι καὶ μνηστύριαις φιλοσόφοις.

109. Ἡ κακὴ βουλή τῷ βουλευσάντι κακίστη.

110. Τὸ ἀδικεῖν κλικιον τοῦ ἀδικεῖσθαι, καὶ τοῦ κακῶς πάσχειν τὸ κακῶς ποιεῖν βλαβερώτερον.

111. Οἱ μεγάλοι πόνοι συντόμως ἐξάγουσιν, οἱ δὲ χρόνιοι μέγας οὐκ ἔχουσιν! (Εἰ γὰρ ὁ μέγας καὶ σύντομος οὐ παραμένει πόνος, οὐκ ἔστι μέγας ὁ παραμύνησθαι οὐδὲ δυσκαρτέρητος).

112. Πόρω ἡδονῆς καὶ ἄβητος ἴδονται τὸ θεῖον, ἔλεγε Πλάτων.

113. Φάσωμεν πιστὸν κύδος ἔχειν ἀρετῶν· πλοῦτος δὲ καὶ δειλοῖσιν ἀνθρώπων ὁμιλεῖ, ἔλεγε Βακχουλίδης.

114. Οὐδὲν πρεσβύτερον σωφροσύνας ἐπεὶ τοῖς ἀγαθοῖς ἀεὶ ζύνεστι.

115. Πλοῦτος καὶ τὰ ἐκτὸς ἀγαθὰ, χωρὶς ἀρετῆς ἀνωφελῆ καὶ ἀνόνητα τοῖς ἔχουσιν.

116. Ὁ θάνατος οὐδὲν πρὸς ἡμᾶς.

117. Τὸ εὐδαιμον καὶ μακχάριον οὐ χρημάτων πλήθος οὐδὲ πραγμάτων ὄγκος, οὐδ' ἀρχαὶ τινες ἔχουσιν οὐδὲ δυνάμεις, ἀλλ' ἀλυπία καὶ πραότης παθῶν καὶ διάθεσις ψυχῆς τὸ κατὰ φύσιν ὀρίζουσα.

118. Ἀγαθῆς δεῖ τῷ νέῳ κυβερνήσεως περὶ τὴν ἀντήνωσιν, ἵνα μὴ προδιαβληθεῖς ἀλλὰ μᾶλλον προπαιδευθεῖς εὐμενῆς καὶ φίλος καὶ οἰκεῖος ὑπὸ ποιητικῆς ἐπὶ φιλοσοφίαν προπέμπτῃται.

ΧΡΙΣΤ. ΣΑΜΑΡΤΣΙΑΗΣ.

ΜΙΑ ΚΕΡΑΣΟΥΣ*,

καὶ αὐτὴ ἡ 129 χιλιάμετρα δυτικώτερον τῆς

Τραπεζοῦντος κειμένη ἐστὶν ἡ ὑπὸ τοῦ

Ξενοφῶντος μνημονευομένη.

Ἡ πρόθεσις δὲ: π ρ ὀ ς', περὶ τῆς συντάξεως καὶ σημασίας τῆς ὁποίας μνησίαν ποιεῖται ὁ κ. Μυστακίδης, συντασσόμενη δοτικῆ σημαίνει οὐ μόνον τὸ: π λ η σ ί ο υ ν, ἀλλὰ καὶ τὸ «ἐν τισίν, ὡς: πρὸς μέση Τραχινίων ἀγορᾶ (Σοφ. Τραχ. 371): ὅθεν ὡς ἡ: "Ἐν τίθεται εἰς περιστάσεις ἐνίοτε καθ' ἃς τίθεται συνθηθέσθαι ἡ: Π ρ ὀ ς, οὕτω καὶ ἡ: Π ρ ὀ ς τίθεται εἰς τόπον ἐνίοτε τῆς: "Ἐ ν ».

V Ἡ νῦν Κερασούς μόνη ν' ἀποδείξει ὅτι αὐτὴ κτισθεῖσα ἐν τοῖς Μηδικοῖς χρόνοις βραδύτερον ἐφιλοξένησε καὶ τὸν Ξενοφῶντα καὶ τοὺς περὶ αὐτόν. Τὰ μᾶλλον δὲ σπουδαιότερα μαρτύρια ὑπερ παρουσιάζει νῦν εἶσιν: α'. τὰ τεῖχη ἐπὶ τῶν ὁποίων νῦν εἶσιν ἠεροδομημένοι ἢ περικαλλεστάτη οἰκία τῶν κκ. Ἀδελφῶν Κ. Κωνσταντινιδῶν, τοῦ κ. Ἰωάννου Χ. Μεταξοπούλου, τοῦ Ἀπτολλάχ βέη Τιζαρζαδὲ· ἐμφαίνουσι δὲ ἐποχὴν προγενεστέραν τοῦ Ξενοφῶντος. Ἐν τοῖς τείχεσι τούτοις ἐνοῦται τὸ ὀγκῶδες καὶ στερεὸν τῶν κυκλωπειῶν ἔργων τῆ τελείᾳ κανονικότητι τῆς κατασκευῆς. Οἱ λίθοι αὐτῶν οἱ ὄντες τόσον μεγάλοι, ὥστε ἓνα μόνον ἠδύναντο δι' ἀμάξης νὰ μετακομίσωσι πρὸς τὴν οἰκοδομὴν τοῦ νεοδμήτου ἐν τῇ συνοικίᾳ Κοῦμ-γιαλοῦ ὀθωμανικοῦ τεμένους (ἀμαξιαῖοι) εἰςὶ προσηρμοσμένοι πρὸς ἀλλήλους ἀκριβῶς οὐχὶ διὰ πλοῦ τιτάνου μμιγμένου ἄμμοφ καὶ ἠφαιστειωδῶν γαιῶν, ὡς ἐμφαίνουσι τὰ τεῖχη τοῦ μέσου αἰῶνος καὶ τῶν Γενουηνσίων, ἀλλὰ διὰ γόμ-

* Ἰδε ἀριθμ. 19, σελ. 366--368.

1) Εἰσαγωγή εἰς τὴν ἑλλην. σύνταξιν Κ. Ἀσωπίου σ. 720.

φων (τουρκ. κενέτ) μεταλλίνων (ιδίως σιδηρῶν) καὶ μολύβδου ἐν τόμοις λελαξευμένοις ἐν αὐτοῖς. Πρὸς ἀπόδειξιν ὅτι τὰ τεῖχη ταῦτά εἰσι μεταγενέστερα, ὡς εἴπομεν, καὶ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου, ἐπισυνάπτω ἐνταῦθα τὸ τοῦ Θουκυδίδου χωρίον τὸ περιγράφον τὰ παρεμφερῆ καὶ ὅμοια τοῖς τεῖχεσι Κερασοῦντος μακρὰ τεῖχη τῶν Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς «καὶ ἑκοδόμησαν τῇ ἐκείνου (Θεμιστοκλέους) γνώμῃ τὸ πάχος τοῦ τεύχους ὅπερ νῦν ἐστὶ δὴλόν ἐστι περὶ τὸν Πειραιᾶ· δύο γὰρ ἄμαξαι ἐναντία ἀλλήλαις τοὺς λίθους ἐπέγυν. Ἐντὸς δὲ οὔτε χάλις οὔτε πηλὸς ἦν, ἀλλὰ ξυμφκοδομημένοι μεγάλοι λίθοι καὶ ἐν τομῇ ἐγγώνιοι, σιδηρῶ πρὸς ἀλλήλους τὰ ἔξωθεν μολύβδῳ δεδεμένοι· τὸ δὲ ὑψὸς ἡμῶν μάλιστα ἐτελέσθη οὐ διενοεῖτο».¹ Τὰ τεῖχη ταῦτα ὠνόμασεν Ἀνδρέας ὁ Λιβαθινὸς «ἐκ χαλκῶν τευχῶν ὀχυρώματα».² δ'. Τὸ τῆς ἰδίας τῶν τευχῶν ἐποχῆς καὶ ἐξ ὁμοίων λίθων ἄμαξιαίων ἐνοῦντων καὶ τούτων τὸ ὀγκῶδες καὶ στερεὸν ἐπὶ τῶν δυτικῶν κλιτύων τοῦ λόφου τῆς Ἀκροπόλεως πεντεκαίδεκα μέτρων βάθος ἤρεα καλούμενον νῦν «Θέαμα», οὗτινος τὰ νάματα τῶν ἡδῶν καὶ ψυκτικῶν ὑδάτων κατὰ τὸ θέρος τοὺς πλείστους κατοίκους δροσίζουσι· γ'. τὸ στερεὸν ἑκοδομημένον ὑπὸ τὴν γῆν ὑδραγωγεῖον (Aquaeductus) τὸ ἔχον μίκρον ὑπὲρ τὰ ἑκατὸν μέτρα, καὶ μετὰ κανονικῆς πρὸς τὰ κάτω κλίσεως. Τοιαῦτα ὑδραγωγεῖα εἰ καὶ, κατὰ τὸν Στράβωνα, οἱ Ἕλληνες δὲν εἶχον, οἱ Ῥωμαῖοι ὅμως, πλὴν τῶν ἐν τῇ πρωτεύουσῃ αὐτῶν μεγαλοπρεπῶν ὑδραγωγείων, ἔκτισαν τοιαῦτα καὶ ἐν χώραις μακρὰν τῆς Ῥώμης κειμένας, ὡς ἐν Ἐφέσῳ, Ἀλεξανδρείᾳ καὶ Ἀθήναις, κτισθέντα ὑπὸ τοῦ Ἀδριανοῦ καὶ τοῦ Ἡρῴδου τοῦ Ἀττικοῦ, ὡς καὶ ἐν Κορίνθῳ καὶ Νικομηδείᾳ. Ἐπὶ τῶν Ῥωμαίων λοιπὸν ὁ ἀριθμὸς τοιούτων ὑδραγωγείων βαθυδὸν πῦξινεν· ἡ πρώτη δὲ κατασκευὴ ἀνάγεται εἰς τὸ ἔτος 441 ἀπὸ κτίσεως Ῥώμης ἢ 313 π. Χρ. καίται δὲ τὸ ὑδραγωγεῖον τοῦτο ἐν τῇ συνοικίᾳ Λιμένης, οὐ τὸ στόμιον παραπλεύρως τῆς οἰκίας τοῦ κ. Γρ. Πολυχρονιάδου· δ'. Αἱ ἀνὰ τὰς κλιτύας τοῦ λόφου τῆς ἀκροπόλεως τῆδε κακεῖσαι ἀνορωρυμένα Κατακόμματα. Εἰσὶ δὲ ἢ ἐν φυσικοῖς σπηλαιῖσι κείμενα ἢ ἐν τῷ βράχῳ ἀνορωρυμένα. Αἱ εἰσοδοὶ αὐτῶν εἰσι τόσον στεναί, ὥστε ἐν ἢ τὸ πολὺ δύο πρόσωπα δύνανται ὁμοῦ νὰ βαδίζωσιν. Οὐδεὶς δύναται ἀνευ δάδων ἢ ψώτων νὰ εἰσέλθῃ εἰς αὐτάς, ἐξαιρουμένων τῶν μερῶν ἐκείνων, εἰς ἃ εἰσπέμπεται ἀμυδρὸν φῶς ἐξ ὀπῶν. Ἐν τοῖς τοίχοις αὐτῶν παρατηροῦνται σωματοῦθκα ἐν αἷς σώματα μαρτύρων ἰσῶς καὶ ἄλλων νεκρῶν ἐτίθεντο. Βραδύτερον αἱ Κατακόμματα αὐτὰ ἐχρησήμεσαν ἰσῶς εἰς τοὺς πρώτους Χριστιανούς τῆς Κερασοῦντος ὡς εὐκτήριοι οἶκοι, ἐν οἷς συνερχόμενοι ἐτέλουν κρυφίως τὴν λατρείαν αὐτῶν καὶ ἀπέφευγον τοὺς διωγμούς. Τοιαῦτα νῦν εἰσὶν ἢ Εὐαγγελίστρα, ὑπὲρ τὴν συνοικίαν τοῦ Ὑψηλοῦ, ἢ Ὑπαπαντὴ ἐν τῇ αὐτῇ συνοικίᾳ, ὁ Προφήτης Ἡλίας ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως, καὶ ἢ εἰς τοὺς Ἀρμενίους ἀνίκουσα νῦν Θεοτόκος τοῦ Ἀκαθίστου Ὑμνου (Χι-

λάμενα Παναγία) εἰς τὴν συνοικίαν Ρόδου ἢ Θυάλλου (Θυέλλας). Τοιαῦτα Κατακόμματα μεγάλης διαστάσεως ὑπάρχει καὶ ἐν Βουλαντζάκῃ ἡμισίαν ὄραν δυσμῶθεν αὐτῆς· 1 ε'. Ὁ ἐν τῇ ἀγορᾷ Ἑλληνικὸς Βωμὸς ὁ μετατραπείς ἐπὶ τῶν Χριστιανῶν εἰς ἐκκλησίαν, ὅστις ἐπὶ λίθων ἄμαξιαίων ἐγνήρευται.

VI Ὁ κ. Μυστακίδης παρατηρεῖ ὅτι ἐποινδόμεθα χρῆσιν τῆς φράσεως: «ὅπως μετὰ πλείστων πηγῶν ἐπιχειρήσῃ τὴν σύνταξιν τῶν ἱστορικῶν αὐτῶν πονημάτων οἱ ἀναδιψῶντες τὴν πάτριον ἡμῶν ἱστορίαν». Θέλει ἀξιώσει ἡμᾶς συγγνώμης καὶ θέλει ἐπιτρέψει ἡμῖν τὴν φράσιν ταύτην, ὅταν μάθῃ ὅτι τὴν συμβουλίαν ταύτην ἐποινδόμεθα οὐχὶ πρὸς αὐτόν, ἀλλὰ πρὸς τινὰς γεωγράφους ἐπίζηλον ἐν τῷ γεωγραφικῷ κύκλῳ κατέχοντας θέσιν, οἵτινες ἀβασανίστως ἀντιγράφοντες ὁ εἰς τὸν ἕτερον εἶτε καὶ ἀλλογενεῖς τῆς Ἑσπερίας Εὐρώπης τιθεασί τὴν Κερασοῦντα ἡμῶν ἐπὶ τοῦ Ἰριδος (Γεσίλ Ἰρμακ) ποταμοῦ. Πρὸς ἀπόδειξιν ἐπισυνάπτωμεν ἐνταῦθα τρία σχετικὰ χωρία τῶν Γεωγραφῶν αὐτῶν.

1. «Ἡ Κερασοῦς (Κερασοῦν [γρ. Κιρεσῶν] τουρκ.) ἐπὶ τοῦ Ἰριδος ποταμοῦ κειμένη, εἶναι ἀποικία τῆς Σινώπης καὶ ἐπίσημος· διότι ὁ Ῥωμαῖος Λούκιος κολλῶν ἐντεῦθεν μετέφερον εἰς τὴν Ῥώμην τὸ καλλίστον εἶδος τῶν κερασίων»². — 2. «Κερασοῦς ἐπὶ τοῦ Ἰριδος, ἀρχαία πόλις, ἐξ ἧς μετεψευτέθησαν αἱ κερασαὶ εἰς τὴν Εὐρώπην»³. — 3. «Κερασοῦς πρὸς Β. ἐπὶ τοῦ Ἰριδος, πατρὶς τῶν κερασίων»⁴.

VII Ἐν τῷ Θ' καὶ Γ' ἀρθρῳ αὐτοῦ ὁ φίλος κ. Μυστακίδης, ἐπιδοκιμάζων ἡμᾶς διορθῶντας τὴν γνώμην τοῦ ἀειμνήστου διδασκάλου Π. Τριανταφυλλίδου καθ' ἣν ἡ Φαρνακεία ἀνέλαβε τὸ ὄνομα Κερασοῦς περὶ τὰ τέλη τῆς 7ης κ. Χρ. ἑκατονταετηρίδος, σημειοῖ ὅτι ἄμαρτανον ἐν τισὶ τοῦ ἐπισυννημένου τῶν περὶ Κερασοῦντος εἰρημένων ἡμῶν καταλόγου τῶν ἀρχιερέων Κερασοῦντος, ἀφίσταται δὲ τὴν συμπλήρωσιν ἢ τὴν διορθῶσιν τοῦ μέρους τούτου εἰς ἄλλους. Ἀναφέρων δὲ καὶ τὸν Διόδωρον τὸν Σικελιώτην μνημονεύοντα τῆς Κερασοῦντος ἐπὶ κατὰ μέρος τοὺς βυζαντινοὺς συγγραφεῖς. Θέλομεν γνωρῖσει αὐτῷ χάριν ἰσόδοι καὶ θερμὴν ἐὰν εὐαρεσθῆν ἢ νὰ γνωρῖσῃ ἡμῖν καὶ τὴν συμπλήρωσιν ἢ καὶ τὴν διορθῶσιν τοῦ ἀρχιερατικοῦ τῆς Κερασοῦντος καταλόγου καὶ τοὺς μνημονεύοντας τῆς Κερασοῦντος βυζαντινοὺς συγγραφεῖς ὡς στερουμένοις ἐνταῦθα βιβλιοθηκῶν, ὡς καὶ αὐτὸς οὗτος ἐν Καισαρείᾳ.

Ταῦτα εἰς ἀπάντησιν, φίλε κύριε Β. Α. Μυστακίδη, δὲν προτιθέμεθα δὲ νὰ ἐπαγγελώμεθα νέα πράγματα, ὡς λέγετε, οὐδὲ τὸ δημόσιον νὰ διδάξωμεν, ἀλλὰ προτιθέμεθα νὰ καταστήσωμεν μᾶλλον προσεκτικὸς τοὺς περιγράφοντας τόπους ἢ μέρη, ἄλλο ἐπὶ τόπου καὶ ἐξ ἰδίας ὄψεως δὲν ἠρεύνσαν. Δὲν

1) Ἡ πιθανωτέρα ἐτυμολογία τῆς λέξεως Κατακόμματα ἐστὶν ἢ ἐξ ἧς: κατὰ καὶ κόμματος καὶ κομβίον = κοίλον, λάκκος, βαθύτης καὶ συγγενὲς ἴσως τῇ παρ' Ἑσπερίας λέξει: γύπη = κάλωμα γῆς. (ἴδε Χριστιανικὴς ἀρχαιολογία Γεωργ. Γ. Δέρρου).

2) Πολιτικὴ Γεωγρ. Μαργ. Δμίτσα μέρ. Β', σελ. 307.

3) Γεωγρ. Πολιτ. καὶ Φυσ. καὶ Μαθημ. Α. Α. Σακελάριου σελ. 94.

4) Γεωγρ. φυσ. καὶ πολιτ. Α. Γ. Ἀντωνιάδου μέρ. Γ'

1) Θουκυδ. Α. 73.

2) Ἀνδρ. Λιβαθινῶ περιήγησις σελ. 36.

ἀμφιβάλλω δὲ ὅτι καὶ οἱ φίλοι ἀναγνώσται οἱ εὐαρε-
στουθέντες νὰ παρακολουθήσωσι τὴν συζήτησιν ταύ-
την θέλουσιν ἐν ἀμεροληψίᾳ δικαίωσαι ἡμᾶς.

Ἐν Κερασοῦντι, 14/26 φεβρουαρίου 1893.

ΚΥΡΙΑΛΟΣ ΗΛ. ΠΑΓΑΙΔΗΣ,
Οἰκονόμος.

HIPPOLYTE TAINÉ.

Ὡς περὶ ὁ ἀριστοτέχνης ἐκεῖνος Renan μικρὸν πρὸ
τοῦ θανάτου αὐτοῦ συνεστιῶν Ἑλλήσι τε καὶ φιλέλ-
λοισι τὸ πανυπερόλαμπρον κλέος ἐξήμνει τοῦ ἱεροῦ
λόφου, ἐφ' οὗ «τὸ χρυσοελοφάντινον τῆς σοφίας Ἀθηνᾶς
ὁμοίωμα, ἀπειθύνων γλυκύτατον καὶ πλήρη ἐμπνεύ-
σεως ἀσπασμόν, οὕτω καὶ ἡ καλὴ κἀγαθὴ ψυχὴ τοῦ
περικλεοῦς Taine ἀφιπταμένη πρὸς τὸ θεῖον, οἰοεὶ
μεθ' ἁρμονίας, συνοδὸν ἐξελέξατο τὰς λέξεις ἐκεῖνας
δι' ὧν ἐφιλοτεχνήθησαν τὰ ἀριστουργήματα τῶν τοῦς
θεοῦς κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν αὐτῶν πλασάντων.
Ὁ συγγραφεὺς τοῦ Περι ἰδανικοῦ ἐν τῇ τέ-
χνῃ (De l'idéal dans l'art), τοῦ Περι τῆς φιλο-
σοφίας τῆς τέχνης (Philosophie de l'art), ὁ
καλλιτέχνης Taine τῆς φιλοσοφίας τῆς τέχνης ἐν
Ἑλλάδι (Philosophie de l'art en Grèce) οὐκ ἦν
δυνατὸν εἰς τὸν οὐρανὸν ἀπερχόμενος τὴν τῶν Ὀ-
λυμπίων νὰ λησμονήσῃ φωνῆν, ἐφ' ᾗ καὶ κατὰ τὰς
τελευταίας αὐτοῦ στιγμὰς ἑλληνικὰς προὔφηρε λέ-
ξεις. «Προχθὲς (20/4 μαρτίου), λέγει ὁ E. M. Vo-
güé, ἠκούσθη νὰ προφῆρῃ λέξεις τινὰς ἑλληνιστί,
ἀναμφιβόλως σκέψιν τοῦ Μάρκου - Ἀθηναίου, τὸ βι-
βλίον ὅπερ ὑπὸ τὸ προσκεφάλαιον αὐτοῦ εἶχεν. Ἀ-
μέσως δὲ ἐκλείθησαν οἱ ὠραῖοι οὗτοι ὀφθαλμοί,
πλήρεις ἐσωτερικῆς ὑπανυχίας, οἱ ὀφθαλμοὶ οὗτοι, ἐν
οἷς οὐδέποτε διεκρίναμεν λάμψιν εἰρωνείας, κακίας,
ἐπιθυμίας ἀλλοτρίων». Οὐκ ἦν δυνατὸν ὁ θαυμα-
στὴς τοῦ καλοῦ νὰ μὴ ἀναμνησθῇ τῶν ὠραίων στρο-
φῶν ἃς περὶ Ἑλλάδος καὶ Ἑλλήνων ἔγραψεν. Ἴδου
αὐταὶ ἐπὶ λέξει, αἵπερ δὲν ἀφίστανται τῶν καὶ ὑπὸ
Renan ἠθεῖσαν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος:

«En Grèce, il s'est subordonné ses institutions au
lieu de se subordonner à elles. Il a fait d'elles un
moyen et non un but. Il s'en est servi pour se déve-
lopper harmonieusement, tout entier; il a pu être
à la fois poète, philosophe, critique, magistrat,
pontife, juge, citoyen, athlète, exercer ses mem-
bres, son esprit et son goût, réunir en lui-même
vingt sortes de talents sans qu'aucun d'eux fit tort
à l'autre, être soldat sans être automate, danseur et
chanteur sans devenir figurant de théâtre, penseur
et lettré sans se trouver homme de bibliothèque et
de cabinet, décider des affaires publiques sans re-
mettre son autorité à des représentants, fêter ses
dieux sans s'enfermer dans les formules d'un dogme,
sans se courber sous la tyrannie d'une toute-puis-
sance surhumaine, sans s'absorber dans la contem-
plation d'un être vague et universel. Il semble
qu'ayant arrêté le contour perceptible et précis de
l'homme et de la vie, ils aient omis le reste et se
soient dit: «Voici l'homme réel, un corps actif et
sensible avec une pensée et une volonté, et voici la

*vie réelle soixante ou soixante-dix années, entre les
vagissements de l'enfance et le silence du tombeau.
Songeons à rendre ce corps le plus alerte, le plus
fort, le plus sain, le plus beau qu'il se pourra. à
déployer cette pensée et cette volonté dans tout le
cercle des actions viriles, à orner cette vie de toutes
les beautés que des sens délicats, un esprit prompt,
une âme vive et fière peuvent créer et goûter».*
Ταῦτα ἔγραφε καὶ ταῦτα ἐφῆρνε ὁ καλλιτέχνης ἀνὴρ
εἰσοῦν εἰς τὸ πνεῦμα τῶν μεγάλων ἀριστοτεχνῶν,
ὡς περὶ ὁ συνάδελφος καὶ συμπατριώτης αὐτοῦ, ὃν
ἐθρηνησαμεν οὐ πρὸ πολλοῦ. Τοῦτου δ' ἕνεκα καὶ ὁ
Starfer ἐν τῷ σοφῷ αὐτοῦ συγγράμματι Ὁ Σαίξπηρ
καὶ οἱ ἑλληνες τραγικοὶ, περὶ τοῦ ἰδανικοῦ
τῶν Ἑλλήνων ὁμιλῶν καὶ λέγων ὅτι «τὸ ἰδανικόν
τῶν Ἑλλήνων ἐν πᾶσιν ἐστὶ τὸ μέτρον», τῷ Taine
καὶ τῷ Renan παραχωρεῖ τὸν λόγον. Τὰ περὶ τέχνης
ἐν γένει ἔργα τοῦ Taine ἀνωμολογήθησαν ὑπὸ πάν-
των ὡς ἀριστα. Ἀλλ' ἵνα περὶ καλοῦ κρίνῃ, ἵνα
γράψῃ τὰς φιλοσοφικὰς ἐκεῖνος μελέτας αὐτοῦ ἐπὶ
τοῦ δαιμονίου τῆς Ἀγγλίας τραγικοῦ Σαίξπηρ
διῆλθε διὰ τῆς πύλης τῶν ἑλλήνων ποιητῶν κα-
πεσογράφων, διότι οὗτοι εἰσὶν ἀληθῶς τὸ μέτρον, δι-
οῦ μετρεῖται τὸ καλόν.

Ἀλλ' αἱ λέξεις, ἃς ἀνωτέρω ἠραιοῦσαμεν ἐν οἷς
περὶ Ἑλλήνων εἶπεν καὶ ἅπερ γαλλιστὶ παρεθέ-
μεθα μὴ θέλοντες νὰ μειώσωμεν τὴν ὠραιότη-
τα τοῦ ἕτους διὰ μεταφράσεως. σὺχὶ οἰοεὶ προφη-
τεία περὶ αὐτοῦ καὶ εἰκὼν τοῦ βίου αὐτοῦ ἐστὶν;
«Ἴδου ὁ πραγματικὸς ἀνθρώπος, ὁ δῶμα δραστήριον
καὶ αἰσθητικὸν μετὰ νοήσεως καὶ θελήσεως· ἰδοὺ
δὲ ὁ πραγματικὸς βίος, ἐξήκοντα ἢ ἑβδομηκοντα ἔτη,
μεταξὺ τῶν βεβηκῶν κλαυθυρισμῶν καὶ τῆς σιγῆς
τοῦ τάφου». Ταῦτα ἀληθῶς χαρακτηρίζουσι τὸν
βίον τοῦ μεταξὺ τοῦ ἐξηκοστοῦ καὶ ἑβδομηκοστοῦ
ἔτους, ἀκριβῶς ἐν ἡλικίᾳ πέντε καὶ ἐξήκοντα ἔτων,
(ἐγεννήθη τῷ 1828) θανόντος ἐπιφανοῦς συγγρα-
φέως. Ἡ κρίσις ἀνδρῶν, οἷος ἐγένετο ὁ Taine, βοᾷ
ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ Jules Simon ἀπὸ τῶν σπηλῶν
τοῦ Temps, δὲν γράφεται τὴν ἐπιούσαν τοῦ θανάτου
αὐτῶν. «Οἱ μεγάλοι ἄνδρες, λέγει, εἰσὶν ὡς τὰ ὑψη-
λὰ ὄρη, ὧν ἀπὸ τινος ἀποστάσεως λαμβάνει τις
ιδεάν. Οὗτος, ἄλλως τε, ἔγραψε περὶ παντοειδῶν
θεμάτων καὶ ἐπὶ παντοειδῶν ἐπίσης ἐσκέφατο: περὶ
τῆς φύσεως, περὶ τῆς τέχνης, περὶ τῆς τέχνης τῆς
νοήσεως, περὶ τῆς μεταφυσικῆς, περὶ τῆς πολιτικῆς,
περὶ τῆς ἱστορίας. Τὰ συγγράμματα αὐτοῦ εἰσι το-
σοῦτον πολυαίριθμα καὶ τοσοῦτον σημαντικὰ, ὥστε
θα ἐπῆρκον νὰ δοξάσωσι πολλοὺς συγγραφεῖς δια-
φόρου εἶδους». Ὅταν δὲ ἀνὴρ τῆς περιωπῆς τοῦ
Jules Simon ταῦτα ἀποφαίνονται, τί λείπεται ἡμῶν
εἰπεῖν ἐκ τοῦ παραχωρῆμα χαράσσουσι τὰς σημειώσεις
ταύτας; Ὁ βίος τοῦ Taine κεῖται παρὰδειγμα ἀν-
δρὸς ἐκπροσωπήσαντος τὴν Ἑργασίαν καὶ τὴν Ἀ-
λήθειαν, ἐπιστεφόμενος διὰ τῆς Ἀγαθότητος. Ἡ δὲ
ἐργασία αὐτοῦ ἢ ἀκαταπόνητος παρήγαγε σοβαρὰ
προϊόντα ἐξ ὧν διακρίνονται μάλιστα αἱ *Origines
de la France contemporaine*, τὸ κράτιστον τῶν ἔργων
αὐτοῦ, ἢ πεντάτομος *Histoire de la littérature Anglaise,
ou Nouveaux Essais de critique et d'histoire*, τὸ *De l'in-
telligence*, ὅπερ τῶν ἀξιοσημειώτων αὐτοῦ ἔργων τυγ-
χάνει καὶ τὰ ἐν τῇ ἀρχῇ τῶν σημειώσεων τούτων ἀνο-

γραφέντα περί τέχνης. Τῶν δημοσιεύσεων δ' αὐτοῦ ἐποιήσατο ἑναοξίν διὰ τῆς συνεργασίας αὐτοῦ ἐν τῇ *Revue de l'instruction publique* καὶ εἶτα ἐν τῇ *Revue des Deux Mondes*. Ἡ δὲ ἐναίσιμος αὐτοῦ δι' ἧς ἔτυχε τοῦ διδακτορικοῦ διπλώματος ὁ συμμαθητὴς τοῦ About καὶ τοῦ Francisque Sarcey τῷ 1853 φέρει ἐπιγραφὴν: *Essai sur les fables de La Fontaine*, θεωρεῖται ὡς ἔργον κλασικόν.

Τὸ ἔξοχον τοῦ θανόντος ἀκαδημαϊκοῦ, ἐκλεγέντος τῷ 1878 εἰς ἀναπλήρωσιν τοῦ Lomenie, προῦκάλεσε πλείστας δημοσιεύσεις ἐπὶ τῷ θανάτῳ αὐτοῦ, οἷαι ἐν τῷ *Journal des Debats*, ἧς ἐγένετο τῶν συνεργατῶν, αἱ ἐν τῷ *Temps* αἱ ἐν τῷ *Figaro* καὶ ἄλλαι ἐν ταῖς ἄλλαις ἡμερησίαι καὶ περιοδικαῖς συγγράμμασιν, ἐξακολουθήσουσι δ' ἔτι δημοσιεύμεναι, διότι ἡ Γαλλία ἐστὶν ἡ κατ' ἔξοχὴν χώρα τοῦ πνεύματος, ἐν ἣ τὰ γράμματα καὶ ἐπιστήμαι ἐν τοῖς μάλιστα λογίζονται καὶ τιμῶνται. Ἀλλὰ πλὴν τῶν βιογραφιῶν τούτων ἐδημοσιεύθησαν καὶ αἱ γνῶμαι διαφόρων συγγραφέων περὶ τοῦ τὸν βίον ἅπαντα εἰς τὴν ἐργασίαν καταναλώσαντος ἀνδρός. Ἐκ τούτων, ὁ Francisque Sarcey ἀναμνησθεῖται τῶν ἐν τῷ Διδασκαλεῖῳ ἐν ᾧ ἐγένετο συμμαθητὴς τοῦ περιδόξου γαλάτου καὶ λέγει: Ἐδείκνυε ἐνδιαφέρον περὶ πάντων, ἐνδύχολεῖτο περὶ πάντα, ἐνίοτε μετὰ πάθους, πάντοτε μετὰ λελογισμένης ἐπιμονῆς. Ἐνδιατρίβων περὶ τὰ φιλοσοφικὰ ἐθεράπευεν ἅμα τὰ μαθηματικά, τὰ φυσικά, τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας, τὴν ἱστορίαν, τὰς ζώσας γλώσσας καὶ κατέληξε μαθὼν ἐντελῶς τὴν μουσικὴν, τὴν ἰκτινογραφίαν. Ἄγνωθ, ἀληθῶς εἰπεῖν, τί ἐπίστατο. Ἦν ζῶσα ἐγκυκλοπαιδεία. Ἀλλ' ὅπερ ἀξιοθαυμαστότατον, ὁ τεράστιος οὗτος ὄρμαθός τῶν γνώσεων, ἄς ἐνέβαλλε διὰ διαρκοῦς κινήσεως ἐν τῷ πνεύματι αὐτοῦ διωργανίζοντο ἀκόπως καὶ διετάσσοντο μεθοδικῇ τάξει, ὥστε εἰς τὴν πρώτην ἀναζήτησιν αὐτῶν ἐν τῇ μνήμῃ αὐτοῦ ἐκάστη ἐξήρχετο τῆς θήκης αὐτῆς καὶ ἐξερχέτο ἐπὶ τοῦ χάρτου ἢ ἐν τῇ συνδιαλέξει. Ἦμεν καταπεπληγμένοι, συγκεχυμένοι ἐκ τῆς καθολικότητος ταύτης. Οἰκία ἦν ἡ φράσις τῷ About ὅταν εἴχομεν ἀνάγκην πληροφορίας:

Allons feuilleter le grand Bûcheron.

Ὁ δὲ Zola, ὅστις οὐδαμῶς κατηρίβη τὸν φίλον του Bourget ἐν τοῖς ἑαυτοῦ, ὅτι πάντοτε ἦν κατὰ τῆς εἰσόδου αὐτοῦ εἰς τὴν ἀκαδημίαν εἶπεν: Ὁ Taine ἦν πνεῦμα ἀξιοσημειωτόν, συστηματικόν ἴσως, μέγας φιλόλογος καὶ βαθύς λόγιος. Ἔστιν τῶν εὐρυτέρων νοῶν τῆς ἐποχῆς ἡμῶν, ὃν ἀπωλέσαμεν».

ΟΔ. ΑΝΔΡΕΑΔΗΣ.

ΠΛΟΥΣΙΟΣ ΠΑΜΟΣ!

I.

Καὶ ἡμῖν αὖτο τόσον καλῶς, ἀκίχουμένη ἐν τῷ μεταξῷ, ὥστε κατώρθωσε νὰ ἐπαναφέρῃ τὴν συνδιάλεξιν εἰς τὰ περὶ ἐγκαταστάσεως ἐν Διελέτ καὶ μέχρι τῆς εἰς τὸ ζενοδοχεῖον ἐπιστροφῆς, μόνον περὶ

1) Ἦδε ἀριθ. 19 σελ. 368—370.

τούτο ἐγένετο λόγος, περὶ τῆς οἰκίας, τοῦ ὀρθιῶνος, τῶν στύλων, τῆς ἀγγελίδος καὶ τῶν ὁμοίων.

Ὅταν ὁμως ὁ πατήρ καὶ ἡ μήτηρ ἀπέμειναν μόνον ἐν τῷ δωματίῳ ἡ συνδιάλεξις ἐστράφη πάλιν περὶ τὸν σύζυγον.

— Ποῖον νομίζεις ὅτι ἔχει πρὸ ὀφθαλμῶν ἡ κόρη μας; ἠρώτησεν ὁ κ. Κεπέλ.

— Καὶ σύ, ποῖον νομίζεις;

— Ἐγὼ νομίζω τὸν Πυλὸν Βερλουίξ.

Ἐκεῖνη πάλιν ἐπέμεινε εἰς τὴν ἀρχικὴν αὐτῆς ιδέαν. Ἐκ τῶν δύο νέων οἱ ὅποιοι ἐφκίνοντο κολακεύοντες τὴν Σωσχάννη μόνον τὸν Κέμιλλον Ροσᾶ εὕρισκεν ἄξιον νὰ γείνη δεκτός ὑπὸ τῆς θυγατρὸς αὐτῆς.

— Πιθάνον. Ἀλλ' ἡ οἰκογένεια Ροσᾶ θὰ δεχθῇ τὴν κόρη μας; εἶναι λίαν ἐξυπνη καὶ πολὺ σκεπτικὴ ὥστε νὰ δυνηθῇ νὰ φαντασθῇ αὐτὸ τὸ πρᾶγμα. Πιθάνον νὰ ἤρρεσεν εἰς τὸν Κέμιλλον, δὲν λέγω τὸ ἐναντίον, διότι εἶναι ἀρκούντως θελατικὴ δι' αὐτό. Ὁ Κέμιλλος εἶναι ἀνθρώπος ἐχέφρων καὶ γνωρίζει τί ἀξίζει. Ἀλλὰ διὰ νὰ σκεφθῇ κανεὶς ὅτι σκέπτεται νὰ νυμφευθῇ τὴν Σωσχάννην, τὸ βλέπω ὀλίγον δύσκολον. Γνωρίζει τὸν πατέρα του, ὅτι ἔχει ἀπόφασιν νὰ τὸν ἀναγκάσῃ νὰ νυμφευθῇ πλουσίαν, πλουσιωτάτην μάλιστα νέαν, ἡ ὅποια νὰ τῷ φέρῃ περιουσίαν ὁμοίαν πρὸς ἐκείνην, τὴν ὅποιαν θὰ κληρονομήσῃ μίαν ἡμέραν. Μὴ σκέπτεσαι λοιπὸν διὰ τὸν Κέμιλλον.

— Τότε λοιπὸν καὶ ἐγὼ νομίζω, ὡς καὶ σύ, ὅτι πρόκειται περὶ τοῦ Πυλίου.

— Αὐτὸ εἶναι πιθάνον, ἀλλὰ πάλιν βλέπω ἀπίθανον νὰ εὐχαριστηθῇ ἡ Σωσχάννη εἰς αὐτόν· ἐάν ὁ Κέμιλλος εἶναι πολὺ πλούσιος, ὁ Πυλὸς δὲν εἶναι ἀρκούντως, τοῦλάχιστον οὕτω φρονῶ σκεπτόμενος ὡς ἡ Σωσχάννη, ἡ ὅποια ἔχει μεγάλαν ιδέαν καὶ φιλοδοξίαν.

II.

Ἐνθ' ὁ πατήρ καὶ ἡ μήτηρ συνεζήτουν περὶ τοῦ γάμου τῆς θυγατρὸς αὐτῶν, ἡ Σωσχάννη ἐν τῷ δωματίῳ αὐτῆς ὅπερ ἐχωρίζετο ὑπὸ διαφράγματος μόνον ἐκ τοῦ δωματίου τῶν γονέων αὐτῆς, δὲν ἐσκέπτετο ποσῶς νὰ κατακλιθῇ. Ἀμα ὡς εἰσελθοῦσα εἰς αὐτὸ ἤναψε κηρίον καὶ λαβοῦσα ἀνά χεῖρας τὸν Φιγραῶ, τεθειμένον μετ' ἄλλων ἡμερησίων ἐπὶ τοῦ ἐρμαρείου ἔρριψε τὸ ὄμμα αὐτῆς ἀμέσως εἰς τὸ κεφάλιον τῶν *Μικρῶν εἰδοποιήσεων* τῆς δ' σελίδος, ἐνθα ἀνέγνω.

« Δωμ. 3 φθ. με. 10 καὶ 11 ἐσπέρας τετάρτης θὰ εἰσ. ἀρ. δ. ὅ. τ: θ: τοῦ δ. ».

Ὅπερ μεθερμηνευόμενον εἰς γλῶσσαν μὴ συνοπτικὴν ἐσήμαινε.

« Δωμῆτιον 3. Φθῆνω μεταξὺ τῆς 10ης καὶ 11ης ὥρας τῆς ἐσπέρας τῆς τετάρτης. Θὰ εἰσαγγίγω τὸν ἀριθμὸν τοῦ δωματίου μου ὑπὸ τὴν θύραν τοῦ δωματίου σου »

Ἡ τετάρτη ἦν ἡ αὐτὴ ἡμέρα, τὸ δωμῆτιον 3 ἦτο ἐκεῖνο ἐν ᾧ διέμεινε ἡ Σωσχάννη καὶ ὁ ἀριθμὸς, ὅσ-

θὰ εἰσῆγετο ὑπὸ τὴν θύραν εἰς τὸ δωμάτιον αὐτῆς ἦν ὁ ἀριθμὸς τοῦ δωματίου εἰς ὃ θὰ κατέλειπεν ὁ ἀναμεινόμενος μεταξὺ τῆς δεκάτης καὶ ἑνδεκάτης ὥρας τῆς ἑσπέρας ταξειδιώτης.

Ἐπειδὴ ἦτο ἀκόμη μόλις ἑννέα ὥραι καὶ ἡμίσεια ἡ Σωσάννη ἐκάθησε πρὸ τοῦ ἀνοικτοῦ παραθύρου καὶ ἀνέμενε.

Ἐν τῇ Διελέτ κατακλίνονται ἑνωρὶς οἱ κάτοικοι, ὅθεν ἡ προκουμιά ἦτο ἤδη ἔρημος, φωτιζομένη μόνον διὰ τοῦ ὑελωτοῦ τοῦ ξενοδοχείου, ὅπερ ἔμενε ἀνοικτὸν καὶ ὑπὸ τοῦ φανοῦ, ὅστις εἶνε ἀνημμένος ἐν τῷ βῆθει τοῦ κολπίσκου καὶ ὁ ὅποιος ὑπὲρ τὴν προκουμίαν ἔρριπτε τὰς ἐρυθρὰς ἀκτῖνας αὐτοῦ μακρὰν εἰς τὸ πέλαγος. Κατὰ μακρὰ διαλείμματα σκιὰ τις διήρχετο τὴν φωτεινὴν τρύτην ἀκτίνα, ἡ σκιὰ τελωνοφύλακος ὅστις διὰ μονοτόνου βηματισμοῦ διήρχετο ἐπανειλημμένως πρὸ φορηγίδος διατελοῦστος ὑπὸ φώρτωσιν.

Παρήλθεν ἰκανὸς καιρὸς, ἡ δὲ Σωσάννη τείνουσα πάντοτε τὸ οὐς προσεκτικὸν ἤκουε, κλείνουσα ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν ἔξωθεν τοῦ παραθύρου, ὅπως καταροθῶσθαι, ἐν τῇ σιγῇ τῆς νυκτός, νὰ ἀκούσῃ ἤχόν τινα, ὅστις νὰ προαγγεῖλῃ τὴν ἔλευσιν ἐκείνου, ὃν ἀνέμενε.

Ἄλλὰ πῶς θὰ ἤρχετο; Ἐφ' ἀμάξης ἢ πεζῇ; Δὲν ἐγίνωσκεν ἐπακριβῶς, ἐφαίνετο ὅμως αὐτῇ πιθανὸν ὅτι ἐπειδὴ δὲν ἐγνώριζε τὸν τύπον θὰ ἐπέβαιεν ἀμάξης ὅπως ὁ ἀμαξήλατος ὀδηγήσῃ αὐτόν. Ἄρα ὁ κρότος ἀμάξης θὰ προανήγγελλε τὴν ἔλευσιν αὐτοῦ.

Περὶ τὴν δεκάτην ὥραν ἐνόμισεν ὅτι ἤκουσε μακρόθεν κρότον ἀμάξης καὶ ἀμέσως μετ' ὀλίγον καλῶς ἀκουόμενον ἤχον κωδωνίσκων συνοδευόμενον ὑπὸ μαστιγώσεων. Ἐν τῇ σκιᾷ εἶδε φαινομένην καὶ κατὰ μικρὸν αὐξάνουσαν τὴν λάμπιν φανοῦ. Διέγνω τότε μικρὰν ἀμαξαν ἐρχομένην ταχέως, στᾶσαν πρὸ τοῦ ξενοδοχείου καὶ ἐξ αὐτῆς πηδῶντα ἑλαφρῶς κατὰ γῆς νεαρὸν ἄνδρα.

— Ἐχετε κανέν δωμάτιον διαθέσιμον; ἠρώτησεν ἀποτεινόμενος πρὸς τὴν ὑπρέτριαν, ἥτις ἔσπευσε πρὸς αὐτόν.

— Βεβαιότατα ἀπήντησεν ἐκείνη.

Ἦψωσε τὸ βλέμμα πρὸς τὴν Σωσάννην, δὲν ἐχίρητίσεν ὅμως αὐτὴν καὶ οὐδὲν σημεῖον συνεννοήσεως ἀντήλλαξε μετ' αὐτῆς.

Ἡ Σωσάννη ἀπομακρυνθεῖσα τοῦ παραθύρου ἔσπευσε πρὸς τὴν θύραν τοῦ δωματίου καὶ ἔτεινε τὸ οὐς. Μετ' ὀλίγον ἤκουσεν ἤχον βηματισμοῦ ἐν τῷ διαδρόμῳ, ἤχον ἑλαφρῶν λεπτῶν υποδημάτων καὶ τὸν βαρὺν καὶ βροχῶν ἤχον τῶν ξυλίνων ἐμβόλων τῆς ὑπηρετρίκας. Εἶτα ἐγένετο σιγῇ.

Τότε ἡ Σωσάννη ἐκλείσει τὸ παράθυρον καὶ ἐξαγαγούσα τὰ ὑπεδήματα αὐτῆς ἀνεπλήρωσεν αὐτὰ δι' ἐμβόλων, ἀντὶ ὅμως νὰ ἐκδυθῇ ἐκάθισεν ὕπισθεν τῆς θύρας καὶ ἐκ νέου ἀνέμεινε.

Παρήλθεν ἰκανὸς μακρὸς χρόνος. Βαθυμῶδον πᾶσα βοὴ ἐν τῷ ξενοδοχείῳ ἐξέλιπε καὶ ἐκείνη εἰκοσάκις ἐκόλλησε τὸ οὐς πρὸς τὸ χῆσμα, ὅπερ ἐσχημάτιζον τὰ δύο φύλλα τῆς θύρας χωρὶς ν' ἀκούσῃ τίποτε. Ἐ-

σθεν ἐπεκράτει ἡ ἡσυχία τῆς νυκτός, ἔξωθεν δὲ ὁ φλοῖσθος τῶν κυμάτων τῆς θαλάσσης τὰ ὅποια ἑλαφρῶς ἐθραύοντο ἐπὶ τῆς προκουμίας. Ἐπὶ τέλους ἐνόμισεν ὅτι ἤκουεν ἐν τῷ διαδρόμῳ τὸ ἑλαφρὸν ὀλοίσθημα ἑλαφροῦ βηματισμοῦ καὶ σχεδὸν ἀμέσως παρετήρησεν ὑπὸ τὰ φύλλα τῆς θύρας εἰσδύον λευκὸν τεμάχιον χάρτου. Πρὶν ἢ ἐγκαταλείψῃ αὐτὸ ἡ ὠθυσα χεῖρ, ἐκείνη ἤρπασεν αὐτὸ καὶ ἀναπτύχσασ ταχέως ἀνέγνω. Δὲν περιείχεν ἀλλ' ἢ μόνον τὸν ἀριθμὸν 9 γεγραμμένον διὰ μολυβδοκοινδύλου.

Ἠκούσθη πάλιν εἶχος βηματισμοῦ ἀπομακρυνόμενος ὡς καὶ προηγουμένως κατὰ τὴν ἔλευσιν καὶ ἐν τῷ ξενοδοχείῳ οὐδεὶς κρότος ἐτάραξε τὴν ἡσυχίαν. Τότε μετὰ προσοχῆς ἤνοιξε τὴν θύραν, τῆς ὁποίας τὸ κλειθρὸν εἶχε ἀλοιφθῆ ἑλαίῳ πρὸ ὀλίγου καὶ ἐπομένως δὲν ἔτριξε. Δὲν ἔλαβε κηρίον ἀνά χειρας, ἀλλ' ὠδήγει αὐτὴν τὸ φῶς ὅπερ ἐξήρχετο ἐξ ἡμιανοικτῆς θύρας. Διηθύνθη πρὸς τὸ ὑπ' ἀριθμὸν 9 δωματίον, ὅπερ ἔκειτο εἰς τὴν ἄλλην ἄκρην τοῦ διαδρόμου.

Μόλις εἰσῆλθεν εἰς αὐτὸ καὶ βραχίον περιέβαλεν αὐτὴν, ἐνῶ συνάμα ὕπισθεν αὐτῆς ἐκλείετο ἡ θύρα.

— Σωσάννη, Σωσάννη μου!

— Καλέ μου Κίμιλλε!

— Σὺζυγέ μου, ἀγαπητέ μου σύζυγε!

— Εἶναι ἀληθές;

— Ἐρχομαι διὰ νὰ ζητήσω τὴν χεῖρά σου ἀπὸ τοὺς γονεῖς σου.

Ἐκείνη ἔρριψε τοὺς βραχίονας περὶ τοὺς ὤμους αὐτοῦ καὶ ἐκ παθητικότητι ἐκτάκτω περισφιγγούσα αὐτόν εἶπεν.

— Ἀπέθνησκον ἐξ ἀγωνίας μὴ δυναμένη πλέον νὰ ὑπομείνω τὰ βλέμματα, καὶ σκεπτομένη καθ' ἐκστην προίαν ὅτι πρὸ τῆς ἑσπέρας θὰ καθίστατο γνωστὴ ἡ ἀλήθεια.

— Τέλος πάντων δὲν ἔχομεν πλέον τίποτε νὰ φοβώμεθα.

— Ἄλλὰ παρατήρησέ με λοιπόν!

Μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης εἶχον συνδιαλεχθῆ χαμηλοφώνως, ἀλλὰ μόλις ἐπρόφερε τὰς τελευταίας ταύτας λέξεις ἀπεσύρθη ὀλίγον καὶ ἐτέθη πρὸ τοῦ φωτός εἰς τρόπον ὥστε τὸ φῶς νὰ φωτίξῃ αὐτὴν ὀλόκληρον ἐν στάσει ἥτις ἦν ἀνέμικτος ἀκτισμῶν ἀλλὰ καὶ ἐντροπῆς συνάμα.

— Παρατήρησε.

— Ἐν μόνον βλέπω, εἶπεν ἀτενίζων πρὸς αὐτὴν τρυφερῶς, ὅτι σὲ εὐρίσκω θελκτικωτέραν καὶ ὠραιοτέραν παρά ποτε.

— Δὲν πρόκειται οὔτε περὶ θελγήτρων οὔτε περὶ ὠραιότητος.

— Σὲ βεβαιῶ ὅτι διὰ νὰ ἴδω καλῶς πρέπει νὰ γνωρίζω προηγουμένως, ἀλλ' ὅπως καὶ ἂν ἔχη τὸ πρᾶγμα δὲν πρέπει πλέον νὰ ἀνησυχῆς, διότι μετὰ δέκα πέντε ἡμέρας δυνάμεθα νὰ γείνωμεν σύζυγοι.

— Ἐχεις τὴν συγκατάθεσιν τοῦ πατρὸς σου;

— Δὲν ἔχει πλέον λόγους νὰ μοὶ τὴν ἀρνήθῃ.

— Δὲν τὴν ἔλαβες λοιπὸν ἀκόμη;

— Ἄκουσέ με.

*Ἐλαβεν αὐτῆς ἀπὸ τῆς χειρὸς καὶ ἐλκύνων ἐλαφρῶς ὠδήγησεν αὐτὴν ἐπὶ τινος καθέκλας, εἶτα ἐκάθησε παρ' αὐτὴν χωρὶς νὰ ἀφήσῃ τὴν χεῖρα, ἣν ἐκράτει καὶ ἔσφιγγεν ἐν τῇ αὐτῆς.

— Μὲ φοβίζεις, ἐψιθύρισεν ἐκείνη.

— Βεβαίως ὅ,τι ἔχω νὰ σέ εἶπω δὲν εἶναι εὐχάριστον, εἶπεν, ἀλλ' ὑπὸ τινὰ ἔποψιν, ὑπὸ τὴν ἔποψιν τὴν θίγουσαν τὸν ἔρωτά μας, εἶναι εὐχάριστον, ὥστε δὲν ἤξεύρω ἐὰν πρέπη νὰ λυπώμεθα ἢ νὰ χαίρωμεθα.

— Μήπως ὁ πατήρ σου θέλει νὰ σέ νυμφεύσῃ; ἀνέκραξεν.

— Ὁ πατήρ μου δὲν θέλει τίποτε, οὔτε δύναται νὰ πράξῃ τι, διότι εἶναι οἰκονομικῶς κατεστραμμένος.

— Κατεστραμμένος; ὁ πατήρ σου! οἰκονομικῶς;

— Ἀπὸ ὅλην τὴν περιουσίαν του δὲν μένει τίποτε παρὰ μόνον χρέη. Ξεύρεις ὅτι εἶχε δίκην περὶ σπουδαίας εὐθύνης.

— Δὲν εἶχε κερδίσει;

— Ναι, ἐκέρδισε πρὸ πάντων τῶν δικαστηρίων δι' ὧν διήλθεν ἡ ὑπόθεσις μέχρι τοῦδε, ἔμεινεν ὅμως τελευταῖον τι πρὸ τοῦ ὁποίου ἔχασε καὶ ἡ ἀπόφασις εἶναι τελεσιδικός, ἐπομένως ἐπῆλθε καταστροφή. Μέγαρχ, πύργοι ἐξοχικαὶ ἐπαύλεις, εἰκόνας, τὰ πάντα πωληθήσονται, εἶναι δὲ βέβαιον ἀπὸ τοῦ νῦν ὅτι ἡ περιουσία του μολονότι μεγάλη δὲν θὰ ἀρκέσῃ ὅπως πληρώσῃ τὸ βέβαρον. Λοιπὸν καταστροφή, καταστροφή τελεία, εἶναι βεβαίωτατον, εὐτυχῶς ὅμως δὲν πρόκειται περὶ ἀτιμώσεως. Ὁ κτύπος εἶναι τρομερός, ἀπότομος, καταστρεπτικός ἐκ τοῦ ὁποίου πιστεύω ὅτι ὁ πατήρ μου δὲν θὰ εἰμφορέσῃ νὰ ἐξεγερθῇ. Τώρα λοιπὸν ἐγὼ θὰ γείνω ἀρχηγὸς τῆς οἰκογενείας. Ὁ ἀγγίλους ἀνὴρ, ὁ ἰσχυρὸς, ὁ πλούσιος εἰς ἰδέας θὰ ἐξαφανισθῇ καὶ θ' ἀντικαταστήσῃ αὐτὸν ὁ ἀνωφελὴς ἀνὴρ, ὁ ἀνατραφεὶς διὰ βίον νοχηλῆ καὶ λαμπρῶν. Ἄλλὰ τοῦτο δὲν με καταβάλλει, οὔτε με τρομάζει, διότι ἐὰν εἰς ἐκείνον λείπη τὸ πᾶν, ἐγὼ ὅμως ἔχω σέ καὶ αἰσθάνομαι ὅτι διὰ σέ καὶ διὰ σοῦ θὰ δυναθῶ νὰ ἀντιπαλαίσω. Ἀναμφιβόλως δὲν ἔχω πλέον νὰ σοὶ προσφέρω τὸν λαμπρὸν ἐκείνον βίον καὶ ὀφείλομέν ν' ἀρκεσθῶμεν εἰς μέτρια πράγματα, ἀλλ' ἀδιάφορον ἀπὸ ἀνταγαπώμεθα! Ἐρχόμενος κατέστρωσα τὸ σχέδιόν μου. Θέλεις νὰ σοὶ τὸ εἶπω;

(*Ἀκολουθεῖ).

HECTOR MALOT.

(Μετὰφρασις Α. ΓΡΑΜΜΑΤΟΠΟΥΛΟΥ).

ΤΑ ΥΠΕΡ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΕΠΙ ΤΩΝ ΖΩΩΝ ΠΕΙΡΑΜΑΤΑ*

Β'.

Καὶ τοιαῦτα μὲν οἱ τῶν ἐπὶ ζῶων πειραμάτων πολέμιοι διατυποῦσιν εἰς δικαιολογίαν τῶν ἰσχυρισμῶν αὐτῶν ἐν τούτοις ἀπ' αὐτῆς τῆς ἀρχαιότητος παρατηρεῖται ἡ ὑπαρξίς τῆς διὰ τοῦ μέσου τούτου ἐξυπηρετήσεως τῆς ἐπιστήμης. Αὐτοὶ οἱ τῶν Περσῶν βασιλεῖς παρέδιδον τοὺς καταδίκους εἰς τὴν διακρίσιν τῶν ἰατρῶν, Ἄτταλος δὲ ὁ Γ' ὁ ἐπιλεγόμενος Φιλομήτωρ ἐδοκίμαζε κατὰ τὸν Γαλγὸν ἐπὶ τῶν καταδίκων τὰ τε δηλητήρια καὶ τὰ ἀντιφάρμακα αὐτῶν, οἱ δὲ Πτολεμαῖοι ἐπέτρεπον ἐπίσης τὴν τέλεσιν αὐτῶν ὡς τεκμηριούται ἐκ τῶν ἐπὶ τῶν κακούργων πειραμάτων τοῦ Προφίλου καὶ Ἐρασιστράτου. Καὶ πρῶτον ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῆς πρὸς τὰ λοιπὰ πλάσματα εὐλαθείας, ἀνεφάρμοστος φαίνεται ἡ πολιτεία τῶν μὴ ὀπαδῶν τῶν ἐπὶ τῶν ζῶων πειραμάτων. Καὶ παρ' αὐτοῖς ἔτι τοῖς ζώοις ἐπικρατεῖ διηνεκῆς πόλεμος, τῶν ἀσθενεστέρων, καταβροχθιζομένων ὑπὸ τῶν ἰσχυροτέρων καὶ κατάλληλων ἐχόντων τὸν διοργανισμόν πρὸς χώνευσιν αὐτῶν. Ὁ ἄνθρωπος, ὡς σαρκοφάγος, ἐπιδίδεται εἰς θήραν τῶν κατωτέρων ζῶων, φονεῖ, ἐκδέρει καὶ τρώγει αὐτὰ· πῶς δὲ συμβαίνει νὰ παρορᾶται μὲν ὁ τοιοῦτος φόνος καὶ ὄλεθρος, ὁ ἐμμέσως τὴν τοῦ ἀνθρώπου ἐξυπηρετῶν ὑπαρξίαν, νὰ κατακρίνηται δὲ ἡ πρόσκαιρος χρῆσις κατωτέρου ζώου ὑπὲρ ἐμμέσου ἐξυπηρετήσεως τῆς αὐτῆς ὑπαρξέως; Χρησιμοποιοῦμεν τὰς παχείας διαθήρας χωρὶς νὰ διατυπῶνται διαμαρτυρίαι κατὰ τῆς ἀποστερήσεως τῶν ἐπὶ τῶν δορῶν αὐτῶν δικαιωμάτων τῶν ζῶων. Φονεῦομεν τὰς φλαίνας διὰ τὸ λίπος αὐτῶν καὶ ζῶντα καταβροχθίζομεν τὰ ὄστρακα. Λυπούμεθα ἐπὶ τῇ ὑπερβολικῇ ἐπιβαρύνσει τοῦ ἵππου καὶ λοιπῶν δι' ὄγκωδων καὶ βαρυτάτων φορτίων, ἀδιαφοροῦμεν ὅμως διὰ τὴν ἀγωνίαν τοῦ ἐν τῇ χύτρῃ θνήσκοντος ἀστακοῦ καὶ ἀναμένομεν τὴν ἐν τῇ παροψίδι ἐλκυστικὴν αὐτοῦ ὄψιν. Τροφόμεθα ἐπὶ τῇ καλικελάδῳ φωνῇ τῶν πτηνῶν, πλὴν διατὶ τὰ ἐκ τούτων ἐδέσματα ὡς τὴν πλουσιωτέραν ἠγοῦμεθα εὐωχίαν; Οὐδὲν λέγομεν ὅταν ἡ ὑπρέτρια ἢ ὁ μάγειρος δηλητηρίῳ τοὺς μῦς ἐξαφανίζουσιν· ὅταν δὲ εἰς ἄλλον τινα μῦν δηλητηριώδη χορηγῶμεν τροφήν ἵνα, ἀποθνήσκοντος τούτου, παρατηρήσωμεν τὸν τρόπον τῆς τοῦ θανάτου ἐπελεύσεως, ἀξιοκατάκριτοι καὶ μεμπτέοι τυγχάνομεν; Μήπως ὁ θάνατος δὲν εἶναι ὁ σκοπὸς τοῦ δηλητηρίου ἐν ἀμφοτέροις ταῖς περιπτώσεσιν;

Ἄλλ' αἱ ὀδύνη; Ἴδού τί οἱ τῶν πειραμάτων ὀπαδοὶ ἀπαντῶσιν εἰς τὴν ἐρώτησιν ταύτην: Κατ' ἀρχὴν τὰ ἐπιστημονικὰ πειράματα εἶναι ἠθικὰ εἰς τὸν ὑπέρτατον βαθμόν, ἅτε ἀποτελοῦντα τὴν ἐπιδίωξιν τῆς ἀληθείας χάριν τῆς ἀληθείας αὐτῆς. Ἄν

*) Ἰδὲ ἀριθμ. 17, ἐν σελ. 331 - 333.

ὄμως ἐν τῇ ἐπιδιώξει ταύτῃ ἀναποφεύκτως προύκαλειτο πόνος εἰς τὰ κατώτερα ζῶα, οὐδεὶς ἔλυπειτο ἐπὶ τούτῳ περισσότερο τοῦ ἐπιστήμονος ἱατροῦ, ἢ ἀποστολῆ τοῦ ὁποίου ἀποσκοπεῖ κυρίως εἰς τὴν τοῦ πόνου καταστροφὴν· ἢ τοιαύτη ὄμως πιθανὴ σύμπτωσης κατ' οὐδὲν διασλεύει τὸ ἠθικὸν τοῦ ἔργου αὐτῶν.

Δὲν θεωρεῖται ἀνῆθικον τὸ υποβάλλειν εἰς δοκιμασίας τὰ ζῶα τροφῆς χάριν· ποῦ λοιπὸν εὔρηται ἡ λογικὴ ἐν τῷ ἰσχυρισμῷ ὅτι ἀξιοκατάκριτος ἢ εἰς τὰς αὐτὰς δοκιμασίας ὑποβολὴ τοῦ ζώου χάριν προσκλήσεως γνώσεων; Ἐν τῇ τελευταίᾳ μάλιστα περιπτώσει τὸ ζῶον ἀναίσθητεῖται συνήθως, τοῦθ' ὅπερ δὲν συμβαίνει ἐν τῇ πρώτῃ περιπτώσει. Τίς, παριστάμενος εἰς τὸν σκληρότατον καὶ σφαγέως μόνον καρδίαν ἀπαιτοῦντα θάνατον τῶν ἀθωωτάτων ἐκείνων κτηνῶν, ἄτινα σωρηδὸν καθ' ἡμέραν καὶ διὰ μυρίων ὄσων ἀποτροπαίων μεθόδων ἀφαιροῦνται τὴν ζωὴν χάριν ἀπλῆς τροφῆς τοῦ ἀνθρώπου, τίς, καθορῶν τὸν μὲν βουὸν διὰ βραδείας σφύρας κατὰ μέτωπον πληττόμενον καὶ ἐν στιγμῇ πρὸ τῶν ποδῶν τοῦ ἀνθρώπου ἐξαπλούμενον, ἀγωνιώντα καὶ μετὰ μικρὸν ὑπὸ κοπτερῆν ἐκπνεόντα μάχαιραν, δὲν θὰ ὠμνυεν οὐδέποτε πλέον ἐν παραπλησίῳ νὰ εὑρεθῇ θεάματι; τίς, ἀκούων τὰς ὀξείας φωνὰς τοῦ χοίρου, σπαρατσομένου τὰ σπλάγχνα διὰ λογχειδοῦς μαχαίρας, εἰσαγομένῃς ἐν αὐτῷ πρὸς τὴν τῆς καρδίας διάτρησιν καὶ θανάτῳσιν αὐτοῦ ὑπὸ τὸ κράτος ὀδυνηροτάτης βασιάνου, τίς λέγομεν δὲν θ' ἀπετροπιχέζοτο καὶ ἐπὶ τῇ ἀπλῇ ἀναμνήσει τοῦ ὀνόματος τοῦ ζώου; Τίς δὲν συγκινεῖται ἐπὶ τῷ εἰς τὴν σφαγὴν ἀγομένῳ προβάτῳ, τῷ προαισθανομένῳ πολλὰκις τὴν ἀναμνέουσαν αὐτὸ τοῦ σφαγέως μάχαιραν καὶ ματαίως ἀγωνιζομένῳ ἑτέρῳ νὰ τραπῇ ὀδόν; Ἀναμφιβόλως ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην ἡ μόνη ἐν τῷ ἀνθρωπίνῳ νῷ ἐπερχομένη σκέψις, εἶναι ἡ σκέψις ἐκείνη, ἣτις ἥκιστα τιμητικὴ διὰ τὸ ὑπέροχον καὶ λογικὸν τοῦτο ὄν, φυσικωτάτη δὲ καὶ χαρακτηριστικωτάτη, συνοψίζεται εἰς τὰς λέξεις: Ὅποῖον θηρίον ὁ ἄνθρωπος! Εὐνόητον ὅτι καὶ μεθ' ὅλα τὰ ὑπὲρ τῆς νομιμότητος τῆς τελέσεως τῶν ἐπὶ ζῶων πειραμάτων λεγόμενα ἐκείνο τὸ ὁποῖον δέον τὴν πρωτίστην ἐν αὐτοῖς νὰ καταλαμβάνη θέσιν εἶναι ἡ τοῦ ἐνεργούντος ἱατροῦ ἢ βακτηριολόγου εὐσυνειδήσια· ὁ εὐσυνειδήτως ἐνεργῶν καὶ ἀρμυδίως τὸ ἀναίσθητικὸν ἐφαρμύζων ὁσάκις ἐπιτρέπεται ἢ χρῆσις αὐτοῦ, μεγάλως ἀνακουφίζει τὰς δοκιμασίας τοῦ ὑπὸ τὴν ἀνατομικὴν αὐτοῦ μάχαιραν ζώου, μῆτε πέραν τοῦ δέοντος τὰ πειράματα αὐτοῦ ἐξαιολογηθῶν, μῆτε ἐπὶ ἀκαταλλήλων ζῶων ταῦτα ἐπιτελῶν, αἰέποτε δ' ὑπ' ὄψει ἔχων τὴν εἰ δυνατόν πρόληψιν τοῦ θανάτου τοῦ ἐφ' οὗ ἐνεργεῖ ζώου.

Πῶς δὲ πρέπει νὰ χαρακτηρησθῇ ἡ πολιτεία ἐκείνη τῶν ἀνοουμένων μὲν τὴν χρησιμότητα τῶν πειραμάτων, τὴν ἱατρικὴν δ' ἐπικαλουμένων συνδρομὴν ἐν ὄρῳ ἀνάγκης; Ἰδοὺ τί εἶπεν ἐν τῷ ἐκκλησιαστικῷ

ἐκείνῳ συνεδρίῳ ὁ τῶν πειραμάτων τούτων ὑπέρμαχος κ. Βίκτωρ Χόρσλεϋ: «Ἡ δικαγωγὴ αὐτῶν ἐν τῷ ζητήματι τούτῳ ἐν τῷ ὁποίῳ ἐκφράζουσι γνώμας, ἐκ τῶν ὑψηλοτάτων δῆθεν ἐλαττήριον τῆς ἠθικῆς καὶ τῆς φιλάνθρωπικῆς ἀπορροεούσας, εἶναι ἀπλῶς ὑποκριτικὴ. Πᾶς τῶν πειραμάτων τούτων πολέμιος ὅστις, ἐν ἀσθενεῖς διατελῶν, ἐκκλεῖ ἱατρὸν, κεκτημένον ἱατρικὰς γνώσεις τοῦ 10^{ου} αἰῶνος, ἀποβαίνει ἔνοχος διπροσωπίας καὶ πταχπότητος. . . Ἡ κατὰ τῆς τελέσεως τῶν πειραμάτων τούτων ἐνέργεια ὀνομαστικῶς μόνον φέρει τύπον φιλάνθρωπίας. Πράγματι δὲ ἀποτελεῖ φάσιν τῆς σκέψεως ἐκείνης, ἣτις αἰέποτε κατεπολέμησε τὴν ἐπιστήμην ἐν ὀνόματι τῆς θρησκείας». Μόνον διὰ τῆς ἐρεύνης ἀποβαίνει δυνατὴ ἢ τῆς ἐπιστήμης προαγωγῆ· ἀλλ' ἡ ἔρευνα αὕτη διενεργεῖται διὰ τῶν πειραμάτων ἢ χειρουργικῆ κυρίως βασίζεται ἐπὶ πειραμάτων ζῶων ὄντων. «Νέα ἀνακάλυψις» λέγει ὁ κ. Κήτλιη «ἐν τινι τῶν τεχνῶν, μολονότι ἡ ἀπλῆ ἐμπνευσις αὐτῆς δύναται νὰ ἐπέλθῃ ἐν παντὶ χρόνῳ, οὐδέποτε ἔστι ἀνακάλυψις ἐν γένει ἐὰν μὴ πρότερον δοκιμασθῇ. Καὶ ἡ δοκιμὴ δέον νὰ γείνη εἴτε ἐπὶ ἀνθρώπων εἴτε ἐπὶ κατωτέρων ζῶων». Ἄλλως «ὁ νόμος τῆς θυσίας εἶναι ὁ νόμος τῆς ζωῆς»: ἐπὶ τούτου τοῦ λογίου πιθανῶς ἐρειδόμενος καὶ ὁ κ. Βίκτωρ Χόρσλεϋ φρονεῖ ὅτι «Ὁλοκληροῦ τοῦ σκοποῦ τῆς ἐπιστήμης ἀποβλέποντος εἰς τὴν πρόσκτησιν γνώσεων, ἢ τοιαύτη πρόσκτησις γνώσεων ἀποβαίνει ἐφικτὴ μόνον διὰ δαπάνης τινὸς καὶ θυσίας. Οἱ ἄνθρωποι τὴν ἰδίαν πολλὰκις ἐθυσίσαν ζωὴν ἐν τῇ τοιαύτῃ ἐξυπηρετήσῃ τῆς ἐπιστήμης: τὰ εὐεργετήματα ὄμως τῆς οὕτω προσκτωμένης γνώσεως ἐφαρμύζονται ἐπὶ τε τῶν κατωτέρων ζῶων καὶ ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων· τούτου ἕνεκεν αὕτη εἶναι ἡ βέσις ἐφ' ἧς μόνης δικαιοῦται ὁ ἄνθρωπος νὰ ἐπικαλεσθῇ τὴν συνδρομὴν τῶν κατωτέρων ζῶων πρὸς τὸ κοινὸν καλόν». Ὅποσον συντελεστικὰ δὲ εἰς τὴν ἐξυπηρετήσιν τῆς ἀνθρωπότητος τὰ ἐπὶ ζῶων πειράματα ἐγένοντο, τοῦτο τεκμηριοῦται ἔθελον μὲν ὑπὸ τοῦ γεγονότος καθ' ὃ πᾶσα νέα γνώσις κατεδείκνυε τὴν ὁμοιότητα τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὰ κατώτερα ζῶα οὐ μόνον ὡς πρὸς τὴν σωματικὴν διάπλασιν ἀλλὰ καὶ ὡς πρὸς αὐτὴν ἔτι τὴν φυσιολογικὴν ἐνέργειαν· πᾶσα δὲ νέα πληροφορία κατεδείκνυεν ὅτι τὰ ζῶα ὑπόκεινται εἰς τὰς αὐτὰς καὶ οἱ ἄνθρωποι ἀσθενεῖς καὶ ὅτι ἡ φυσιολογικὴ τῶν φαρμάκων ἐνέργεια ἦτο ἡ αὐτὴ παρ' ἀμφοτέροις ὡς πρὸς τὰ κυριώτερα σημεῖα αὐτῆς.

«Αἱ τῶν ἀνθρώπων ὅπῃ τῶν ζῶων διαφοραί», λέγει ὁ διδάκτωρ Ἀρμάνδος Ράφκρ «δὲν εἶναι οὐδὲ κατὰ τὸ ἡμῖς τισαῦται ὅσαι αἱ τῶν ἀνθρώπων ἀπ' ἀλλήλων. Ἡ δὲ τῶν φαρμάκων γνώσις ἡμῶν προσεκτίθη καθ' ὅλοκληρίαν διὰ πειραμάτων εἴτε ἐπὶ ζῶων εἴτε ἐπὶ ἀνθρώπων, ἀσθενούντων ἢ καὶ ὑγιῶν». Ὅτε πρὸ τριακονταετίας ὁ Λουδοβίκος Παστέρ ἤρξατο τῆς ἀξιοσημειώτου αὐτοῦ ἐνεργείας, οὐδέποτε βεβαίως ἐμάντευεν ὅτι ζῶον ἔτι θὰ κατάρθου νὰ ἀποδώσῃ ὑπερσεῖς τῇ ἀνθρωπότητι, ἐπιρρωσάσας τὸ κλέος αὐτοῦ

καὶ ἀνὰ σύμπασαν τὴν ὑψηλίον τὸ ὄνομα αὐτοῦ δια-
σπλινίσασα. Ἀπέβησαν ἄρα ἄχρηστα τὰ ὑπ' αὐτοῦ
τελεσθέντα πειράματα ; Δὲν ἐξωμάλισαν δὲ μᾶλλον
ταῦτα τὴν ὁδὸν εἰς τὴν ἐξεύρεσιν τῆς ἀντισηπτικῆς
ἐκείνης μεθόδου ἐν τῇ τῶν πληγῶν θεραπείᾳ, μεθ' ἧς
ἀρρήκτως συνεδέθη τὸ τοῦ σιρ' Ἰωσήφ Λίστερ ὄνομα ;
Μήπως ἡ ὑπὸ τοῦ Παστέρ ἀνακάλυψις μεθόδου πρὸ
ἐνδεκαετίας ὅλης διὰ τὴν ἐν τοῖς ζώοις θεραπείαν
τοῦ ἀνθρώπου δὲν ἀπέβη εὐεργετικὴ καὶ διὰ τὰ κτήνη,
καταπληκτικῶς (ἀπὸ 10 εἰς 1% τὴν περ' αὐτοῖς ἐκ
τοῦ νοσήματος τούτου θνησιμότητα ἐλαττώσασα ;
Αὕτη αὕτη ἡ θεμελιώδης βέσις τῶν νῦν φυσιολογικῶν
γνώσεων, ἡ ὑπὸ τοῦ Χάρβεη δηλονότι ἀνακάλυψις τῆς
κυκλοφορίας τοῦ αἵματος, ἐβασίζετο ἐπὶ τοιούτων πει-
ραμάτων. Ἀτυχίως δὲ πρὸς τὴν ἐστὶν ὅτε δικτυπου-
μένην ἀνιρροήθησιν τῆς ἀνακάλυψεως ταύτης, ὡς
ἀρχικῶς καὶ ἐν μέρει γνωστῆς προεγενεστέρας φυσιο-
λόγοις, τὸ ἔργον τοῦ Χάρβεη ἔχει ἀνυμφισθῶς
τὴν αὐτὴν σχέσιν πρὸς τὰς μετέπειτα προσόδους τῆς
ιατρικῆς, οἷαν τὸ τοῦ Γαλιλαίου πρὸς τὴν θρυμασίαν
ἀνάπτυσιν τῆς νεωτέρας ἀστρονομίας. Καὶ τὸ ἐλάχι-
στον δὲ τμήμα τῆς ἀνακάλυψεως ταύτης τοῦ Χάρβεη
ἐπετεύχθη διὰ πειραμάτων ἐπὶ ζώντων ζώων. Ὅπό-
σων δὲ ὠφελειῶν πρόξενος ἡ ἀνακάλυψις αὕτη τῆς
κυκλοφορίας τοῦ αἵματος ἐγένετο ! Εἰς ταύτην ὀφείλε-
ται ἡ γνώσις τῆς λειτουργίας τῆς καρδίας καὶ τῶν
πνευμόνων, εἰς ταύτην ὀφείλεται ἡ ἐντελής κατανοή-
σις τῶν τῆς καρδίας λειτουργιῶν καὶ ἡ συνεπιεξ τῆς
γνώσεως ταύτης προληψίς καὶ διάγνωσις νοσημάτων,
στενῶς συνδεομένη μετὰ τῆς κυκλοφορίας τοῦ αἵ-
ματος. Ἡ τοῦ Χάρβεη ἀνακάλυψις ἀπέτελεσεν ἐν
τῷ μέρει τὴν βῆσιν ἐτέρας ἐπίσης σπουδαίας καὶ
εὐεργετικῆς ἀνακάλυψεως, τῆς ὑπὸ τοῦ Λαινέκ
(Laenee) κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ λήγοντος αἰῶνος γε-
νομένης καὶ συνισταμένης εἰς τὴν ἀκοήν τῶν ἐν τῷ
θώρακι διὰ τῶν κινήσεων καὶ τῆς λειτουργίας τῆς
καρδίας καὶ τῶν πνευμόνων παραγομένων ἤχων καὶ
τὴν ἐκ τῆς κανονικότητος ἢ ἀταξίας αὐτῶν διάγνω-
σιν τοῦ χροακτιῆρος διαφύρου νοσημάτων. Τὴν ἀνα-
κάλυψιν τοῦ Χάρβεη ἐπωφελήθη κατόπιν καὶ ὁ Χόπ
(Hope) ὁ ρυθμιστὴς τὴν διάγνωσιν καὶ θεραπείαν
τῶν καρδιακῶν νοσημάτων. Τοιαύτη ἡ ἐπιτυχία τῆς
ἐπὶ πειραμάτων βασισθείσης δράσεως τοῦ Χάρβεη,
ἐπιτυχία ἀνεκτιμήτου ἀξίας διὰ τὴν ἀνθρωπότητα
καὶ ἀμέσως κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον συνδεομένη
μετὰ πᾶσων τῶν νεωτέρων φυσιολογικῶν ἀνακα-
λύψεων.

Ἰακροπλησία ὑπῆρξεν ἡ ἐν τῷ νευρικῷ συστήματι
πειραματικὴ ἔρευνα τοῦ πολλοῦ καὶ ἀπλωτάτου τὴν
καρδίαν Μπέιλ (Bell) τοῦ νέου ἐν τῇ ἐπιστήμῃ ταμῶ-
τος ὁδὸν καὶ ἐπὶ τῆ βῆσιν πειραμάτων κατὰ τὰς ἀρχὰς
τοῦ ἐναστῶτος αἰῶνος δι' ἀληθοῦς τάξεως πραγματι-
κὸν χάος ἀντικαταστάσαντος. Ἀπὸ μακροῦ θὰ συνε-
πλήρου ὁ ἐπιφυλακτικώτατος οὗτος φυσιολόγος τὴν
ἀνακάλυψιν αὐτοῦ, τὴν ἀρροτέρας τὰς ἑδρας τῆς τε
κινήσεως καὶ τῆς αἰσθήσεως ἐν δυσὶν ἰδιαιτέροις

τμήμασι τοῦ νευτικῶν μυελῶν καθορίσασαν, ἀπὸ πολ-
λοῦ, λέγομεν, αὐτὴν θὰ συνεπλήρου, εἰ μὴ, ἐν ἐπιτυχίᾳ
καθ' ἣν ὡς σκληροὶ καὶ ἀσπλαγχοὶ οἱ τῶν ἐπὶ ζώων
πειραμάτων ἀπαλοὶ ἐστιγματίζαντο, ἐδίσταζον ἀκρι-
βῶς ἐν τῇ τελέσει τῶν ἀρροδιῶν πρὸς τὸν σκοπὸν
αὐτῶν πειραμάτων, ἀπλῶς ἕνεκα τῆς ἀναποφεύκτου
προκλήσεως τοῦ μετ' αὐτῶν συνδεομένου πόνου· τὰ
πειράματα ὁπωσδήποτε ἐτελεσθήσαν, ἡ ἐνέργεια αὐ-
τοῦ ἐπέτυχε καὶ αἱ ἐκ ταύτης ἐπιτευχθεῖσαι γνώσεις
συνεχισθεῖσαι βαθμηδὸν ὑπὸ τοῦ νευροπαθολόγου Χῶλ
(Hall), καὶ τῶν φρενολόγων Χίτζιγ (Hitzig), Φερ-
ριέ (Ferrier) καὶ λοιπῶν μεγάλα περιεποιήσαντο τῇ
ἀνθρωπότητι ὠφελήματα. Ὁλόκληρος ἡ νεωτέρα τοῦ
ἐγκεφάλου χειρουργικὴ ὑπῆρξεν ἀμεσον ἀποτέλεσμα
πειραμάτων ἐπὶ ζώντων ζώων. Διὰ πειραμάτων ἐπὶ
κυνῶν ἐπετεύχθη ἡ ὑπὸ τοῦ Χάντερ (Hunter) ἐφεύ-
ρεσις τῆς μεθόδου θεραπείας τοῦ ἀνευρισμοῦ περὶ τὸ
τέλος τοῦ λήξαντος αἰῶνος, διὰ πειραμάτων ἐπὶ κο-
νίκλων ἀνεκάλυψεν ὁ Γκραίφε (von Graefe) τὴν δι'
ἀπομηκίσεως τμήματος τῆς ἰριδος θεραπείαν τοῦ ἐν τῇ
σκληρίσει μέρους τοῦ ὀφθαλμικοῦ βολβοῦ συνισταμέ-
νου νοσήματος, ὅπερ φέρεται ὑπὸ τὸ ὄνομα γλαύκωμα.
Καὶ ἐπὶ τῇ ὑποθέσει δὲ ὅτι πᾶσαι αὐταὶ αἱ ἀνακαλύ-
ψεις καὶ αἱ σχετικαὶ θεραπευτικαὶ μέθοδοι ἠδύναντο
νὰ ἐπιτευχθῶσιν ἄνευ πειραμάτων ἐπὶ ζώντων ζώων
τίς ποτε τῶν εὐσυνειδήτων ἰατρῶν, τῶν ἰατρῶν ἐκεί-
νων οἵτινες ἐννοοῦσι νὰ σεβασθῶσι τὴν τε ἐπιστή-
μην, ἧς μύσται τυγχάνουσι καὶ τὴν ἀνθρωπότητα,
τὴν ἐξυπρέτησιν τῆς ὁποίας ἐνόρκως ἀναλαμβάνουσι,
τίς, λέγομεν, αὐτῶν θὰ ἐτόλμα ἀμέσως ἐπὶ πσχόν-
των ἀνθρώπων νὰ ἐφαρμόσῃ καὶ ἐκείνην ἐτι τὴν ἀνα-
κάλυψιν αὐτοῦ, εἰς τὸ ἀλλοθῆστον τῆς ὁποίας πλη-
ροστάτην ἔχει πεποιθήσιν ; ἢ μήπως θὰ εὐρίσκοντο
τόσον ταχέως ἄτομα, ἅτινα νὰ ἔχωσι τὸ θάρρος νὰ
ὑποβληθῶσιν εἰς τὴν ἐρ' ἐαυτῶν ἐφαρμογὴν τῆς ἀνα-
κάλυψεως διὰ πρώτην φοράν καὶ δοκιμῆς χάριν, σπά-
νιον δειγμα τῶν ὁποίων ἄρτι ἀπέτελεσεν ὁ ἐν Ἀμ-
βούργῳ εἰς παραπλήσιον προβάς πείραμα ἀνταποκρι-
τῆς τοῦ «Κήρυκος τῆς Νέας Ἰερουσάλαμ» κ. Στάγγου ;

Τὰ ἐπὶ τῶν ζώων πειράματα ὑπῆρξεν εὐεργετικὰ
διὰ τὴν ἀνθρωπότητα· ἀδύνατον νὰ προῖδη τις τὴν
πρόσodon, ἧτις ἐπιτυγχάνεται διὰ μέσου αὐτῶν τῷ
ἀνθρώπῳ ἐν τῷ νεωστὶ μάλιστα ἀναπτυσσόμενῳ στα-
δίῳ τῆς βικητηριολογίας. Ἐκλειπόντων τῶν πειρα-
μάτων τούτων ἡ εἰς διηγετὴ πρόσodon προωρισμένη
ἐπιστήμη ἀπόλλυσι τὴν σοβαρότητα καὶ ἀποβάλλει
μέγα μέρος τοῦ προορισμοῦ αὐτῆς, καταδικαζομένη
μάλιστα εἰς τὸ ἄγονον καὶ στείρον καθεστῶς. Καθό-
σον δ' ἀρροξ εἰς τὴν δι' αὐτῶν συνεπαγομένην τα-
λιτωρίων ἀθῶων ζώων δέον νὰ ἔχωμεν πρὸ ὀφθαλ-
μῶν τὴν σοφὴν ἐκείνην γνώμην καθ' ἣν «ἐν τῇ ἐπι-
στήμῃ ὡς καὶ ἐν παντὶ ἄλλῳ, ἐκείνο τὸ ὅποιον διδασ-
κίαν καὶ σημασίαν εἰς τὰ γεγονότα εἶναι ἡ ἰδέαι
ἐφ' ἧς ταῦτα βεβάζονται». Φονεῖται ὁ δολοφόνος, φο-
νεῖται ὁ ἥρως, φονεῖται καὶ ὁ ἐν τῷ πεδίῳ τῆς μάχης
ὑπὲρ τῆς χώρας, ὑπὲρ τῆς πατρίδος, ὑπὲρ τῶν ἱερῶς

καὶ τῶν προγονικῶν προκλήσεων πολειμιστῆς· ἀλλ' ὁ μὲν πρῶτος σιδηροδέσιμος ἐπὶ τοῦ ἰκρίωλιτος ἀναβίβηται, ἐν τῇ ἀρχῇ ἀπ' ἀρχονίζεται ἢ καὶ ἐπὶ τῷ ἀμερικανικώτερον εἰς τὸν δι' ἡλεκτρισμὸν ὑποβιβλάται θάλατταν· ἐπὶ δὲ εἰς ἐξόμνησιν καὶ ἐξερσίν τῆς πρῆξως τοῦ δευτέρου συγγράζονται, τῷ τῆς καθάρτου δὲ δόξης στεργῶν ὁ τρίτος, στεφάνουτσι.

G. K. A.

ΕΤΑΙΡΕΙΑΙ ΚΑΙ ΣΥΛΛΟΓΟΙ

Ἑλληνικὸς Φιλολογικὸς Σύλλογος.

Κατὰ τὴν συνεδρίαν τῆς παρελθούσης δευτέρας, προεδρεύοντος τοῦ κ. Ἀναστ. Χρηστίδου, ἀνεγνώσθη ὑπὸ τοῦ κ. Γ. Γεωργιάδου διατριβὴ αὐτοῦ ὑπὸ τὴν γενικὴν ἐπιγραφὴν Ἑρμηνευτικὰ εἰς τὸν Ὀμηρον μετὰ γραμματικῶν καὶ κριτικῶν παρατηρήσεων, ἧς ἡ ἀνάγνωσις ὑπὲρ τὴν μίαν καὶ ἡμίσειαν διήρκεσεν ὥραν. Προέκειτο δὲ κυρίως περὶ τῶν παρ' Ὀμήρῳ λέξεων κρ ἡ γ μ ο κ καὶ γ λ α υ κ ὠ π ι ς, τοῦ γνωστοῦ ἐπιθέτου τῆς παρθένου Ἀθηνᾶς. Ὁ κ. Γεωργιάδης εἶπεν ὅτι ἡ λέξις κρ ἡ γ Ὑ ο ν γραπτὸν κρ ἡ γ Ἰ ο ν, ἡ δὲ λέξις γλαυκῶπις ἑρμηνευτέα ἢ λαμπροῦς, φοβεροῦς ἔχουσα ὄφθαλμοῦς.

Μετὰ τὸ ἀνάγνωσμα ἐποιούσαντο παρατηρήσεις οἱ κ. κ. Ὁδ. Ἀνδρεάδης, καὶ Χρ. Χατζηκρήστου.

Κατὰ τὴν αὐτὴν συνεδρίαν ὁ γενικὸς γραμματεὺς ἀνακοινῶσατο τὴν ἀποστολὴν διαφόρων πονημάτων πρὸς ὑποβολὴν αὐτῶν τῷ ἀγωνοθετήματι τοῦ Καραπανείου ἀγῶνος περὶ συντάξεως ἀναγνωστικῶν βιβλίων τοῦ β', γ' καὶ δ' ἔτους τῆς δημοτικῆς σχολῆς. Κατὰ τὸ πρόγραμμα, ὅπερ περὶ τοῦ ἀγωνοθετήματος τούτου, συνταχθὲν ὑπὸ τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς, ἐδημοσιεύθη ὑπὸ τοῦ Συλλόγου κατὰ τὸν παρελθόντα αὐγούστον (26) ὁ διαγωνισμὸς ἐστὶν ἐπὶ βραβεῖω ἐπτακοσίων πεντήκοντ' ἀφράκων «α') ἐλευθέρας μεταφράσεως εἰς τὴν νέαν γλῶσσαν τοῦ βίου καὶ τῶν περιπετειῶν τοῦ Ροδινῶνος τοῦ D. Defoe ὡς ἀναγνωστικοῦ τοῦ δ' ἔτους τῆς δημοτικῆς ἐν ἐνὶ τομῆδι (β') ἐλευθέρας παραφράσεως εἰς τὴν νέαν γλῶσσαν τῶν διδακτικωτέρων καὶ τερπνῶν μερῶν τῆς Ὀδυσσεΐας τοῦ Ὀμήρου ὡς ἀναγνωστικοῦ βιβλίου τοῦ γ' ἔτους τῆς δημοτικῆς σχολῆς, καὶ γ') ἐλευθέρας παραφράσεως εἰς τὴν νέαν γλῶσσαν τῶν ἐπαγωγωτέρων καὶ μορφωτικωτέρων μερῶν τῶν ἱστοριῶν τοῦ Ἡροδότου ὡς ἀναγνωστικοῦ βιβλίου τοῦ τετάρτου ἔτους τῆς δημοτικῆς σχολῆς».

Ἀπεστάλησαν δὲ κατ' ἀκολουθίαν τοῦ προγράμματος τούτου πέντε πονήματα Ροδινῶνος, πέντε Ὀδυσσεΐας καὶ τέσσαρα Ἡροδότου. Τὰ χειρόγραφα ἐγένοντο δεκτὰ μέχρι τῆς 28 φεβρουαρίου. Ἡ κρίσις κατ' ἄρθρον τοῦ προγράμματος γενήσεται κατὰ τὸν ἐπιόντα μᾶιον.

Ἐπίσης ἱκαναὶ ὑπεβλήθησαν συλλογαὶ γλωσσικῆς ὕλης τῷ Ζωγραφεῖῳ Διαγωνισματι πρὸς συλλογὴν ζώντων μνημείων τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς γλώσσης ἐν τῇ γλώσσῃ τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ τῆς σήμερον.

Κατὰ τὴν συνεδρίαν τῆς αὔριον δευτέρας, 8 ἰσταμένου, ὁ κ. Σ. Ι. Βουτυράς, ἡμέτερος διευθυντῆς, ποιήσεται ἀνακοινῶσιν «Περὶ τοῦ Ἀκαθίστου Ἰγμνου καὶ τῶν μετ' αὐτοῦ συνδεομένων μεγάλων ἱστορικῶν γεγονότων».

Ἐταιρεία μεσαιωνικῶν ἐρευνῶν.

Ἡ συνεδρία τῆς παρελθούσης κυριακῆς ὑπὸ τὴν προεδρίαν γενομένη τοῦ κ. Γ. Π. Βεγλερῆ, προέδρου τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Τμήματος, παρετάθη διώρον, συνεδρίασαν δὲ τὰ δύο Τμήματα τῆς Ἐταιρείας. Ἐν ἀρχῇ τῆς συνεδρίας οἱ κκ. Γ. Βεγλερῆς καὶ Μ. Γεδεῶν μετ' ἐπαίνου πολλοῦ συνέστησαν εἰς τὴν ἠθικὴν τῆς Ἐταιρείας ὑποστήριξιν τὸν ἐν Ἀθίναϊς ἐκδιδόμενον ὑπὸ Κ. Δουκάκη Μέγαν Συναξαριστὴν, ἐνεκρίθη δὲ ν' ἀποσταλῶσιν αὐτῷ ἱκανὰ ἀγιολογικὰ ὑπομνήματα ἀποκειμένα ἐν τοῖς Ἀρχείοις τῆς Ἐταιρείας. Εἶτα ἀνεγνώσθη ἀνακοινῶσις τοῦ ἐν Ἀγίῳ Ὁρει τακτικοῦ μέλους ὀσιολογ. μοναχοῦ κ. Ἀλεξάνδρου Εὐμορφοπούλου Λαυριώτου «περὶ τῆς ἐν Σκοπέλῳ σχολῆς», ἧς συμπλήρωσιν τινα δυνατὴν ἐζήτησεν ἡ Ἐταιρεία καὶ συνέστησεν αὐτῷ πανηγυρικῶς ἐπαινεῖσασα τὸν ζῆλον καὶ τὴν φιλοπονίαν αὐτοῦ, δυνάμενην νὰ ὑποδειχθῇ τοῖς λογίοις ἀγιορείταις ὡς παράδειγμα μιμνήσεως ἄξιον. Ὁ κ. Γεδεῶν ἀνέπτυξε γνώμην μακράν, ἣν δημοσιεύσομεν προσεχῶς, κατὰ τῆς ἱστορικῆς ἢ μᾶλλον ψευδοἱστορικῆς, ὡς εἶπεν, ἀπόψεως τοῦ ζητήματος ἂν τὰ ἀγιάσματα χειραγωγῶσιν ἡμᾶς εἰς εἴρεσιν βυζαντινῶν ναῶν. — Ὁ κ. Κακάδας ὑποβαλὼν καὶ βυζαντινὴν ἀνέκδοτον ἐπιτύμβιον ἐπιγραφὴν, ἀνέγνω τὸ Β' μέρος τῆς πραγματείας αὐτοῦ περὶ τῶν παρ' ἡμῖν ἀγιασμάτων, κλίνας μᾶλλον πρὸς τὰς γνώμας τῶν κκ. Γεδεῶν, Ἀλεξανδριδοῦ καὶ Μυλιοπούλου. — Τέλος ὁ κ. Βεγλερῆς ἀνέγνω μέρη τινὰ τῆς περὶ Χαλκοκρατειῶν ἀνακοινώσεως αὐτοῦ, καταδείξας ὅτι οὐδεμία διαφορὰ γνώμων ὑφίσταται μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ κ. Μυλιοπούλου περὶ τοῦ εὐκτηρίου τῆς Ἀγίας Σοφοῦ. Τὰ δύο Τμήματα ἐψηφίσαν ὅπως ὑποχρεωθῶσι πάντα τὰ μέλη αὐτῶν ν' ἀποφανθῶσιν ἐγγράφως ἐπὶ τῶν τελευταίων ζητημάτων ἢ ἂν ἔχωσι γνώμην, ἢ δὲ πρῶτη δημοσίᾳ συζητήσις αὐτῶν ὠρίσθη εἰς τὴν 18 καὶ 25 προσεχούσης ἀπριλίου.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ.

Ὁ ἐκ Πετροπόλεως καθηγητῆς Wild εἶχε τὸ θάρος νὰ παραμείνῃ ἐφ' ὀλίκιον ἔτος εἰς τὴν εὐχρύτεραν τῶν κατοικημένων χωρῶν τῆς γῆς, τὴν ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Σιβηρίᾳ πολίχνην Verkhoiansk, κειμένην εἰς πλάτος 67° 35' καὶ εἰς ὕψος 107 περίπου μέτρων ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης, νὰ σημειώσῃ δὲ τὰς μέσας ἐκάστου τῶν μηνῶν τοῦ ἐνιαυτοῦ θερμοκρασίας, ἐχοῦσας ὅδε :

Ἰανουάριος	— 53,1	Φεβρουάριος	— 46,3
Μάρτιος	— 44,7	Ἀπρίλιος	— 15,8
Μάιος	— 0,1	Ἰούνιος	+ 9,6
Ἰούλιος	+ 13,8	Αὐγούστος	+ 6,4
Σεπτέμβριος	— 4,6	Ὀκτώβριος	— 20,2
Νοέμβριος	— 40,1	Δεκέμβριος	— 42,9

Περί Σιβηρίας δὲ ὄντος τοῦ λόγου, σημειούμεθα τινὰ σχετικὰ πρὸς τὸ κλίμα τῆς ἀπεράντου ταύτης χώρας.

Ἡ κοινῶς παραδεδεγμένη περί Σιβηρίας ἰδέα εἶνε ὅτι αὐτὴ εἶνε μία τῶν ψυχροτάτων χωρῶν τῆς γῆς, ἐπ' αὐτῆς δὲ κεῖται καὶ ὁ εἰς τῶν πόλων τοῦ ψύχους, ἀναγκαῖον ὅμως νὰ σημειωθῆ ὅτι, ἕνεκα τῆς ἐπεκτάσεως τῆς χώρας ταύτης ἐπὶ 30⁰ γεωγραφικοῦ πλάτους περίου, ἀφ' ἑνός, καὶ τῆς διευθύνσεως τῶν πνεόντων ἀνέμων ὡς καὶ τοῦ ποσοῦ τοῦ καταπιπτοντος ὕδατος καὶ τῆς χιόνος, ἀφ' ἑτέρου, τὸ κλίμα τῆς χώρας ταύτης δὲν εἶνε τὸ αὐτὸ καθ' ἅπασαν αὐτῆς τὴν ἑκτασίαν, ἀλλὰ ψυχρότατον μὲν καθ' ἑξῆς κατὰ τὰ βόρεια καὶ ἀνατολικά, ὑπόθερμον δὲ, συγκερασαμένον καὶ ὑγρότερον κατὰ τὰ νότια καὶ δυτικὰ μέρη αὐτῆς. Ὅπως δὴποτε, ἡ Σιβηρία ἐν τῷ συνόλω αὐτῆς εἶνε ἡ χώρα τῶν βαρέων χειμῶνων καὶ τῶν ἄκρων θερμοκρασιῶν, ἡ χώρα τῶν χιόνων καὶ ἰδία τῶν πάγων, οἵτινες ἐπὶ μακροῦς μῆνας καλύπτουσι τὰς μογοτόνους αὐτῆς πεδιάδας, ἀποφράττουσι τὰ ἔλη καὶ τὰς λίμνας αὐτῆς, καὶ κωλύουσι τὸν ροῦν τῶν ἀπὸ νότου συνήθως πρὸς βορρᾶν, ἐν τῷ Βορείῳ Παγωμένῳ Ὀκεανῷ, χυνομένων πολλαριθμῶν ποταμῶν αὐτῆς. Ἀμυδρὰν τινα ἰδέαν τοῦ ὑπερβολικοῦ ψύχους, ὅπερ ἐπικρατεῖ κατὰ τὸν χειμῶνα εἰς τὴν ἐκτεταμένην ταύτην χώραν, παρέχουσιν ἡμῖν, πλὴν τῶν ἀνωτέρω ἀναφερομένων ἀριθμῶν, καὶ ἄλλοι τινές, ἀναφερόμενοι εἰς χώρας πολὺ νοτιώτερον τῆς Verkhoiansk κειμένης. Οὕτως, ἐν παραδείγματι, τῷ 1871, ἐν Iénisseisk, ἐσημειώθη θερμοκρασία —48⁰, ἐν Iakoutsk δὲ, —62, ἐφ' ὁλοκλήρους δὲ ἑβδομάδας ἐν τῇ Βορείῳ Σιβηρίᾳ τὸ θερμότερον δευκνέει θερμοκρασίας ἀπὸ —30⁰ μέχρι —50⁰ K. Τοὺς μακροῦς τούτους καὶ ψυχροτάτους χειμῶνας διαδέχονται ἕαρ καὶ θέρος βραχύτατα, καθ' ἃ αἱ ἡλιακαὶ ἀκτίνες μεταδίδουσιν εἰς τὸ ἔδαφος καὶ εἰς τὸν ἀέρα θερμοκρασίαν ἐνίοτε ἀνυπόφορον, οὐδόλως δὲ σπάνιον νὰ ἴδῃ τις τὸ θερμότερον ἀνερχόμενον εἰς +30⁰ ἐνίοτε δὲ καὶ εἰς +38⁰ ὑπὸ σκιάν, οὕτω δὲ ἡ μεταξὺ τοῦ χειμῶνος καὶ τοῦ θέρους διαφορά τῆς θερμοκρασίας δύναται ν' ἀνέλθῃ μέχρι τῶν 100⁰ K. Ἐντεῦθεν ἔλεται ὅτι ἡ χώρα τοῦ πόλου τοῦ ψύχους δὲν εἶνε, ὡς πιθανότατα νὰ νομιθῇ, χώρα τοῦ αἰώνιου καὶ διαρκούς ψύχους, ἡ δὲ Σιβηρία δέον νὰ μὴ θεωρῆται πλέον, ὡς ἐπὶ μακρὸν ἐθεωρήθη, χώρα ἔρημος καὶ ἕνεκα τοῦ ψύχους σχεδόν μὴ κατοικήσιμος. Παρατίθεμεν ἐνταῦθα, χάριν τῶν ἡμετέρων ἀναγνωστῶν, τὰ ὑπὸ τοῦ κ. Reclus ἐν τῇ Παγκοσμίῳ Γεωγραφίᾳ ἀναγραφόμενα περί τοῦ κλίματος τῆς χώρας ταύτης, ἔχοντα ὡδὲ πως :

«Οἱ διαχειμώσαντες ἐν Σιβηρίᾳ ταξιδιωταὶ ὁμιλοῦσι περί τοῦ δριμύως αὐτῆς χειμῶνος μετὰ φρικτῆς συμμεμιγμένης τῷ θαυμασιῷ. Σιγῇ ἀνευ διακοπῆς βασιλεύει ἐν τῷ διαστήματι. Τὰ πάντα φαίνονται καθυψόντα· τὰ βῆσα καὶ ἡ πῶα εἶνε κεκρυμμένα ὑπὸ τὴν χιόνα ἢ κεκαλυμμένα ὑπὸ τοῦ πάγου· τὰ ζῶα περισταλμένα ἐν ταῖς φωλεαῖς αὐτῶν· οἱ ποταμοὶ ἔπαυσαν νὰ ρέωσι, καὶ τῶν ὄρθων αὐτῶν ἐξαφανισθεισῶν ὑπὸ τὸν πάγον ἢ ὑπὸ τὴν χιόνα, τὸ ἔδαφος καταστράπτον ἐκ λευκότητος ἐν τῷ κέντρῳ τοῦ τοπίου, ἀλλὰ τεφρὸν ἐξ ἀποστάσεως, οὐδὲν τὸ

ἐνδιαφέρον καὶ παραλλάσσον παρουσιάζει εἰς τὴν ὄρασιν. Τὸ ὁμοίωμοφον τοῦ διαστήματος δὲν διακόπτεται οὔτε ὑπὸ ἀποτόμου τινὸς γραμμῆς, οὔτε ὑπὸ ζωνοῦ τινὸς χρώματος. Ἡ μόνη πρὸς τὴν κατηφῆ ἑκτασίαν τῆς ξηρᾶς παρουσιαζομένη ἀντίθεσις εἶνε ἡ τοῦ ἀναλλοιώτου κυανοῦ τοῦ οὐρανοῦ φωτιζομένου ὑπὸ τοῦ Ἥλιου, ὅστις ἀνυψοῦται βαθμούς τινὰς μόλις ὑπεράνω τοῦ ὀρίζοντος. Ὁ ἀστὴρ οὗτος ἀνατέλλει καὶ δύει, ἐνφ' τὸ ψύχος εἶνε 30 καὶ 40 βαθμῶν ὑπὸ τὸ μηδέν, ἐν τελείᾳ διαγραφῇ, ἀνευ τῆς ὑπερῦθρου ἀγλῆς τῆς περιστεφούσης αὐτὸν συνήθως κατὰ τὰ πέρατα τοῦ ὀρίζοντος, ἡ δὲ θερμότης τῶν ἀκτίνων αὐτοῦ εἶνε τοσαῦτα, ὥστε νὰ τίκεται ἢ ἐπὶ τῶν ἐκτεθειμένων εἰς τὸ φῶς αὐτοῦ στεγῶν εὐρισκομένη χιόν, ἐνφ' ὑπὸ σκιάν, ἡ θερμοκρασία κυμαίνεται μεταξὺ 24 καὶ 30 βαθμῶν ὑπὸ τὸ σημεῖον τῆς τήσεως τοῦ πάγου. Τὴν νύκτα, ὁσάκις τὸ βόρειον σέλας δὲν ἐκτείνει ἐπὶ τοῦ οὐρανοῦ τὰ πολύχρσα αὐτοῦ παραπέτασμα καὶ δὲν σήγγυται εἰς σιωπηλοῦς πυραύλους, οἱ ἀστῆρες καὶ τὸ ζωδιακὸν φῶς λάμπουσι μετ' ἐκτάκτου φωταυγείας· ἴσως οὐδαμοῦ γῆς ἐκτείνεται οὐρανὸς ἐπίσης εἴνους πρὸς ἀστρονομικὰς παρατηρήσεις. Ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ τοῦ πόλου τοῦ ψύχους, ἡ διαύγεια τῆς ἀτμοσφαιρας εἶνε τελεία· οὐδὲν ἐν αὐτῇ παρατηρεῖται νέφος, ἢ μόνον παρὰ τὰς ὄχθας τῶν βράκων, ὅθεν ἐγείρεται πυκνὴ ὀμίχλη ἀποτελουμένη ἐξ ἐλαχίστων μορίων πάγου, ἢ καὶ παρὰ τὰ ποιήνια, ἅτινα κρύπτονται ἐντὸς τοῦ ὑπὸ τῆς ἀναπνοῆς αὐτῶν σχηματιζομένου ἀτμοῦ· ἀλλ' ὁ περιέχων τοὺς λεπτοῦς κρυστάλλους τῆς ὀμίχλης ἀήρ δὲν εἶνε ἥττον ξηρὸς τῆς διαυγοῦς ἀτμοσφαιρας. Ὁ ἀνθρώπος τολμῇ νὰ περιψηφόνῃ τὰ φοβερά ταῦτα ψύχη, ἀλλὰ τὰ ζῶα μένουσι συνεσπειρωμένα ἐν ταῖς τρώγλαις αὐτῶν· μόνος ὁ κόραξ ριψοκινδυνεύει ἐν τῷ ἀέρι, ἱπτάμενος ἀσθενῶς καὶ βραδέως, καταλείπων δὲ ὀπίσθεν αὐτοῦ ἐλαφρὸν ὀλίγον ἀτμοῦ. Ἄλλως, οἱ σιβηρικῶν χειμῶνες δὲν εἶνε τόσοσ ὀχληροὶ ὅσον φαντάζονται αὐτοὺς οἱ ξένοι πρὶν ἢ δοκιμάσωσιν αὐτοὺς· ἀρκεῖ πρὸς τοῦτο νὰ τρέψηται τις καταλλήλως, νὰ ἐνδύνηται καλῶς, νὰ καλύπτηται διὰ μιλωτῶν ὑπὸ ὑγιεινῆν ἐποψιν, ὀλίγα κλίματα εἶνε ἀνώτερα τῆς ψυχρᾶς ἀνατολικῆς Σιβηρίας, πεπρωκισμένης δι' ἀτμοσφαιρας τῶσφ διαυγοῦς, τῶσφ γαλννιαίας, τῶσφ ὀλοσχερῶς ξηρᾶς καὶ τῶσφ καθαρᾶς. Οὐδέποτε εἶδον φθισκὸν ἐν Tchita, ἐν τῇ ψυχρᾷ ἐκείνῃ Transbaikalie, ἐν ἣ ὁ ὑδράργυρος παραμένει πεπηγμένος ἐφ' ὀλοκλήρους ἑβδομάδας.

Τὸ δριμύν τοῦτον χειμῶνα, ὅστις ὀχρεῖ τὸ ἔδαφος καὶ κατατέμνει τὰς ἀποκρήνους τῶν ποταμῶν ὄχθας εἰς κανονικὰς σειρὰς κίονων ὁμοίας ταῖς ἐκ βασάλτου, διαδέχεται αἰθιδίον καὶ θελκτικὸν ἕαρ. Ἡ μεταβολὴ αὐτῆ εἶνε τῶσφ ταχεῖα, ὥστε ἡ φύσις φαίνεται ἀποτόμως ἀναγεννηθεῖσα· ὁ πράσινος χρωματισμὸς τῶν μόλις ἀνοιγομένων φύλλων, τὸ ἄρωμα τῶν γεννωμένων ἀνθέων, ἡ μεθυστικὴ γλιαρρότης τῆς ἀτμοσφαιρας, ἡ ἀκτινοβολοῦσα τοῦ οὐρανοῦ καθαρότης, τὰ πάντα συννοούμενα καθιστῶσι τὴν ζωὴν ἀληθῆ ἀπόλαυσιν. Διὰ τοῦτοι οἱ κάτοικοι τῆς Σιβηρίας, οἱ ἐπισκεπτόμενοι τὰς εὐκράτους χώρας τῆς δυτικῆς Εὐρώπης, λέγουσιν ὅτι, πέραν τῆς πατρίδος αὐτῶν, τὸ ἕαρ εἶνε ἄγνωστον. Τὰς πρώτας ταύ-

τας ημέρας τοῦ ἔαρος διαδέχεται περίοδος ψυχρά, ἀνεμώδης, ἀσταθῆς, προσερχομένη ἐκ τῆς διαταράξεως, ἣν ὑφίσταται ἡ ἀτμοσφαῖρα ἕνεκα τῆς τήξεως τῆς ἀπειροῦ χιονώδους ἐκτάσεως, συμβαίνει δηλαδὴ ἀνάλογόν τι πρὸς τὸ καὶ ἐν τῇ παραθαλασσίᾳ Εὐρώπῃ γνωστὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα *saints de glace*· ἀλλ' ἡ ἐπάνοδος αὕτη τοῦ ψύχους συμβαίνει ἐν Σιβηρίᾳ ἀργότερον, μόλις τὴν 8]20μαίου· οἱ νυκτερινοὶ παγετοὶ κατακαίονσι τὰ ἄνθη τῶν μυρσῶν, διὰ τοῦτο δὲ ἀδύνατον εἶνε ν' ἀποκτήσῃ τις μύλα ἐν τῇ ἀνατολικῇ Σιβηρίᾳ, εἰ καὶ ἡ ὀλικὴ τοῦ θέρους θερμότης ἀρκεῖ πρὸς ὠρίμανσιν τῶν ὀπωρῶν. Τὰ ψύχη τοῦ χειμῶνος ἀναγγέλλουσι τὴν ἀφίξιν αὐτῶν ἀμέσως μετὰ τὸ ταχέως παρερχόμενον θέρους· πολλάκις τὰ ὕδατα πύγνυνται τὴν νύκτα, ἥδη ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ ἰουλίου, ἀπὸ δὲ τῆς 29]10 αὐγούστου, τὰ φύλλα τῶν δένδρων, κίτρινα ὑπὸ τοῦ ψύχους, ἀρχονται νὰ πίπτωσι· μετὰ ἕξ ἡμέρας, μόνη ἡ πεύκη διατηρεῖ τινὰς τῶν βελόνων αὐτῆς. Συμβαίνει δὲ ἐπίσης, ἥδη ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ αὐγούστου, αἱ χιονεῖς, ὠφευόμεναι ἐπὶ τῶν διατηρούντων εἰσέτι τὰ φύλλα αὐτῶν δένδρων, νὰ κάμπτωσιν ὑπὸ τὸ βάρος αὐτῶν καὶ θραύωσι τοὺς κλάδους τῶν δένδρων τούτων ».

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τοῦ κλίματος τῆς Σιβηρίας· περὶ τῶν πάγων δὲ αὐτῆς ἰδίᾳ ὄντος τοῦ λόγου, σημειούμεθα ὅτι οὗτοι καλύπτουσιν οὐ μόνον τὰ ῥέοντα ὕδατα, τὰ ἔλα καὶ τὰς λίμνας, ἀλλὰ καὶ εἰσδύουσιν ἐκ τῶ ἔδαφος μέχρις ἀγνώστου ἐν ἄλλαις χώραις βάθους, καὶ κατ' αὐτὴν δὲ τὴν θερμοτάτην ἐποχὴν τοῦ ἔτους μόλις εἶνε δυνατόν νὰ σκάψῃ τις μέχρι 2 μ. βάθους πέραν τοῦ βάθους τούτου τὸ ἔδαφος εἶνε πεπηγός, ὡς ἐδείχθη τοῦτο κατὰ τὴν διάρρησιν φρεάτος τινὸς ἐν Iakoutsk, ἐνῶ ἀνευρέθη τὸ ἔδαφος πεπηγός εἰς βάθος πλέον τῶν 100 μ., κατὰ τὴν ἐξῆς περιστασίν. Ἐμπορός τις τῆς πόλεως ταύτης, ὀνόματι Fédor Schergin, ἤρξατο τῷ 1826 ὀρύσσων φρέαρ ἐν τῷ πεπηγῷ ἐδάφει, ἐπὶ τῇ ἐλπίδι νὰ εὔρῃ ἐν αὐτῷ ὕδωρ. Εἰς βάθος 50 ἀγγλικῶν ποδῶν (15,24 μ. περίπου), ἡ θερμοκρασία ἦτο κανὴν τὸν Erman — 7⁰, 5 K. Εἰς βάθος 27 μ., δὲν συναντήσαν ἢ πάγον, οὐκ ἔδεν ῥευστὸν ὕδωρ. Ἐπειδὴ δὲ ἡ μέση θερμοκρασία τῆς Iakoutsk εἶνε — 9⁰ 5, ὁ Erman συνεπέρανεν ὅτι, ἵνα φθάσωσιν εἰς στρώματα μὴ πεπηγότα, εἶδει νὰ κατέλθωσιν ἐπὶ τοσοῦτον ὥστε ἡ αὔξησις τῆς θερμοκρασίας νὰ εἶνε τοὐλάχιστον 7⁰, 5 K., ὅπερ θὰ ἐγίνετο κατὰ τοὺς ὑπολογισμοὺς αὐτοῦ εἰς βάθος 500 ἢ 600 γαλλικῶν ποδῶν (162,42 μ. ἢ 194,90 μ. περίπου). Ἐπὶ τούτοις ὁ Schergin διέκοψε τὴν ἐπιχειρήσιν. Ὅτε δὲ ὁ ναύαρχος Wrangel διήλθε διὰ τῆς Iakoutsk, ἔπεισε τὸν ἰδιοκτῆτην τοῦ φρεάτους νὰ ἐξακολουθήσῃ τὴν διάρρησιν ἐπὶ καθαρώς ἐπιστημονικῷ σκοπῷ, οὕτω δὲ ἐπανελήθη ἡ ἐργασία τῆς διατρήσεως τοῦ φρεάτους καὶ τῷ 1837 ἐφθάσαν εἰς βάθος 116 ὀλων μέτρων, χωρὶς νὰ διαπεράσωσι τὸ στῆγμα τοῦ πάγου.

Ἐντὸς τῶν παχέων τούτων στρωμάτων τοῦ ὑπὸ τὸ ἔδαφος πάγου ἀνευρέθησαν οἱ σκελετοὶ, κεκαλυμμένοι εἰσέτι ὑπὸ τῶν σαρκῶν καὶ τοῦ δέρματος, τῶν πρωτογενῶν ἐλέφαντων ἢ μαμμουθῶν (*elephas primigenius*), οἵτινες ἀποτελοῦσι νῦν τὰ περιεργότερα εὐρήματα τῆς παλαιοντολογίας, καὶ

οἵτινες φαίνεται ἔξω ἀλλοτε οὐ μόνον ἐν Σιβηρίᾳ καὶ τῇ βορείῳ Ρωσίᾳ, ἀλλὰ καὶ ἐν Ἀγγλίᾳ, Γαλλίᾳ, Ἑλβετίᾳ, Γερμανίᾳ καὶ τῇ βορείῳ Ἀμερικῇ.

Ἦδη ὀλίγον μετὰ τὴν κατάκτησιν τῆς Σιβηρίας ὑπὸ τῶν Ῥώσων, ἤρξατο γινομένη ἐν Ρωσίᾳ γνωστὴ ἡ ὑπαρξίς τοῦ ὄρυκτοῦ ἐλέφαντος, ὃν οἱ ἰθαγενεῖς τῆς βορείου Σιβηρίας εὐρίσκον κατὰ μεγάλας ποσότητας ἐπὶ τῶν ἀποκρήμων ὄρθων ποταμῶν τινῶν, οἶον τοῦ Iénisséi, κατὰ δὲ τὸ τέλος τοῦ 13^{ου} αἰῶνος, ταξειδιώτης τις ἐμπορευόμενος τὸν ὄρυκτον ἐλέφαντα διεβεβαίωσε ῥῶσον τινὰ διπλωμάτην ὅτι εὔρε τὴν κεφαλὴν μαμμουθου ἐντὸς καταρυσσάντος πεπηγότος τεμαχίου γῆς, ὅτι αἱ σάρκες ἦσαν ἀποσυνθετημέναι, ἀλλὰ τὰ ὀστά τοῦ τραχήλου ἔφερον εἰσέτι τὸν χρωματισμὸν τοῦ αἵματος, ὅτι δὲ παρὰ τὴν κεφαλὴν εὐρίσκειτο ἐπίσης πεπηγὸς ὁ ἕτερος τῶν ποδῶν τοῦ ζῴου. Ὁ ποὺς μετανέχθη εἰς Turuchansk, ἐξ οὗ δυνατόν νὰ συμπεράνῃ τις ὅτι ἡ ἀνακάλυψις ἐγένετο ἐπὶ τοῦ Iénisséi.

Δεύτερος ὄρυκτος μαμμουθου ἀνεκαλύφθη ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Alaseïa, τῷ 1787. Τὸ ζῶον ἦτο τεθαμμένον ἐντὸς τῶν θωρῶν τῆς ἄμμου τῆς ἀκτῆς, ὄρθιον, φέρον εἰσέτι τὸ δέρμα καὶ τὸ τρίχωμα αὐτοῦ.

Ἐτερος μαμμουθου εὐρέθη, ὡς διηγεῖται ὁ Cuvier, ἐν τῇ χερσονήσῳ τῆς Tamul, παρὰ τὸν Λέναν, τῷ 1799. Ἦτο κεχωσμένος ἐντὸς τοῦ πεπηγότος ἐδάφους, ὁ δὲ ἀνακαλύψας αὐτὸν εἶχε τὴν ὑπομονὴν νὰ περιμενῇ 5 ὄλα ἔτη, μέχρις οὐ ἡ τῆξις τοῦ πάγου ἐπιτρέψῃ αὐτῷ νὰ παραλάβῃ τοὺς ὀδόντας τοῦ ζῴου. Ἐν τῷ μεταξύ, οἱ κύνας καὶ ἄλλα σαρκοφάγα εἶχον ἐν μέρει κατακόψει καὶ καταφάγει τὰ σαρκώδη μέρη τοῦ ζῴου, τὸν μάρτιον δὲ τῷ 1804, ὁ ἀνακαλύψας τὸν μαμμουθον ἀλιεὺς ἠδυνήθη νὰ ἐξαγάγῃ τοὺς ὀδόντας τοῦ ἐλέφαντος, οὓς ἐπώλησεν ἀντὶ 50 ρουβλίων. Δύο δὲ μετὰ ταῦτα ἔτη, ἦτοι τῷ 1806, ὁ ἐν Iakoutsk τότε εὐρισκόμενος κ. Adams, μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῆς Πετροπολέως, ἔμαθε τὰ περὶ τῆς ἀνακαλύψεως ταύτης καὶ μετέβη ἐπὶ τόπου πρὸς ἐξέτασιν. Εὔρε δὲ τὸ σῶμα τοῦ μαμμουθου κατεκρηματισμένον ὑπὸ τῶν ἰθαγενῶν, οἵτινες μεταχειρίσθησαν τὰς σάρκας αὐτοῦ πρὸς τροφὴν τῶν κυνῶν αὐτῶν, καὶ ὑπὸ τῶν σαρκοφάγων ζῴων, ἅτινα κατέφαγον τὸ ὑπόλοιπον. Ἐν τούτοις ὁ σκελετὸς ἦτο εἰσέτι ἀκέραιος, ἐξαιρέσει τοῦ ἐτέρου τῶν προσθίων ποδῶν, ὅστις εἶχεν ἀφαιρεθῆ· τὰ ὀστά συναερατοῦντο εἰσέτι διὰ τῶν τενόντων καὶ μέρους τινὸς τοῦ δέρματος· τὸ ἐν τῶν ὠτων ἦτο σχεδὸν ἀνεπαφόν· διακρίνοντο δὲ εἰσέτι αἱ βλεφαρίδες τῶν ὀφθαλμῶν· ὁ μυελὸς εὐρίσκειτο ἀπεξηρατισμένος ἐν τῷ κρανίῳ· ὁ τράχηλος ἔφεγε μακρὰν χαιτίν, τὸ δὲ δέρμα ἦτο κεκαλυμμένον ὑπὸ μελαίνων τριχῶν καὶ εἶδος τινὸς ὑπερθύου ἐρίου· τὸ δὲ ὑπόλοιπον μέρος τοῦ ζῴου ἦτο τόσῳ βαρῦ, ὥστε δέκα ἄνδρες μεγάλους κατέβαλον ἀγῶνας πρὸς μεταφορὰν αὐτοῦ. Ἐξήγαγον πλέον τῶν 30 λίτρων τριχῶν, ὡς αἱ λευκαὶ ἀρκτοὶ, καταφαγοῦσαι τὰς σάρκας, εἶχον βυθίσαι ἐν τῷ ὑγρῷ ἐδάφει. Ἡ πελωρία κεφαλὴ τοῦ ζῴου ζυγισθεῖσα εὔρεθη ἔλκουσα πλέον τῶν 400 λίτρων (195, 8 γγ. περίπου), ἀνεῦρον δὲ καὶ ἐξηγόρασαν τοὺς ὀδόντας τοῦ ζῴου, ὃν τὸ μήκος ὑπερβαίνει τοὺς 9 γαλλικοὺς πόδας (2, 75 μ. περίπου).

Ὁ ἀκελετός τοῦ προκατακλυσθιαίου τούτου ἐλεφαντος, ἐπιμελῶς συναρμολογηθεὶς, μετνήχθη καὶ κατετέθη ἐν τῷ Μουσεῖῳ τῆς Πετροῦπόλεως, ὅπου καὶ εὐρίσκεται μέχρι τῆς σήμερον.

Ἐτεροι ἀνακαλύψεις ὁμοίων παλαιοντολογικῶν εὐρημάτων, ὧν τινα εἰς κάλλιστὴν κατάστασιν, ἐγένοντο τῷ 1839, τῷ 1843, τῷ 1856, τῷ 1859 καὶ τῷ 1877. Ἡ τελευταία τούτων ἤγαγεν εἰς φῶς τὸ σῶμα ὀνόκερω, οὔτινος ἢ κεφαλῆ, ἐπίσης κεκαλιμένη ὑπὸ τρικῶν ὡς καὶ ἡ τοῦ μαμμοῦθου, ὁρίζει τοῦτον ὡς ἀνήκοντα εἰς βόρειον εἶδος, ὅπερ ἐξέλιπε σήμερον.

Ἐὰν ἦδη θελήσωμεν νὰ ἐρωτήσωμεν τοὺς γεωλόγους καὶ παλαιοντολόγους τί φησὶν οὗτοι περὶ τῆς παρουσίας τῶν πρωτογενῶν οὕτων ἐλεφάντων ἐν αὐτῷ ἀκριβῶς τῷ πόλῳ τοῦ ψύχους (ἐκβολαὶ τοῦ Λένα), ἐνθα ἡ θερμοκρασία κατέρχεται νῦν μέχρι τῶν — 62°, καὶ ὅπου, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Nordenskiöld, τὸν κριμῶνα τὰ δένδρα ῥήγνυνται πολλὰκις μετὰ πατάγου κεραυνοῦ, τὸ δὲ ἔδαφος σχίζεται ἔνεκα τοῦ ψύχους, πῶς δὲ δὲν ὑψίστανται εἰστέτι τὰ μεγάλα ταῦτα χορτοφάγα, ἀλλ' ὀλοσχερῶς ἐξηφανίσθησαν, καταλιπόντα ὡς ἀνόμνησιν τῆς ἐν τῷ παρελθόντι ὑπάρξεως αὐτῶν τοὺς ἀπειροπληθεῖς ὁμοίους τῶν παρὰ τὰς ἀκτὰς ἢ καὶ ἐν τῇ ἡμῶν τοῦ Βορείου Παγωμένου Ὀκεανοῦ ὄστων αὐτῶν, θὰ λάβωμεν ὡς ἀπάντησιν ὅτι, τὸ μὲν κλίμα τῆς Σιθηνρίας δὲν μετεβλήθη ἐπὶ πολὺ ἀπὸ τῆς ἐποχῆς καθ' ἣν κατεχρόσθησαν τὰ ζῷα ταῦτα, ὡς τοῦτο φαίνεται ἀποδεικνυόμενον ἐκ τῆς μελέτης τῶν ἐντὸς τῶν κενῶν τῶν ὀδόντων καὶ τοῦ καλύπτοντος αὐτοὺς χρώματος ἀνακαλυφθέντων συντριμμάτων τῶν φυτῶν, ἅτινα εἶνε παρόμοια πρὸς τὰ σύγκρινα, — ἀλλ' ἢ πραγματικὴ αἰτία τῆς ἐξαφανίσεως τῶν πολυαριθμῶν ἀγελῶν τῶν μαμμοῦθου καὶ τῶν ὀνόκερων, αἰτινες ἐγένοντο ἄλλοτε τὰς ψυχρὰς μὲν ἀλλά, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Nordenskiöld, μὴ ἀκρόπους χῶρας τῆς παρὰ τὸν Παγωμένον Ὀκεανὸν Σιθηνρίας, παραμένει εἰστέτι ἀγνώστος.

ΧΡΟΝΙΚΑ. — Κατὰ τὰ Χρονικὰ τῶν μεταλλείων (Amales des Mines) τὰ ἐν ἰσότητῃ τῆ οἰκουμένη ἐξωρυχθέντα ποσὰ τοῦ χρυσοῦ καὶ τοῦ ἀργύρου κατὰ τὸ ἔτος 1891, ἀ ερῶμενα εἰς τὰ ὀλικὰ ποσὰ τῶν 206 000 χγ. χρυσοῦ, παριστάντων ἀξίαν 658 ἑκατομμυρίων φράγκων, καὶ τῶν 447 591 χγ. ἀργύρου, ὧν ἡ ἀξία ἐκτιμᾶται εἰς 934 ἑκατομμ. φρ., κατατέμνον αἰ ὡς ἑξῆς:

Ἡνωμένοι Πολιτεῖαι, χρυσοῦν ἀξίας 172 ἑκατομμ. Ἀυστραλίας, 127. Ῥωσίας, 117. Δημοκρατία τῆς Νοτίου Ἀφρικῆς, 69. Ἀγγλικαὶ κτήσεις Ἀφρικῆς καὶ Ἀσίας, 48. Σικκίμ, 27. Νέα Ζηλανδία, 19. γαλλικὴ Γουιάνη, Γερμανία, Οὐγγαρία, Χιλή, Μεξικόν, Βενεζουέλα, ἀγγλικὴ Γουάινη, Καναδῶς, ἀλλ' 5 — 7 ἑκατομμ. φράγκων.

Ἡνωμένοι Πολιτεῖαι, ἄργυρον ἀξίας 370 ἑκατομμ. φρ. Μεξικόν, 271. Βολιβία, 80. Γερμανία, 69. Χιλή, 16. Ἰσπανία καὶ Γαλλία, ἀνά 11. Κεντρικὴ Ἀμερικὴ καὶ ἀγγλικὴ Γουάινη, ἀνά 10. Σικκίμ, 9 ἑκατομμ. φράγκων.

Ἡ δὲ ἐν Γαλλίᾳ παραγωγή τοῦ χρυσοῦ εἶνε ὅλως ἰσθμάντος, μὴ ὑπερβαίνουσα τὰ 200 χγ., ἤτοι τὴν ἀξίαν 640 000 φρ. περίπου.

Σημειωτέον δὲ ἐν τῇ αἰετῇ οἱ ἀνωτέρω ἀριθμοί, οἱ ἐκφράζοντες τὴν ἀξίαν τῶν ἐξωρυχθέντων ποσῶν τοῦ χρυσοῦ καὶ τοῦ ἀργύρου, εἰρήθησαν διὰ τοῦ ὑπολογισμοῦ τῆς τιμῆς τοῦ 1 χγ. τοῦ χρυσοῦ ἀντὶ 3188 φρ., τῆς δὲ τοῦ 1 χγ. τοῦ ἀργύρου ἀντὶ 209 φρ. κατὰ μέσον ὄρον τοῦ ἔτους 1890.

Ὁ κ. Lehmann, ἐπὶ μακρῶν διαμεινῶν ἐν ταῖς ὀλλανδικαῖς Ἰνδίας, παρετήρησεν ὅτι ἡ θερμοκρασία τῶν ἰθαγενῶν εἶνε κατὰ μέσον ὄρον ταπεινότερα κατὰ 1/2 βαθμῶν τῆς τῶν Ἐβρωπαίων, ὅτι δὲ αὕτη τὴν πρωίαν μὲν ἀνίρχεται εἰς τὸ ὑψίστον αἰτῆς, εἶτα δὲ ταπεινῶνται βαθμηδόν, ἀνυψοῦνται δὲ καὶ πάλιν μετὰ μεσημβρίας.

Ἐπίσης παρετήρησεν ὅτι ἡ μὲν διάπνοη τελεῖται παρὰ ταῖς Μαχάσις μετὰ τῆς αὐτῆς ἐντάσεως μεθ' ἧς καὶ παρὰ τοῖς Ἐβρωπαίους, παροισιάζουσα τοὺς αἰτοὺς καὶ παρ' ἐκείνοις χαρακτηρίζεσθαι, ἀλλ' ὅτι ἡ ὀξυδίκαια τῶν πρώτων εἶνε πολλῶν μείζων τῆς τῶν δευτέρων, ὅτι δὲ οἱ ἐπὶ μακρῶν χρόνων ἐν τῇ μεταξὺ τῶν τροπικῶν ζῶντες Ἐβρωπαῖοι πάσχουσιν ἐξ ἐξαθελίσεως τῶν μυῶν, ὑψίστανται δὲ ἐλάττωσιν τοῦ βάρους, μείζονα τῆσιν τοῦ δέρματος πρὸς διαπνοήν, εἶτι δὲ καὶ μείωσιν τῆς διουρήσεως.

ὑπὸ τοῦ κ. Lange ἐγένετο ἀνακοίνωσις εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τῶν ἐπιστημῶν τῆς Βιέννης ἀναφορικῶς πρὸς τὴν ὑπὸ τοῦ ἐν Λεοβίχ μηχανικοῦ, κ. Schumann γενωμένην ἀνακάλυψιν. Κατὰ ταύτην ὁ κ. Schumann εἶρε μέθοδον παρασκευῆς φωτογραφικῶν πλάκων ἐκτάκτως εὐαισθητῶν. Διὰ τῆς χρήσεως δὲ τῶν πλάκων τούτων ὁ ἐν λόγῳ μηχανικός ἰδουρήθη νὰ ἀποχωρήσῃ ἀπ' ἀλλήλων καὶ ν' ἀποτυπώτῃ ἐπὶ τῆς πλάκῃς 600 ὀλικὰ γραμμῆς ἐν τῷ φάσματι τῆς φλογὸς τοῦ ὕδρογόνου.

Ἐξ ὑπομνήματος πρὸς τὴν Ἀκαδημίαν τῶν ἐπιστημῶν τῶν Παρισίων διαδεδωθέντος ὑπὸ τοῦ κ. Alexis de Tillo, ἔπειτα ὅτι αἱ ἐσχάτως παρατηρηθεῖσαι ἐν τῇ ἀνατολικῇ Σιθηνρίᾳ βαρομετρικαὶ πιέσεις εἶνε ἀνώτεραι πασῶν τῶν μέχρι τοῦδε σημειωθείσων. Ἐπὶ τέσσαρας ἡμέρας, ἤτοι ἀπὸ τῆς 12 μέχρι τῆς 26 ἰανουαρίου 1893 (ν. ἡμ.), τὸ βαρομετρον εἰρήσκειτο εἰς ὕψος ἀνώτερον τῶν 800 χστμ., φθασε δὲ τὴν 14ην ἰανουαρίου καὶ εἰς ὕψος 807 1/2 χστμ., κατὰ προεγγύσιν + 1 χστμ. ἔνεκα τῆς ἀβεβαιότητος τοῦ ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης ὕψους τῆς Γκουϊσκ. ἐν ἣ ἐγένετο ἡ παρατήρησις, καὶ ὅπερ ὑπελογίσθη ὑπὸ τοῦ κ. de Tillo ἴσον πρὸς 491 μ. κατὰ τὴν ἀναχωρῆν τὸ ὕψος τοῦ βρομετρον εἰς τὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης καὶ εἰς τὴν τακτικὴν θερμοκρασίαν.

ΗΛ. Γ. ΒΑΣΣΑΜΑΚΗΣ.

ΔΡΑΜΑΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ.

ΘΕΛΤΡΟΝ ΟΜΟΝΟΙΑΣ.—Ἰταλικὸς θιάσος μελοδραματικῶν.—ΘΕΛΤΡΟΝ ΜΥΝΗΜΑΤΑΚΙΩΝ.—Γαλλικὸς θιάσος.—ΘΕΛΤΡΟΝ ΒΕΡΓΗ.—Γαλλικὸς θιάσος.—ΘΕΛΤΡΑ ΠΑΡΙΣΙΩΝ.

Ἐπεσθῆθημεν νὰ ἐπανέλθωμεν ἐπὶ τοῦ θιάσου τοῦ θεάτρου τῆς Ὀμονοίας, τοῦ ἐκτελοῦντος διάφορα μελοδραμάτια, γαλλικὰ τε καὶ ἰταλικὰ, τὴν ὑπόθεσιν δ' ἡμῶν ταύτην ἐκπληροῦμεν σήμερον. Ἐπι-

τραπήω δ' ἡμῖν εὐθύς ἐξ ἀρχῆς νὰ εἰπωμεν, ὅτι προκειμένου περὶ ξένου θιάσου πρέπει νὰ κρατῆ κρίσις οὐχὶ μὲν αὐστηρά καθόλου ἀλλ' οὐδ' ἄγαν ἐπιεικῆς ἢ ἀποπνεύουσα ξενολατρείαν, ἐξ ἧς πολλοὶ πάσχοντες δυστυχῶς θαυμάζουσι τε καὶ χειροκροτοῦσι τὸ οὐδὲν τὸ ἄξιον θαυμασμοῦ ἐνέχον καὶ τὸ ἄξιον μᾶλλον ποδοκροτημάτων καὶ συρίγματος. Ὁ ἰταλικὸς θιάσος μελοδραματιῶν, ὅστις διευθυνόμενος ὑπὸ τοῦ Ἀρθούρου Stravolo διδασκί παραστάσεις ἐν τῷ τῶς ᾠδικῷ καθενίῳ τῆς Ὀμοιοῖας, ἐξ ὧν εἶδομεν καὶ ἀκούσαμεν παραστάντες εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τινῶν τῶν ὑπ' αὐτοῦ δοθέντων μελοδραματιῶν, κέκταται στοιχεῖα καλὰ, ἀλλ' οὐδόλως ἐστὶν ἐν πᾶσιν ἀνεπίληπτος. Τινὲς τῶν ὑποκριτῶν εἰσι καλοὶ, ἀλλὰ καὶ τινες αὐτῶν ἔχουσιν ἑλλείψεις, αἵτινες βεβαίως δὲν δύνανται νὰ εὐχαριστήσῃσι πάντα. Ἡ διέσιον ἰδία τινῶν ἐξ αὐτῶν ἐστὶ τραχεῖα πῶς, οὐχὶ δὲ πάντοτε οἶαν ἀπαιτεῖ αὐτὴν ἢ τέχνην, καὶ, ὡς ἐν τινι τῶν τελευταίων αὐτοῦ ἐπιφυλλίδων λίαν ὀρθῶς παρήθησε ὁ πρῶτανεὶς τῶν κριτικῶν τοῦ θεάτρου Sarcey, ἡ διέσιον (ὁ λόγος) εἶνε τὸ α καὶ τὸ ω τῆς τέχνης. Ὅ,τι διακρίνει μάλιστα τὸν θιάσον τοῦτον εἶνε ἡ ζωὴ ἐν τῇ ἐκτέλεσει, ἡ δὲ ἀρετὴ αὐτοῦ αὕτη ἐστὶν ἀξία ἐκτιμῆσεως, διότι ἐν τοῖς μελοδραματιοῖς, τοῖς ἐλαφροῖς τοῦτοις ἔργοις, πρὸ παντὸς ἀπαιτεῖται ζωὴ καὶ πάλιν ζωὴ. Ἐν τούτῳ δὲ διαπερέουσι μάλιστα ἐκ μὲν τῶν ὑποκριτῶν ἢ κυρία C. Balletti, ἰακτιμῆν προσόντα ὑποκριτίας τε καὶ αἰδοῦ καὶ ὁ κ. A. Stravolo. κομικὸς ἐπίσης οὐχὶ ἄνευ προσόντων. Τὸ ἀκροατήριον πολλὰκις ἐχειροκρότησεν αὐτοὺς καὶ ὁμολογητέον οὐχὶ ἀδίκως. Ἰδίαν δὲ μυσίαν περὶ τῶν ὑποκριτῶν τούτων ποιοῦμενοι, ὀφείλομεν νὰ εἰπωμεν ὅτι τοῦτο δὲν πρέπει νὰ θεωρηθῆ ἀδικία πρὸς τοὺς ἄλλους, τοὺς τε ὑποκριτὰς καὶ τὰς ὑποκριτίας, ὧν τινες κέκτνται ἐπίσης προσόντα ὑπὸ τὴν ἐποψὴν τοῦ ἄσματος καὶ τῆς ὑποκρίσεως.

Ἄλλ' ἡ mise en scène: Ὡ! περὶ αὐτῆς ρητέον ὅτι οὐδαμῶς ἐστὶ τοιαῦτη οἶαν ἐπιθυμεῖ τις εἰς τὸ θεάτρον μεταβαίνων. Περὶ αὐτῆς ἐν τοῖς μελοδραματιοῖς, τοῖς κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον pièces à spectacle μεγίστη δέον νὰ καταβάλληται φροντίς. Αἱ ἐνδυμασίαι (costumes) καὶ αἱ σκηνογραφίαι (décors) μάλιστα καὶ ἰδίαι αἱ τελευταῖαι, οὐδαμῶς ἱκανοποιοῦσι τὴν φιλοκαλίαν. Αἱ σκηνογραφίαι οὐ μόνον χονδροειδεῖς, ἀλλὰ καὶ παλαιαὶ καὶ οὐχὶ προσαρμολόμεναι τῇ σκηνῇ, ἀλλὰ μικραὶ. Πρὸς Θεοῦ! ἐν μέσῳ Σταυροδρομίῳ τοιαῦται σκηνογραφίαι εἰδὸν ἀναχρονισμὸς, τοιαῦται σκηνογραφίαι καὶ ἐν τοῖς θεάτροις τῶν ἐξῆς ὧν ἐτι θὰ προῦκάλουν ἀποστρεφθῆν. Αἱ σκηνογραφίαι πρὸς τοῖς ἄλλοις ὀφείλουσι νὰ τέρπῃσι τὸν ὀφθαλμὸν, οὐχὶ νὰ προκαλῶσι τὴν ἀποστρεφθῆν αὐτοῦ. Μείζων φροντίς περὶ τῆς mise en scène ἐπιβάλλεται τοῖς διευθυνταῖς τοῦ θεάτρου καὶ τοῦ θιάσου. Καθόλου ὅμως ὁ θιάσος εἶναι καλός, ἀλλὰ pas de grâce!

Ὁ θιάσος οὗτος ἐξαγγέλλει ὅτι μελετᾷ τὸ πρὸ μικροῦ ἐν Μιλάνῳ ἐκτελεσθῆν νέον ἔργον τοῦ Verdi, τὸν Falstaff. περὶ οὗ ἐκτενῆ λόγον ἐποιήσαμεθα ἐν τῇ προτέρῃ ἡμῶν Ἐπιθεωρήσει, πᾶσα εἰς αὐτὸ ἀφιερῶμεθα.

Ταῦτα ἐγράφησαν ὡς μετ' ἄλλων δημοσιευθῶσιν

ἐν τῷ προτέρῳ τεύχει, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐπῆλθεν ἕτερα ἔλα ἀνεβλήθη ἡ δημοσίευσίς αὐτῶν. Ἡ ἀναβολὴ δ' αὕτη ἀναγκάζει ἡμᾶς νὰ παραλείψωμεν ἐν γὰρ τῷ παρόντι μὲν τὸν περὶ Flipote τοῦ Lemaitre λόγον καὶ ἄλλα τινα, νὰ ἐπισπεύσωμεν δὲ τᾶλλα.

Καὶ ἐν πρώτοις βραχεῖα τινα ἐροῦμεν περὶ τοῦ ἐν τῷ χειμερινῷ θεάτρῳ τοῦ κίπου Μνηματακίων ἑναξίνων τῶν παραστάσεων αὐτοῦ ποιησαμένου γαλλικοῦ μελοδραματικοῦ θιάσου ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ κ. Sandré, ἰδίᾳ δὲ περὶ τῶν νέων αἰδοῦν, οὗς προσέλαβε, τοῦ κ. Marmon'el καὶ τῆς δεσποινίδος Oberly. Ἀμφότερους ἀκούσαμεν ἐν δυοῖς μελοδράμασι, τῇ Loucie de Lammermoor τοῦ Donizetti καὶ τῷ Faust τοῦ Gounod, ἡ προσγενομένη δ' ἡμῖν ἐντύπωσις ἐξ αὐτῶν ἐστὶν ἡ ἐξῆς: ὁ κ. Marmon'el ἀληθῶς ἐστὶν τῶν σπανίως ἐλθόντων εἰς τὴν ἡμετέραν πόλιν αἰδοῦν, ὡς κεκτημένος φωνὴν καθαρὰν, γλυκεῖαν καὶ διάστως ἐξερχομένην· τούτου ἕνεκα ἐστὶν ἀριστὸς ὑψίφωνος, οὐχὶ ὅμως καὶ κεκτημένος τὴν συνήθειαν τῆς σκηνῆς καὶ ἐν τῇ μιμικῇ δὲ πῶς ὑπερῶν. Τῷ χρόνῳ ὅμως ταῦτα παρελεύσονται, ἄλλως νέου ὄντος τοῦ ἀνδρός. Ἐν γένει ὁ κ. Marmon'el καὶ κατὰ τὰ δύο ἔργα ἔσχε μεγίστην ἐπιτυχίαν καὶ τὸ δημόσιον ἐχειροκρότησεν αὐτὸν ἐκ καρδίας. Ἡ δὲ δεσποινὴ Oberly ἀφῆρασεν ἅμα τῇ ἐμφανίσει αὐτῆς ἐπὶ τῆς σκηνῆς ὡς Λουκίας τὴν συμπάθειαν τοῦ δημοδίου, ὅπερ ὑπεδέξατο αὐτὴν διὰ ραγδαίων χειροκροτημάτων. ἔχουσα τὴν ὄψιν συμπαθῆ, τὴν παράστασιν εὐγενῆ, ἐπὶ πᾶσι δὲ ἀσθενῆ μὲν πῶς ἀλλὰ μελιχίαν καὶ ἁρμονικῶς βαίνουσαν φωνὴν, δύναται νὰ λογιθῆ, ὡς καὶ εἶνε, διακεκριμένη καλλιτέχνις, μὴ στερομένη ἄλλως καὶ ὑποκριτικῆς τέχνης, καίπερ ἑνιαχοῦ ὑποδείκνυσιν ἐτι δειλίαν. Ἡ χρυσοπλόκαμος δὲ καλλιτέχνις ἐν ταῖς μονωδίας λίαν ἐπιτυγχάνει. Τὸ ἀκροατήριον αὐτῆς ἐστὶν ἐνθουσιασμένον.

Ἐν δὲ τῷ θεάτρῳ Γερδὴ ἐπανῆλθε θιάσος ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τῶν κ. κ. Claudius καὶ Jeanroy, ἔχον δὲ τὸν καὶ κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος διδάξαντα ἀπὸ τῆς σκηνῆς τοῦ πυρπολιθέντος Νέου Γαλλικοῦ Θεάτρου διακεκριμένον ὑψίφωνον κ. Dereims. Περὶ αὐτοῦ τε ὡς καὶ περὶ τῶν ἄλλων αἰδοῦν τε καὶ ὑποκριτῶν θὰ ὀμιλήσωμεν τῇ ἐπιούσῃ κυριακῇ, καθότι ὡπῶ, ἕνεκα συμπτώσεων πρὸς τὸ ἔτερον θεάτρον, ἠδυνήθημεν ν' ἀκοῦσῶμεν αὐτῶν.

Ἐν τοῖς θεάτροις τῶν Παρισίων κυριώτατα νέα ἔργα διδαχθέντα κατὰ τὰς τελευταίας ἑβδομάδας ἦσαν· Une page d'amour, δράμα ἐξαχθὲν ὑπὸ Samson ἐκ τῆς μυθιστορίας τοῦ Emile Zola καὶ διδαχθὲν ἀπὸ τῆς σκηνῆς τοῦ Ὁδίου (Odéon), κριθὲν δὲ ὡς μελαγχολικόν, καίπερ εἰκόνων τινῶν οὐδῶν χαριεσδῶν. Ἀπὸ δὲ τῆς σκηνῆς τῆς Γαλλικῆς-Κωμῆς ἐδιδάχθη μετὰ μεγάλης ἐπιτυχίας (grand succès) La paix du ménage, κωμῆς εἰς πρόξαις ὑπὸ τοῦ Guy de Maupassant, ἥτις ἐκρίθη ὡς ἀντιγραφή ἐκ τῶν ἔργων τοῦ Δουμᾶ Francillon καὶ Visite de nocces. Ὁ Sarcey ὡς καὶ ὁ Lemaitre, μάλιστα ὁ πρῶτος, ἐποίησαντο τὴν ἀντιπαραβολὴν. Τὸ κυριώτατον πρόσωπον τοῦ ἔργου ὑπεδέξατο ἡ δεσποινὴ Bartet, ἥτις κατὰ τὴν κοινὴν πάντων τῶν κριτικῶν ὁμολογίαν, ἐν οἷς καὶ τὴν τοῦ Sarcey, ἤγατο ἕνα τῶν ὠραιότερων αὐτῆς θριάμβων. Προκειμένου δὲ περὶ τῆς

καλλιτέχνης ταύτης, σημειώτεον ὅτι τὸ *Figaro* ἐν τινι τῶν τελευταίων φιλολογικῶν αὐτοῦ παρασημάτων ἐδημοσιεύσεν ἐρωτήσιν περὶ τοῦ τίς τῶν υποκριτῶν ἐνδύεται κάλλιον. Ἡ ἀπόφασις, δημοσιευθεῖσα ἐν ἐπομένῳ φύλλῳ, ἦν ὑπὲρ τῆς Bartet, ἥτις ἐχακτηρίσθη, ὅτι ἐνδύεται οὐ μόνον μετὰ χάριτος ἀλλὰ καὶ ὡς προσήκει, μὴ φέρουσα ἐπὶ τῆς σκυγιῆς ἐν περιπάτῳ ἀμφιεδὶν αἰθούσης καὶ τὰ τοιαῦτα.

Ἀλλὰ καθ' ὃν χρόνον ἐν Ἀθήναις τὸ γνωστὸν συνδραματικὸν δράμα τῆς Μαίρης Βέρνερ καὶ τοῦ Μιχαὴλ Μιμήκου καὶ ἡ Μαίρη ἐργάσθητο ἀπὸ τοῦ ἀετώματος τοῦ Παρθενῶνος, οὔμα τοῦ εὐγενοῦς αὐτῆς αἰσθήματος, ἐν τῇ Γαλλικῇ-Κωμῳδίᾳ ἐδιδάσκετο ἑμμετρον μονόπρακτον δράμα τοῦ ποιητοῦ τῆς Γριζεζιδος, Armand Silvestre ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν Σαπφῶ (Sapho) ἀναμνησκόν ἡμᾶς τὴν «οἰστρωτικὴν ῥιθιδίαν πέτρας ἀπὸ τηλεφανοῦς» λεοβίαν λυρικὴν ποιήτριαν καὶ τὰ παραδιδόμενα περὶ αὐτῆς, τοῦ συμπολίτου αὐτῆς ἐπίσης λυρικοῦ Ἀλκαίου καὶ τοῦ Φάωνος. Τοῦ δραματιοῦ τοῦ Silvestre ἡ ὑπόθεσις ἔχει ἐν δυοῖν λέξεσιν ὡδε: Ὁ ποιμὴν Ὑλας ἐρᾷ τὴν Σαπφῶ, περὶ ἧς αἱ στρωφαὶ αὗται:

Elle apparut sur le rivage,
D'extase semblant le couvrir,
A ses pieds nus le flot sauvage,
Comme vaincu, venait mourir.
Eperdu d'un vague delire,
Avec les cordes de la lyre
Mon cœur palpitait sous sa main;
Et, pour la voir sous ses longs voiles,
La nuit alluma ses étoiles.
— Sapho passait sur le chemin!

Συντυχῶν δὲ τῇ Σαπφῶ ἀνακινουῦται αὐτῇ, ὅπως ἀποσπᾷ αὐτὴν τῆς ἀναμνήσεως τοῦ Φάωνος, ὅστις κατέλιπεν αὐτὴν, ὅτι οὗτος ἀπέθανεν, ἀλλ' ἡ Σαπφῶ, πολὺ ἀγαπῶσα, βυθίζεται εἰς λύπην, ὅτε ἀφικνεῖται ὁ Ἀλκαίος, πειράται δὲ νὰ παρηγορήσῃ αὐτὴν δι' ἄλλων τε λόγων καὶ τῶνδε:

Lambeau de robe pris au dos sanglant d'Hercule,
L'amour est un fouet qui dans nos mains circule,
Passant de l'un à l'autre et partout flagellant.
La vierge triomphante et le vieillard tremblant.
Pour qui conçoit ainsi l'amour et son salaire,
Contre qui nous torture il n'est pas de colère.

Καὶ τῶν ἐξῆς:

La Lyre est la porte fermée
Qui garde le jardin des cieux:
Par Elle, à notre âme charmée,
S'ouvre un séjour délicieux.
Comme un chasseur qui tend ses toiles,
Le poète prend des étoiles
Au réseau de ses cordes d'or;
Et, des planètes effarées
Volant les ailes déchirées,
Fuit dans l'azur plus haut encor.

Κατὰ τὴν διάλεξιν ὅμως ταύτην ὁ Ἀλκαίος, ὅστις ἐπίσης ἀγάπα τὴν Σαπφῶ, ἀνοήτως φερόμενος, κατέστησε γνωστὸν αὐτῇ ὅτι ὁ Φάων οὐδαμῶς ἀπέθανεν, ἀλλ' ἀπατᾷ αὐτὴν μετὰ τινος Κασσιόπης:

Hier encor, triomphant,
Je l'ai vu dans Lesbos avec Cassiopée.

Τότε ἡ Σαπφῶ ῥίπτει τὴν λύραν αὐτῆς, ἐαυτὴν δ'

εἶτα εἰς τὴν θάλασσαν, ὁ δὲ Ἀλκαίος κύπτει ἀπὸ τοῦ ὕψους τοῦ βράχου πρὸς τὴν ἄβυσσον καὶ λέγει:

Sur ses cheveux flottants s'est refermé l'abîme.
Morte? non; que le flot emporte sa vie! amie!
Envole-toi. Sapho, vers ton rêve sublime.
Ici-bas dans tes chants, malgré toi, tu vivras.

Ἡ κριτικὴ καίπερ ἀνομολογοῦσα τὴν λαμπρότητα τῶν στίχων τοῦ ἔργου ἔκρινεν ὅμως αὐτὸ ὡς οὐκ ἄξιον τοῦ ποιητοῦ τῆς Γριζεζιδος.

Ἀπὸ τῆς λυρικῆς Σαπφῶς μεταβαίνομεν εἰς ἄλλο, ὅπερ ἀνιερὸν ἡμῖν τυγχάνον ἐν δυοῖν μόνασι λέξεσιν ἀφηγηθῆσόμεθα. Γνωστὸν τυγχάνει ὃν τὸ μυθιστόρημα τοῦ About Ὁ βασιλεὺς τῶν ὄρεων (le Roi des Montagnes). Κατὰ τὸ μυθιστόρημα τοῦτο ὁ Fabrice Carré προϋτίθετο νὰ διασκευάσῃ δράμα. Καθὰ δὲ ἡ Ἥχῶ τῶν Παρισίων ἐγραψεν, ἡ ἑλληνικὴ κυβερνήσις μαθοῦσα τοῦτο ἐποιήσατο διαδήματα παρὰ τῇ γαλλικῇ κυβερνήσει κατὰ τῆς διδασκαλίας τοῦ ἔργου, διὰ τε τοῦ ἐν Παρισίοις ἐπιτετραμμένου τὰ τῆς Ἑλλάδος καὶ διὰ τοῦ ἐν Ἀθήναις πρεσβευτοῦ τῆς Γαλλίας. Μὴ ἔχοντες τακτικῶς τὰ ἑλληνικά, φύλλα ἀγνοοῦμεν κατὰ πόσον τὸ πρᾶγμα ἔχεται ἀληθείας. Παρατηρητέον ὅμως ὅτι ἐν τῷ Χρόνῳ, τῇ Ἐφημερίδῃ τῶν συζητησέων οὐδὲν ἀνεγόμεν, ἐξ ὧν ἐνθυμούμεθα, περὶ τοῦ πράγματος. Ὅπως δὲ ἡ Ἥχῶ ἐδημοσίευσεν καὶ διάλειξεν τοῦ Carré, καθ' ἣν οὗτος ἀκριβῶς τὸ πρᾶγμα ἀπεφάνητο, προσθεῖς ὅτι τὰς ἐνεργείας τῆς ἑλλ. κυβερνήσεως μαθὼν, προέβη ἀμέσως εἰς ἐναρξιν τῆς συντάξεως τοῦ ἔργου, οὐτινος μόνον τὸν σκελετὸν εἶχε καταρτίσει, ἵνα ἴδῃ ensuite si les Athéniens sont sous devenus des Béotiens. Πρὸς ἀγωγὴν δὲ τοῦ ὑδροστοῦ αὐτῶν τῶν συμπατριωτῶν αὐτοῦ, οἵτινες τοσοῦτον συμπαθῶς ἔχουσι τῇ Ἑλλάδι, παρ' ἣ ἀπολαύουσι τῶν ἰσῶν, ἄλλος, ἄλλος, Maxime Guy καλούμενος, ἐδημοσίευσεν ἐπιστολὴν ἐν τῇ αὐτῇ ἐφημερίδι, δι' ἧς ἀγγέλλει ὅτι τῇ συνεργασίᾳ Georges Pellerin καὶ Paul Toller παρασκευάζεται ἔργον à grand spectacle εἰς πράξεις πέντε καὶ δώδεκα εἰκόνας, ἐπιγραφομένον Ἀθανάσιος (Athanasios), ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ γνωστοῦ ληστοῦ τοῦ σιδεροδρομοῦ.

Ἐν τοῖς ἔργοις τούτοις, τῇ κωμῳδίᾳ τοῦ μὲν καὶ τῇ παντομίμῃ τοῦ δέ, ἐξησφαλισμένην ἔχουσι τὴν ἐπιτυχίαν ἐκ τῶν προτέρων τὰ κωμικὰ ἢ γελοῖα πρόσωπα, διότι ἐν συναισθήσει θὰ γράψωσιν αὐτὰ οἱ συνθέται αὐτῶν. Ἐπὶ τούτοις ἡμεῖς συγκαίρομεν αὐτοῖς.

ΟΔ. ΑΝΔΡΕΑΔΗΣ.

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

Τὴν προδοχὴν τοῦ ἐν Εὐρώπῃ πολιτικοῦ κόσμου ἀπνοσχόλησε κατὰ τὴν ἑβδομάδα ταύτην καὶ ἀπασχολεῖ ἔτι ἡ ἐν τῷ «Μανύτορι» τῆς ὁμοκτικῆς αὐτοκρατορίας δημοσιευθεῖσα κοινοποιήσις, ἥτις ὑπὸ τύπον νομοθεσίας εἰσδηγεῖται τοῖς βουλγάροις ὑπουργοῖς ὅπως παύσωνται πρὸς κέντρα λακτίξιν καὶ ἀπόσχωσι παρακεκινδυνευμένων ἐνεργειῶν. Ἐν πολλοῖς κύκλοις τοῦ εἰρημένου κόσμου ἐχακτηρίσθη τὸ

διάβημα τῆς Ρωσίας ὡς οἰωνόδ' ἐντονωτέρας ἐνεργείας, ἀλλ' αἱ ἰδέαι αὐταὶ δὲν φαίνονται ἐδραζόμεναι ἐπὶ ἀσφαλῶν βάσεων. Βεβαίως ἐν τῇ ρωσικῇ διαβήματι ἐνυπάρχει τάσις τις ἐγκαταλείψεως τῆς τέως τηρουμένης παθητικῆς πολιτείας, ἀλλ' ἴσως πιθανώτερα εἶναι ἢ γινώσκω, ὅτι ἡ κυβερνήσις τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου τείνει διὰ τοῦ διαβήματος τούτου ν' ἀπαλλάξῃ ἀπλῶς τὴν εὐθύνην αὐτῆς ἐν ἐνδεχομέναις περιστάσεσιν, αἵτινες δύνανται νὰ προκύψωσιν ἐκ τῆς συγκρούσεως τῶν ἰδεῶν τοῦ πρωθυπουργοῦ τῆς Βουλγαρίας πρὸς τὰς τοῦ λαοῦ, τοῦ ἐγγεμένοντος εἰς τὰς θρησκευτικὰς πεποιθήσεις αὐτοῦ καὶ προσδοκῶντος προστάδιαν ἀπὸ τοῦ ἰσχυροῦ τούτων προστάτου. Ἀπέχοντες τῆς περαιτέρω ἀνεξίτητος τοῦ ζητήματος σημειούμεν ἀπλῶς τὸ σπουδαῖον τοῦ πράγματος καὶ ἀπτόμεθα ἐτέρων ζητημάτων, ἅπερ ὡσαύτως τὴν προσοχὴν ἐπεσπάσαντο τοῦ πολιτικοῦ κόσμου κατὰ τὴν ἑβδομάδα ταύτην.

Τῶν ζητημάτων τούτων κυριώτερα τυγχάνουσιν ἢ εἰς Ρώμην ἐπικειμένη μετὰβασις τοῦ γερμανοῦ μονάρχου ἐπὶ τοῖς ἀργυροῖς γάμοις τοῦ βασιλέως Οἰμβέρτου καὶ τῆς βασιλίδος Μαργαρίτας καὶ τὸ στρατιωτικὸν ἐν τε Γερμανίᾳ καὶ ἐν Ἀγγλίᾳ. Τὸ πρῶτον αὐτῶν χαρακτηρίζεται ὡς ἐνδείξις δυσψιγέσεως τῶν δεσμιῶν τῆς τριπλῆς συμμαχίας, οὗς οἱ θιασῶται αὐτῆς ὡς ἀδιαρρήτους παριστάνοντες διαδίδουσιν ὅτι ἢ τε Αὐστρία καὶ ἢ Ἰταλία ἀπεδέξαντο τὰ ὑπὸ τοῦ Μόλτικε ἐκπονηθέντα ἤδη σχέδια πολέμου κατὰ τῆς Γαλλίας καὶ Ρωσίας καὶ ὅτι μυστικὰ πρὸς τοῦτο ὑπεγράψαν συνθήκαι. Ἐὰν ἤδη ἀναζητήσωμεν τὸ αἷτιον τῶν τοιούτων φημῶν, ἀνευρίσκομεν αὐτὸ ἐν ταῖς γαλλορωσικαῖς φιλοφρονήσεσιν, αἵτινες ἐπιρροσθῆσκοντα κατὰ τὸν προσεχῆ αὐγουστον ἠεπτέμβριον, ὅτε ἐκ Νέας Ὑόρκης ἐπανακάμπει ὁ ρωσικὸς στόλος καὶ ἐπισπλάει εἰς γαλλικὰ λιμένα τῆς Μάγχης ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν ἐνὸς τῶν ἐπισημοτέρων μελῶν τῆς ρωσικῆς αὐτοκρατορικῆς οἰκογενείας, ἀλλὰ καὶ αἱ ρωσογερμανικαὶ ἐμπορικαὶ διαπραγματεύσεις οὐ μικρὸν συμβάλλονται εἰς τὴν ἀναγραφὴν τοιούτων φημῶν· αἱ παρὰ τῆς Γερμανίας γινόμεναι παραχωρήσεις εἰς τὴν Ρωσίαν πρὸς ἀνασύνδεσιν τῶν ἐμπορικῶν σχέσεων, αἱ πρὸς τὸν ἐν Πετρούπολει γερμανὸν πρεσβυτην στρατηγὸν Βέρδερ φιλοφρονήσεις τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου καὶ ἡ προσεχὴς εἰς τὴν ρωσικὴν πρωτεύουσάν ἐπάνοδος τοῦ βῆσου ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργοῦ κ. Γίερε, ὅστις διακρίνεται ἐπὶ συμπαθείᾳ πρὸς τὴν Γερμανίαν καὶ ἐπὶ καλλιεργεῖα τῶν πρὸς τὴν δύναμιν ταύτην φιλικῶν σχέσεων τῆς οἰκείας χώρας, προῦκάζουσαν ἱκανὸν φῶδον ἐν τε Ρώμῃ καὶ ἐν Βιέννῃ ἰδίᾳ, ὅπου μεγάλη ἐπικρατεὶ δυσπιστία, καὶ μετὰ πικρίας ἐσχολιασθήσαν αἱ πρὸς τὸν κ. Καρνὸ διπλώσεις τοῦ διαδόχου τοῦ μαγροβουινωτικοῦ θρόνου περὶ τῶν πρὸς τὴν Γαλλίαν ἐγκαρδίῳν αἰσθημάτων τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου. Ἐνια μάλιστα τῶν ἐγκριτωτέρων ὁργάνων τοῦ βιενναίου καὶ πεσταίου τύπου προέβησαν ἄχρι τοσούτου, ὥστε τὴν γαλλορωσικὴν φιλίαν, ἣν ὁ τόσρος παρέστηθενὸς ἐγκαταλείπει ἐν ταῖς καρδίαις, ἐχαρακτήρισαν ὡς ἀπορρέουσαν ἐκ μίσεως καὶ ὡς ὑπαγορευθεῖσαν ἐκ τῆς ἐναντίον τρίτου κοινῆς ἐχθρας τῶν δύο φίλων κρατῶν, τῆς Ρωσίας καὶ τῆς Γαλλίας. Ὅποσδήποτε εἰς τὴν

ἐπιπέσαν τοῦ γερμανοῦ μονάρχου ἰδιάζουσα ἀποδοδοταί σημασία, οὐ μὴ ἀν' ὃ ἀισθάνονται ἀνακούφισιν οἱ περὶ τὸν βασιλέα Οἰμβέρτον πρὸ τῆς ἀλγεινῆς μάλιστα τῶν οικονομικῶν καταστάσεως τοῦ βασιλείου.

Τὸ δὲ στρατιωτικὸν ζήτημα προσλαμβάνει μεγάλην σπουδαιότητα ἐνεκα τῶν ἐν Ρωσίᾳ καὶ Γαλλίᾳ προσῶδων, αἵτινες ἀνησυχῶσαι σφόδρα τοὺς ἐν Γερμανίᾳ καὶ Ἀγγλίᾳ, ἐξαναγκάζοσι τοὺτους μὲν νὰ ζητήσωσιν αὔξησιν τοῦ νῦν καταστατικοῦ, ἐκείνουσ δὲ νὰ τύχωσιν ἀντὶ πάσης θυσίας τῆς ἐπιτηθέσεως τοῦ περὶ διетуὺς θητείας νομοσχεδίου. Σπουδαῖοι στρατιωτικῆ τῆς μεγάλης Βρετανίας, διορῶντες τὸ ἐλαττωματικὸν τοῦ οἰκείου στρατοῦ περὶ τῶν, νὰ ἐξεύρωσι μέσον ἐπανορθώσεως τῶν κακῶς κειμένων, ἐλλείψει δε τοιούτου ἀποκλίνουν εἰς τὴν αὔξησιν τοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ, δι' οὗ δύναται νὰ ἐξασφαλισθῆ ἢ τῶν ἀκτῶν τοῦ ἠνεμένου βασιλείου ἄμυνα καθ' ἅπασιν ἐξωτερικῆς ἐπιδρομῆς· οἱ ἄγγλοι δολονότι βλέποντες τὸ ἀδύνατον τοῦ καταστῆσαι τὴν χώραν αὐτῶν ἐπιθετικὴν δύναμιν, ζητοῦσι νὰ καταστήσωσιν αὐτὴν τοῦλάχιστον ἀμυντικὴν, ἐφ' ᾧ καὶ ὁ ἐπὶ τῶν ναυτικῶν ὑπουργὸς διὰ σπουδαίας διπλώσεως ἐν τῇ κοινοβουλίᾳ ὑπέδειξε τὴν ἀνάγκην συντόνων μέτρων ὑπὲρ τοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ, ὑπερχοντος μὲν νῦν τοῦ γαλλικοῦ καὶ ρωσικοῦ, μέλλοντος δὲ νὰ ὑπολειθῆ τούτων μετὰ τριετίας. Παραπλησίαν πολιτείαν βαίνοντες καὶ οἱ ἐν Γερμανίᾳ ἀγωνίζονται νὰ ἐκφοδίσωσι τὸν λαὸν καὶ ν' ἀποσπῶσιν ἀπὸ τῶν ἀντιπροσώπων αὐτοῦ τὴν ψῆφον, δι' ἧς τὸ νομοσχεδίου τῆς διетуὺς θητείας νόμου κῆρος προσλαμβάνει. Ἀλλὰ τὸ ἔργον κατὰ πολλῶν προσοχοῦει προσοχομάτων, καὶ ἔνθεν μὲν ὁ κόμης Καπρίβης ἀπειλεῖ τοὺς ἐν τῇ Λευκῇ αἰθούσῃ διὰ διαλύσεως τῆς συνελεύσεως αὐτῶν, ἔνθεν δὲ ὁ αὐτοκράτωρ Ρουλιέμος ζητεῖ νὰ ἐπαδληθῆ διὰ τοῦ αὐτοῦ κήρους, καὶ νὰ ὑποδείξῃ ὅτι ἡ κυβερνήσις σκοπεῖ νὰ ἐπιμείνῃ εἰς τὴν πραγμάτωσιν τῶν ἐαυτῆς σχεδίων. Ἡ Α. Μ. ὑποδεικνύουσα μάλιστα τὴν τοιαύτην αὐτῆς πρόθεσιν καὶ διατρανοῦσα ὅτι ἡ τῆς κοινοβουλευτικῆς στρατιωτικῆς ἐπιτροπῆς ἀντιτάξις δὲν ἀφοσιλίζει τὴν κυβερνήσιν πρὸς ἐπὶ εἰς διπλώσεις σημαντικώτατας πρὸς τοὺς διαταθέντας ὅτι ἡ κυβερνήσις φανήσεται ὑποχωροῦσα, ἐφάνη καὶ ἐν τῷ γνωστοῦ ζήτηματι τοῦ σχολιακοῦ νομοσχεδίου τοῦ κ. Ζέδλιτς· Ὁ Αἰκὸς, εἶπεν ὁ αὐτοκράτωρ Ρουλιέμος, ἐξεξάν τὴν κυβερνήσιν ἐπὶ ἀδυναμίᾳ κατὰ τὸ νομοσχεδίου τοῦτο. Λοιπὸν τὸ στρατιωτικὸν νομοσχεδίου θὰ καταδείξῃ ὅτι ἡ κυβερνήσις μου δὲν εἶναι κυβερνήσις ἀσθενῆς καὶ ὅτι ἐν ἐμοὶ σώζεται ἀγαθαὶ ἢ στερρὰ τοῦ πάππου μου θέλησις. Ἐὰν ἤδη εἰς ταῦτα προστεθῆ καὶ ἡ διαβεβαίωσις, καθ' ἣν ὁ γερμανὸς μονάρχης εἰς Ρώμην μεταβαίῳν ἐπὶ ταῖς ἐορταῖς τῆς εικοσθπενταετηριδος τῶν γάμων τοῦ συμμάχου βασιλέως σκοπεῖ νὰ ἐπιστεθῆ καὶ τὸν Πάπαν, προδιπλωτερος ἀποβαίνει ἢ εἰς τὸ περὶ διетуὺς θητείας νομοσχεδίου ἀποδοδομένη σοβαρότης, ἐνεκα τοῦ ὅτι ἐκ τῆς ἐπιστεφῆς ταύτης ἀπορρεῖ ἢ ἐλπὶς καθ' ἣν ὁ θρησκευτικὸς ἀρχηγὸς τοῦ υπεραγωγείου κόμματος ἢ Γερμανία θὰ πείσῃ αὐτὸ εἰς τὸ παρασχεῖν τὴν ψῆφον αὐτοῦ ὑπὲρ τῆς ἐπιδικωμένης στρατιωτικῆς

μεταρρυθμίσεως· και ίσως μὲν παρὰ πολλοῖς θὰ ἐπι-
κρατήσῃ ἡ ἰδέα ὅτι ἡ πρὸς Λέοντα τὸν Π' ἐπίσκη-
ψις τοῦ γερμανοῦ μονάρχου θὰ δυσαρεστήσῃ τοῖς ἐν
Ρώμῃ, ἀλλ' ὁ αὐτοκράτωρ, πρὸ λαμβάνων τὴν δυσαρ-
εσκίαν ταύτην, σκοπεῖ ἴσως νὰ τηρήσῃ ὅπερ πρό-
γραμμα ἐτήρησε καὶ κατὰ τὴν εἰς Ρώμην μετάδοσιν τῆ
1888, ὅτε ἐπεσιέψατο τὸν πάπαν ἐξοὔτετόρου ἐδάφους,
ἦτοι ἐκ τοῦ μεγάρου τῆς γερμανικῆς πρεσβείας.

Ἐκ τῶν κυρίως δὲ ἐσωτερικῶν ζητημάτων ἐν μὲν
τῇ Ἀγγλίᾳ ὑπάρχει πάντοτε τὸ περὶ Ἰρλανδίας νο-
μοσχέδιον, οὗ ἡ συζήτησις ἀνεβλήθη μετὰ τὸ Πάσχα,
ἐν Γαλλίᾳ τὸ παναμαϊκόν, ὅπερ προὐκάλεσε τὴν
παραίτησιν τοῦ ὑπουργοῦ τῆς δικαιοσύνης, ἀνακα-
λέσαντος ὅμως τὴν ἀπόφασιν αὐτοῦ τῇ ἐπιμονῇ τῶν
συναδέλφων, ἐν Αὐστροουγγαρίᾳ τὸ περὶ πολιτικοῦ
γάμου, ἐν Ρωσίᾳ τὸ περὶ μεταρρυθμίσεων εἰς τὴν
ἐσωτερικὴν διοίκησιν, ἐν Γερμανίᾳ τὸ στρατιωτικόν
καὶ τὸ τῶν ἐμπορικῶν διαπραγματεύσεων πρὸς τὴν
Ρωσίαν, ἐν Σερβίᾳ τὸ τῶν ἐκλογῶν καὶ ἐν Ἑλλάδι τὸ
τοῦ δανείου, ὅπερ ἀνθαμιλλῶνται νὰ καλύψωσιν οἱ
ἐν Λονδίνο καὶ Παρισίῳ.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ.

Σάββατον, 6 Μαρτίου.

Ἡ κατὰ τὴν ἑβδομάδα ταύτην γενομένη δεκαπεν-
θήμερος ἐκκαθάρσις ἐν τῷ χρηματιστηρίῳ ἡμῶν διήλ-
θε λίαν ὀμαλῆ. Τὰ δικαιώματα τῆς μεταφορᾶς (report)
ὑπῆλξαν σχετικῶς εὐθηνά, οἱ δὲ πρὸς παράδοσιν τί-
τλοι οὐδεμίαν παύεσθον δυσχέρειαν. Τοῦτο ἐνεθάρ-
ρυνεν ἐτι μᾶλλον τοὺς θιασώτας τοῦ ὑψώμου, ἐνί-
σχυσε δὲ τὴν πεποιθῆσιν ὅτι τὸ τὴν δευτέραν ἐκκο-
πὴν ἐξάμηνον τοκομεριδίου ἐκ παρῶν 22 δὲν θὰ
βραδύνη νὰ κερθῆ. Καὶ ὅμως ἀντὶ τῆς προσδοκω-
μένης ὑπερτιμώσεως ἐπίβληεν ὑποτίμησις πάντων
τῶν χρεωγράφων ἕνεκα τῶν ἐνώπιον τοῦ κακουργιο-
δικείου τοῦ Σηκουάνα ἀποκαλυφθέντων νέων πανα-
μαϊκῶν σκάνδαλων καὶ τῆς παραίτησέως τεῦ κ.
Bourgeois, ὑπουργοῦ τῆς δικαιοσύνης. Ὑπετιμήθη-
σαν λοιπὸν τὸ μὲν Γενικὸν χρέος μέχρις 23.38 (ἀνευ
τοῦ τοκομεριδίου), αἱ δὲ ὁμολογίαι τῶν Σιδηροδρό-
μων μέχρις 90 3/4, καὶ αἱ μετοχαὶ τοῦ Μονοπωλείου
μέχρι 16.36. Ἀλλ' ἡ ὑποτίμησις αὕτη δὲν διήρκε-
σεν εἰ μὴ μίαν καὶ μόνην ἡμέραν, τὸ μὲν διότι τὰ
νέα παναμαϊκὰ σκάνδαλα δὲν ἔσχον ἐπιφύθους δια-
στάσεις, οὐδὲ προὐκάλεσαν, ὡς ἐνομίζετο, τὴν πτώ-
του γαλλικοῦ ὑπουργείου, τὸ δὲ διότι ὁ ὑποστηρί-
ζων τὰ τουρικὰ χρεώγραφα ἰσχυρὸς ὄμιλος ἐνήργη-
σεν ἐνταυθα τε καὶ ἐν Εὐρώπῃ σπουδαίας ἀγορᾶς
πρὸς διατήρησιν τῶν τιμῶν, ὡς συνειθίζει νὰ πράτ-
τη, ὁσάκις αἰτία τις οἰαδύποτε προκαλεῖ ἐκπεσμόν.
Εἶναι γνωστὸν ὅτι τὰ συμφέροντα τῆς αὐτοκρατορ.
ὀθωμανικῆς Τραπεζῆς εἰσὶν ἀναποσπάστως συνδεδε-
μένα μετὰ τῆς τύχης τῶν τουρικῶν χρεωγράφων,
ὧν κατέχει μεγάλα ποσά, δι' ὃ καὶ αἱ μετοχαὶ αὐ-
τῆς ἀνατιμῶνται ἢ ὑποτιμῶνται ἀναλόγως τῆς ὑψώ-
σεως ἢ ἐκπτώσεως τῆς τιμῆς τῶν χρεωγράφων τού-
των. Μέγιστον λοιπὸν συμφέρον ἔχουσα εἰς τὴν δια-
τήρησιν τῶν τιμῶν, ἐξακολουθεῖ νὰ ὑποστηρίξῃ
αὐτὰ ἐν πάσῃ περιστάσει, καὶ πρέπει νὰ ὁμολογή-

σωμεν ὅτι ὁ περὶ αὐτὴν ἰσχυρὸς ὄμιλος κατέστη κύ-
ριος τῆς καταστάσεως καὶ δύναται νὰ θεωρηθῆ ἀκα-
ταμήχητος. Διὰ τοῦτο οἱ ἕνεκα αἰτίας τινὸς ἐπι-
διώξαντες τὴν ὑποτίμησιν τῶν τουρικῶν χρεωγρά-
φων ἢ κερδοσκοπήσαντες ἐπὶ τοῦ ἐκπεσμοῦ αἰτίποτε
εὐρέθησαν ἡπατημένοι. Αἱ γινόμεναι λοιπὸν ἀγοραὶ
οὐ μόνον ἀνεχαίτισαν τὸν περαιτέρω ἐκπεσμόν, ἀλλὰ
καὶ ζωηρότεραν προεκάλεσαν ὑψώσιν, ὥστε ἐντὸς
δύο ἡμερῶν τὸ μὲν Γενικὸν χρέος ἀνετιμήθη μέχρις
25.9, αἱ δὲ Σιδηροδρομοὶ ἔβησαν περὶ τὰ 94 καὶ αἱ
μετοχαὶ τοῦ Μονοπωλείου ὑπερέβησαν τὰς λ. 17.
Ἐν τούτοις καὶ ἡ βελτίωσις αὕτη δὲν διήρκεν ἐπὶ
πολύ, ἀπὸ δὲ τῶν μέσων τῆς ἑβδομάδος ἐπεκράτησε
στασιμότης καὶ ἀπραξία, συνέπεια τῆς ὁποίας συνή-
θως ἢ χαλάρωσις τῶν τιμῶν. Ἡ χαλάρωσις αὕτη ἐξη-
κολούθησε μέχρι τῆς χθὲς ἑσπέρας, καθ' ἣν τὸ μὲν
Γενικὸν χρέος ἐτιμᾶτο 24.4, οἱ δὲ Σιδηροδρό-
μοι 93 3/4 καὶ αἱ μετοχαὶ τοῦ Μονοπωλείου
16.39. Εἶναι ἐννοούμενον ὅτι οἱ ἰσχυροὶ οἱ ἐν-
διαφερόμενοι εἰς τὴν ὑψώσιν τῶν τουρικῶν χρεωγρά-
φων δὲν νομίζουσιν ἀκόμη κατὰλληλον τὴν περίστα-
σιν ὅπως ἐπιχειρήσωσι νέαν πρὸς ὑψώμὸν ἐκστρα-
τείαν, οὐδὲ θεωροῦσι φρόνιμον νὰ ἐξαντλώσιν ἀνω-
φελῶς τὰς δυνάμεις αὐτῶν, ἀρκοῦνται δὲ νὰ διατη-
ρῶσι τὰς παρούσας τιμὰς μέχρις οὐ παρέλθωσι τὰ
ἐκκερμηῆ ζητήματα, ἐν οἷς, πλὴν τῶν παναμαϊκῶν,
σπουδαίαν κατέχει θέσιν καὶ πολλὴν δύναται νὰ ἔχῃ
ἐπιρροὴν ἐπὶ τοῦ χρηματιστηρίου τῶν Παρισίων ἡ
παρὰ τῆς γαλλικῆς Γερουσίας παραδοχὴ ἢ ἀπορρίψις
τοῦ νόμου τοῦ κ. Τιγάρ περὶ ἐπιβολῆς φόρου εἰς
πάσας τὰς πράξεις τοῦ χρηματιστηρίου, συνέπεια
τοῦ ὁποίου ἔσται ἡ διατήρησις ἢ ἡ ἐκμυδένισις τῆς
ἐλευθέρας λεγομένης ἀγορᾶς (coulisse) τῶν Παρισίων,
περὶ ἧς πολλὰκις ἐποινδόμεθα λόγον. Ὑποτίθεται
ὅτι ἡ γαλλικὴ Γερουσία, ὑπ' ὅσων ἔχουσα τὴν γενι-
κὴν κατακραυγὴν καὶ τὴν παρὰ τῆς κοινῆς γνώμης
ἀποδοκιμασίαν τοῦ ὑπὸ τῆς Βουλῆς ψηφισθέντος
νόμου, ἂν μὴ ἀπορρίψῃ αὐτόν, θὰ ἐπιζητήσῃ ὅμως
τὴν τροποποίησιν τῶν καθ' ἕκαστα, ὥστε νὰ καταστή
ἴσον οἷόν τε ἀδελφῆς, καὶ ἡ ἐλευθέρῃ ἀγορᾷ νὰ ἐξ-
ακολουθήσῃ τὸ ἔργον τῆς ὑποβαλλομένη εἰς τὸν φό-
ρον, καὶ εἰς ἀναγκαίους τινὰς περιορισμούς πρὸς
περιστολὴν τῆς νῦν ἐπικρατούσης ἀκολουθίας.

Ἀπὸ τῆς παρελθούσης ἑβδομάδος τὰ ἑλληνικὰ
χρεώγραφα ὑπέστησαν σπουδαίαν ὑποτίμησιν, ἀπο-
διδόμενῃ εἰς διαφόρους αἰτίας, ὧν πρώτη εἶναι ἡ
βραδύτης περὶ τὴν ὀριστικὴν συνομολόγησιν τοῦ
νέου δανείου, τὸ ὅποιον τοσάκις καὶ ἐξ Ἀθηνῶν καὶ
ἐξ Εὐρώπης ἀνυγγέθη ὡς τετελεσμένον γεγονός,
καὶ ὅμως ἐκ τῶν ὑστέρων ἀποδεικνύεται ὅτι δὲν ὑ-
περνεκλήθησαν πάντα τὰ προσκόμματα καὶ πρὸ πάν-
των ὁ ὅρος περὶ τοῦ τρόπου τῆς διαχειρίσεως τῶν
δοθησομένων ἐγγυήσεων. Πρὸς ἐξομάλεισιν τῆς δυσ-
χερείας ταύτης ἐκρίθη ἀναγκαῖα ἢ εἰς Ἀγγλίαν, ἐν
ἀνάγκῃ δὲ καὶ εἰς Γαλλίαν, μετάδοσις τοῦ κ. Θεοτό-
κη, ὑπουργοῦ τῶν ἐσωτερικῶν. Δέδοται νὰ πιστεύ-
σωμεν ὅτι ἡ ἀποστολὴ τοῦ ἀνδρὸς στεφθῆσεται διὰ
πληρηστάτης ἐπιτυχίας.

• Ν. ΦΩΤΙΑΔΗΣ.

Ἁ ἐπιστόμος ΧΡΥΣΟΣΘΕΝΗΣ ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ

Κωνσταντινουπόλεως-Πέτρα

Τυπικοθεματικὸν ΝΕΟΛΟΓΟΥ